Ἐπιστημονικόν Βῆμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛ. ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

Ἡ ἀνάγκη δημιουργίας «Βιβλιοθήκης τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας» δὲν προβάλλει μόνον ὡς ὑποχρέωσις μιᾶς Ὀργανώσεως μὲ μοναδικὸν ἀντικείμενον ἐνεργείας πνευματικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν δυνατότητα αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ καὶ τῶν σκοπῶν τῆς ἀνωτάτης συνδικαλιστικῆς ὀργανώσεως τῶν διδασκάλων.

Ἡ πλήρης καὶ βαθεῖα γνῶσις τῶν συνδικαλιστικῶν ζητημάτων καὶ ἡ δυνατότης τῆς ὀρθῆς προωθήσεως καὶ λύσεως τῶν συνδικαλιστικῶν προβλημάτων τοῦ κλάδου καθίσταται τελείως ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον ὄχι μόνον ἐλλείπουν ὅλα τὰ βιβλία, περιοδικὰ καὶ λοιπὰ ἔντυπα, ἅτινα ἀπαρτίζουν τὴν Ἱστορίαν πάσης συνδικαλιστικῆς ἐπιδιώξεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχει εἰσέτι κατορθωθῆ ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐπωφελὴς χρησιμοποίησις τῶν συγχρόνων σχετικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐνημερώνουν καὶ ὁδηγοῦν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων δεδομένων, εἰς τὴν ἐνδεδειγμένην τοποθέτησιν τῶν συνδικαλιστικῶν μας ἐπιδιώξεων.

Ἡ ἔλλειψις ἀφ' ἑτέρου πλήρους τῆς σειρᾶς τῆς ἰσχυούσης καὶ ἰσχυσάσης Ἐκπαιδευτικῆς Νομοθεσίας στερεῖ τὴν διοίκησιν βασικωτάτου βοηθήματος τόσον διὰ τὴν ἐνημέρωσιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε ἰσχυουσῶν διατάξεων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ προβολὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Κλάδου ὑποδεικνυομένων ἑκάστοτε ὡς ἐπενεκτέων τροποποιήσεων αὐτῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο - καθιστᾶ ἀπαραίτητον τὴν συγκέντρωσιν, διαφύλαξιν καὶ τακτοποίησιν κατὰ σύστημα ἐπιτρέπον τὴν εὐχερῆ χρησιμοποίησιν παντὸς κειμένου, ἀναφερομένου εἰς τὴν Παιδείαν, εἶναι ἡ ἀπαίτησις τοῦ διδασκάλου ν' ἀντιμετωπίζῃ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του σκοπιᾶς τὰ προβλήματα, ἅτινα τὸν ἀπασχολοῦν ὡς διάσκαλον, ἡ ἐπιθυμία του νὰ συμβάλῃ δι' ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ ἡ πίστις του, ὅτι τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν καὶ ἐργασιῶν τοῦ ὠργανωμένου Κλάδου ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων δύνανται νὰ ἐμφανίζωνται καὶ νὰ προβάλλωνται ὑπὸ τῆς ὀργανώσεως ὡς ἀναμφισβήτητα στοιχεῖα ἀπολύτως ἀπαραίτητα καὶ σεβαστὰ κατὰ τὴν νομοθέτησιν πάσης φύσεως μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν ὀργάνωσιν, τὰς ἐπιδιώξεις, τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους ἐργασίας τῶν σχολείων βασικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὴν δημιουργίαν τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης ἐπιδιώκει ἤδη ἡ Διοίκησις τῆς Ὁμοσπονδίας, διαθέτουσα πρὸς τοῦτο τὸν ἀπαραίτητον χῶρον τοῦ Μεγάρου.

Ἐγκαινιάζουσα τὴν προσπάθειάν της ἡ Διοίκησις θεωρεῖ, ὅτι-ὄχι μόνον τοποθετεῖ εἰς τὸ Μέγαρον τοῦ διδασκάλου τὸ ἐκφραστικώτερον ἔμβλημα ἐνδιαιτήματος πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων νὰ ἱδρύσῃ ἡ ὀργάνωσίς των

Κ. ΓΕΩΓΟΥΛΗ, Γενικοῦ Γραμματέως Ὑπουργείου Παιδείας

Ο ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Καλλίας προέβη εἰς ἀνακοινώσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν λῆψιν εἰδικοῦ νομοθετικοῦ μέτρου ἀποβλέποντος εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ Ἀναλφαβητισμοῦ. Ὅπως ἦτο φυσικὸν ἐπηκολούθησαν σχόλια ἐπὶ τῆς εἰδήσεως αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἀξίζει νὰ προκαλέσουν τὴν προσοχήν μας διὰ δύο λόγους. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ διαπίστωσις, ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶχε λησμονηθῆ ἡ ὕπαρξις ἑνὸς τοιούτου προβλήματος καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπειγούσης ἀντιμετωπίσεώς του. Διὰ τοῦτο ἡ πρώτη ἐντύπωσις ἡ προκληθεῖσα ἀπὸ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν σχεδιαζομένων μέτρων ἦτο ἓν εἶδος δυσαρέστου ἐκπλήξεως. Διὰ τὸν κόσμον τῶν διανοουμένων μας, ὅστις συνηθίζει νὰ ἀσχολῆται μὲ πρωταπορριακὰ προβλήματα, δὲν εἶναι καθόλου εὐχάριστος ἡ ὑπόμνησις, ὅτι ὑπάρχουν θεμελιώδη ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ κατέχουν τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντός μας. Ὁ δεύτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ γενόμενα σχόλια πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν, εἶναι ἐξ ἴσου σοβαρός. Κατεδείχθη, ὅτι δὲν ἐπικρατοῦν εἰς τὸν τόπον μας ἀπηκριβωμέναι ἀντιλήψεις οὔτε ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, οὔτε ὡς πρὸς τὴν τεραστίαν προσπάθειαν, ἥτις καταβάλλεται σήμερον εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον διὰ τὴν καταπολέμησίν του. Ὅθεν προκύπτει ἡ ἀνάγκη νὰ γίνῃ προσπάθεια διὰ μίαν στοιχειώδη ἐνημέρωσιν ἐν σχέσει μὲ ἓν ζήτημα, τοῦ ὁποίου ἡ σημασία εἶναι λίαν σοβαρὰ ὄχι μόνον διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς πνευματικῆς στάθμης τῆς χώρας μας, ἀλλὰ γενικώτερον καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἔχει ἀποτελέσει πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐσχάτως εὑρῆκε τὴν τελικήν του λύσιν. Ὡς ἀναλφάβητος δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν δύναται νὰ ἀναγνώσῃ ἓν γραπτὸν κείμενον. Ἐπίσης ὡς ἀναλφάβητος χαρακτηρίζεται καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ διατυπώσῃ ἐγγράφως μίαν σκέψιν του. Εἶναι δμως δυνατὸν νὰ κατέχῃ ἓν ἄτομον τὴν δυνατότητα νὰ ἀναγιγνώσκῃ ἓν ἔντυπον κείμενον καὶ νὰ ἀπομιμῆται διὰ τῆς γραφῆς τὰς λέξεις χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα νὰ προχωρῇ πέραν τῆς μη-

---

τὴν Βιβλιοθήκην ἐκείνην, τῆς ὁποίας στερεῖται ἡ Πατρίς μας, ἡ ὁποία ὄχι μόνον θὰ ἐπιτρέπῃ εἰς πάντα φιλεπιστήμονα διδάσκαλον νὰ παρακολουθῇ ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ αὐτῆς πᾶν ὅ,τι ἐκδίδεται ἐν Ἑλλάδι καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ σχετικὸν μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ καταστῇ μετ' οὐ πολὺ ἀπαραίτητος εἰς πάντα μελετητὴν τῶν ἀφορώντων τὴν Παιδείαν ζητημάτων.

Ἡ ἐπίτευξις τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ δὲν θ' ἀπαιτήσῃ πρόσθετον οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τῶν διδασκάλων. Ἀντιθέτως-ὅμως τὸ ἔργον τῆς συγκεντρώσεως παλαιῶν ἰδίᾳ βιβλίων ἐξ ἰδιωτικῶν καὶ σχολικῶν ἀκόμα βιβλιοθηκῶν, ἀπὸ τῶν ἀναγνωστικῶν μέχρι τῶν παιδικῶν, παιδαγωγικῶν καὶ λοιπῶν περιοδικῶν, τῶν ἔργων διδασκάλων κλπ., θὰ στηριχθῇ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πρόθυμον συνεργασίαν τῶν διδασκάλων τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν.

Ἡ πρότυπος τέλος ὀργάνωσις τῆς Βιβλιοθήκης, ἥτις θὰ ἐπιτευχθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς προσεχές μέλλον, ἐάν, ὡς ὀρθότατα ὑποδεικνύει ὁ εἰλικρινὴς φίλος τῆς ὀργανώσεώς μας καὶ βαθὺς μελετητὴς τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων μας Ὑπ)ντὴς τῆς Μαρασλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας κ. Χαραλαμπίδης, καταστῇ δυνατὸν νὰ περιληφθοῦν εἰς τὰς πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποστολὰς δύο διδ)λοι, οἵτινες θὰ σπουδάσωσιν ὡς βιβλιοθηκάριοι ἐν Ἀμερικῇ ἢ Ἀγγλίᾳ, ἐπανερχόμενοι δὲ ἐν Ἑλλάδι, θὰ ἔχωσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς ὑπόδειγμα τὴν ἣν θὰ ὀργανώσουν Βιβλιοθήκην τῆς Ὁμοσπονδίας, παρέχοντες οὕτω εἰς τοὺς διδασκάλους τὸ ἀπαραίτητον πρότυπον διὰ τὴν ὀργάνωσιν παρομοίων βιβλιοθηκῶν εἰς ἕτερα Κέντρα, ἰδίᾳ ὅμως τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τοῦ λαοῦ τοιούτων.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

χανικῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ νοήματος. Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ἀναλφαβήτου συγχέεται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀμορφώτου. Εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν χρησιμοποιοῦνται, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν προκειμένῳ, δύο ὅροι. Ἀναλφάβητος (analphabet) ὀνομάζεται ἐκεῖνος, ὅστις δὲν γνωρίζει τὸ ἀλφάβητον καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀναγιγνώσκῃ. Ἀμόρφωτος (illettré) ὀνομάζεται ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἔχει ἀποκτήσει διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως μόρφωσιν. Διὰ νὰ ὑπερνικηθῇ ἡ σύγχυσις ἡ προερχομένη ἐκ τῆς χρήσεως τῶν δύο μνημονευθέντων ὅρων, κατὰ τὸ 1948 ἡ ἁρμοδία ἐπιτροπὴ τῶν ἐμπειρογνωμόνων τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ προέβη εἰς τὸν ἀκόλουθον καθορισμὸν τῆς ἐννοίας, ὁ ὁποῖος ἔκτοτε ἔχει γίνει παραδεκτός. «Ἀμόρφωτος (illettré) ἢ ἀναλφάβητος εἶναι πᾶς, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγνώσῃ ἓν ἁπλοῦν κείμενον, ἢ νὰ γράψῃ μίαν ἁπλῆν ἐπιστολὴν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐκλογῆς του». Πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἱκανὰ νὰ ἀναγιγνώσκουν μόνον ἔντυπα κείμενα, ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζωνται ἡμιαναλφάβητοι. Συμφώνως πρὸς ὑπολογισμοὺς ἁρμοδίων ὀργάνων τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ, τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀναλφαβήτους. Εἰς τὰς προωδευμένας πολιτιστικῶς χώρας ἐπιδιώκεται ἡ ἐκρίζωσις τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ διὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τῶν παιδιῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἀναλφάβητοι μένουν τὰ ἄτομα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα, λόγῳ ὀργανικῶν παθήσεων, δὲν δύνανται νὰ ἐκπαιδευθοῦν ἢ τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῆς διαβιώσεώς των δὲν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ φοιτήσουν εἰς τὰ σχολεῖα. Εἰς τὰ πολιτισμένα κράτη τὸ ποσοστὸν τῶν Ἀναλφαβήτων εἶναι ἐλάχιστον, κυμαινόμενον μεταξὺ 1 ἕως 10 τοῖς ἑκατόν. Ὡς ἀναλφάβητοι θεωροῦνται καὶ ἄτομα, ἅτινα, μετὰ τὴν φοίτησίν των εἰς τὸ σχολεῖον, περιπίπτουν ἐκ νέου εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Ἀναλφαβητισμοῦ. Γενικῶς, ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ Ἀναλφαβητισμοῦ δὲν ὑπάρχει, διότι τὰ διάφορα Κράτη χρησιμοποιοῦν διάφορα κριτήρια. Μεγαλύτερον ποσοστὸν ἀναλφαβητισμοῦ ὑπάρχει εἰς τὰς καθυστερημένας οἰκονομικῶς καὶ βιομηχανικῶς χώρας. Εἴς τινας ἐκ τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς ὁ ἀναλφαβητισμὸς ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἔχει μελετηθῇ καὶ δὲν ἔχει καθορισθῇ τὸ ἀλφάβητον τῶν γλωσσῶν των. Εἰς τὴν κινεζικὴν γλῶσσαν τὸ κυριώτερον ἐμπόδιον πρὸς καταπολέμησίν του εἶναι τὸ πλῆθος τῶν σημείων τῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὴν γραφήν, ἅτινα μόλις ἐσχάτως περιωρίσθησαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 1.500. Ἴσως ἡ ὑπὸ τοῦ ΟΗΕ ἀναληφθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1950 πρωτοβουλία ὁμοιομόρφου στατιστικῆς ἐρεύνης εἰς τὰ διάφορα ἔθνη θὰ μᾶς δώσῃ ἀκριβῆ δεδομένα ὡς πρὸς τὸν ἐπικρατοῦντα ἀνὰ τὸν κόσμον ἀναλφαβητισμόν.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τῶν παιδιῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Χρειάζεται ὅμως νὰ ἔχῃ ὁρισθῇ μία ἐπαρκὴς διάρκεια τῆς φοιτήσεώς των διὰ νὰ ἀποκτήσουν μόρφωσιν ἐγγυωμένην, ὅτι δὲν θὰ μεταπέσουν καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν των εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ἡ διάρκεια τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως δὲν ἔχει καθορισθῇ ὁμοιομόρφως εἰς ἅπαντα τὰ Κράτη. Οὕτω εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἶναι ἑπταετής, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ὀκταετής, εἰς τὴν Γερμανίαν ὀκταετής. Εἰς τὰς καθυστερημένας πολιτιστικῶς χώρας θεωρεῖται ἐπαρκὴς τριετὴς ἢ τετραετὴς ὑποχρεωτικὴ φοίτησις. Ἡ μικρὰ αὕτη διάρκεια τῆς φοιτήσεως εἶναι μία ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἀφορμῶν διὰ τὴν μὴ ἐπαρκῆ καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ἡ γενίκευσις τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως τῶν παιδιῶν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ δεινὰ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου συνετέλεσαν ὥστε εἰς πολλὰς χώρας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ αὐξηθῇ τὸ ποσοστὸν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ἡ αὔξησίς του ἔσχε σοβαρὸν ἀντίκτυπον διὰ τὴν ἐν γένει εὐημερίαν τῶν λαῶν. Εἰς τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἐνδημεῖ ὁ ἀναλφαβητισμός, ἐμφανίζονται πολλὰ δυσάρεστα ἐπακολουθήματα. Δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀμάθεια, ἥτις πάντοτε τὸν συντροφεύει, παραλλήλως πρὸς αὐτὴν ἐμφανίζεται ἡ καθυστέρησις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τοῦ λαοῦ, ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀσθενειῶν, ἡ καθυστέρησις εἰς τὴν τεχνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἡ χειροτέρευσις τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως.

Τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα προκύψαντα ἐκ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ ἀπησχόλησαν τὴν ΟΥΝΕΣΚΟ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1945. Εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν μελῶν της κατὰ τὸ 1946 ἀπεφασίσθη νὰ ἀναληφθῇ ἀγὼν μὴ περιοριζόμενος μόνον εἰς τὰ ἀρνητικὰ μέτρα τῆς καταπολεμήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπεκτεινόμενος εἰς τὰ θετικὰ μέτρα τῆς παροχῆς μορφώσεως καὶ εἰς τοὺς ἐνηλίκους, οἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ τὴν στερηθοῦν. Ἡ μόρφωσις αὕτη, τῆς ὁποίας τὴν κατοχὴν ἐκ μέρους οἱουδήποτε ἀνθρώπου, ἔκρινεν ἀπαραίτητον ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ, ὠνομάσθη «Βασικὴ μόρφωσις», καθωρίσθη δὲ μὲ τὸν ἀκόλουθον ὁρισμόν: «Βασικὴ μόρφωσις εἶναι τὸ ἐλάχιστον ποσὸν γνώσεων καὶ τεχνικῶν δεξιοτήτων, τὰς ὁποίας πᾶς νέος καὶ πᾶς ἐνήλικος πρέπει νὰ κατέχῃ διὰ νὰ εἶναι ὠφέλιμον καὶ φωτισμένον μέλος τοῦ Ἔθνους του καὶ διὰ νὰ δύναται ἐπίσης νὰ ἐργασθῇ καὶ

ΚΩΝ)ΤΙΝΟΥ ΚΙΤΣΟΥ. Δημοδ)λου, Ὑπτρόφου τοῦ Ι.Κ.Υ. εἰς Ἑλβετίαν

ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ σύγχρονος Παιδαγωγικὴ μᾶς διδάσκει ὅτι, διὰ μίαν σταθερωτέραν μάθησιν γνώσεων ἢ μεθόδων ἐργασίας, ὀφείλομε νὰ ἐπικαλοῦμεθα τὴν ἐνεργητικότητα ἢ καθενὸς παιδιοῦ ξεχωριστὰ ἢ ὅλων τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως. Τοῦτο στηρίζεται εἰς λόγους πηγάζοντας ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν τοῦ Διαφέροντος καὶ τῆς Συναισθηματικῆς καὶ Βουλητικῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ.

Ἤδη ὅμως εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ βασικοὺς αὐτοὺς λόγους ἔρχονται νὰ προστεθοῦν ἐκ τῆς ἐξελικτικῆς ψυχολογίας τῆς Σχολῆς τῆς Γενεύης ἐξ ἴσου σπουδαῖοι λόγοι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸν ἰδιαίτερον μηχανισμὸν τῆς Νοημοσύνης καὶ οἱ ὁποῖοι ἐξ ἴσου μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ ἐπικαλούμεθα πάντοτε τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ παιδιοῦ.

Οἱ Πολυετεῖς ἔρευνες, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποκτήσεως τῶν γνώσεων καὶ περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς διανοήσεως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ψυχολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης Jean Piaget καὶ τῶν συνεργατῶν του, κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «ἡ πραγματικὴ ἀφομοίωσις τῶν γνώσεων, καὶ ὑπὸ τὴν μᾶλλον πνευματικὴν των ἄποψιν, προϋποθέτει τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου, διότι κάθε ἐνέργεια τῆς διανοήσεως ὑπονοεῖ μια λειτουργία πράξεων, οἱ ὁποῖες κατορθώνουν νὰ λειτουργήσουν ἀποτελεσματικὰ (δηλ. νὰ παράγουν τὴν σκέψιν), ἐφ' ὅσον παρευσκευάσθησαν καὶ στηρίζονται σὲ ἀληθεῖς, πραγματικές, συγκεκριμένες πράξεις. Ὅλα τὰ διανοήματά μας καὶ οἱ σκέψεις μας εἶναι προϊόντα τῆς ἐσωτερικοποιήσεως καὶ τῆς διαρθρώσεως τῶν συγκεκριμένων πράξεων κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε χωρὶς ἐνεργητικότητα δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρχη αὐθεντικὴ Νοημοσύνη».

Ἡ σπουδαία αὐτὴ ἀνακάλυψις ὑπὸ τῆς Σχο-

διὰ τὴν ἰδικήν του προσωπικὴν τελείωσιν καὶ διὰ τὴν πρόοδον τοῦ Ἔθνους του». Κατὰ τὸ 1951 ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ καθώρισε ἐν δωδεκαετὲς πρόγραμμα διὰ τὴν παροχὴν τῆς βασικῆς μορφώσεως εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ ἰδίᾳ τὰς καθυστερημένας πολιτιστικῶς καὶ οἰκονομικῶς χώρας. Ἡ βασικὴ ἐκπαίδευσις δὲν φιλοδοξεῖ νὰ εἶναι μόνον ἀναπλήρωσις τῆς σχολικῆς μορφώσεως, τὴν ὁποίαν δὲν ηὐτύχησαν νὰ λάβουν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν οἱ ἀναλφάβητοι. Ἐπιδιώκει νὰ βοηθήση καὶ τοὺς ἀτελῶς μορφωθέντας ἐνηλίκους διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ κατανοοῦν τὰ ἐπείγοντα προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ νὰ γνωρίσουν τὰ δικαιώματά των καὶ τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἔχουν ὡς πολῖται καὶ ὡς πρόσωπα. Δὲν θέλει νὰ παράσχη ἑτοίμους λύσεις διὰ τὰ δύσκολα προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἐπιδιώκει νὰ παράσχη εἰς κάθε ἄνθρωπον τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ κατανοῇ τὰ προβλήματα καὶ διὰ νὰ εὑρίσκη τὴν λύσιν των.

Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν, ὅτι καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν πρέπει καὶ δὲν δύναται νὰ μείνη ἀσυγκίνητος ἔναντι μιᾶς παγκοσμίως ἐκδηλουμένης τόσον σοβαρᾶς προσπαθείας. Τὰ δεινὰ τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔπληξαν καιριώτατα τὸν ἐκπαιδευτικὸν ὀργανισμὸν τῆς χώρας μας. Ἓν μέγα πλῆθος νέων κατὰ τὴν κατοχικὴν περίοδον καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ συμμοριτοπολέμου ἔμεινεν μὲ ἀτελῆ μόρφωσιν. Ἡ προσπάθεια δὲ τὸν ἐκδιομηχανισμὸν τῆς χώρας μας δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ, ἂν δὲν παρασχεθῇ εἰς τὸν πληθυσμὸν ἡ ἀναγκαιοῦσα πρὸς τοῦτο μόρφωσις. Εἶναι ἐπάναγκες νὰ καταβληθῇ σύντονος προσπάθεια διὰ νὰ ὑψωθῇ τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ μας. Δὲν ἀρκεῖ νὰ χρησιμοποιῶμεν μέχρι φορτικότητος τὰς λέξεις «λαὸς» καὶ «λαϊκός». Χρέος μας εἶναι νὰ καταπολεμήσωμεν τὸν ἀναλφαβητισμὸν καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν εἰς τὴν χώραν αὐτήν, ἥτις καυχᾶται, ὅτι ὑπῆρξε τὸ λίκνον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς Παιδείας. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Στρατάρχου ἀρχίζει ἤδη τὴν μεγάλην ἐξόρμησιν διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, ἥτις θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος.

Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

λης τῆς Γενεύης περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Διανοήσεως ἐκφράζεται περιληπτικῶς μὲ τὶς λέξεις : «penser, c'est operer». Σκέπτεσθαι = πράττειν, ἐσωτερικῶς πράττειν, διανοητικῶς ἐνεργεῖν.

Ἡ Ψυχολογία τοῦ κ. Piaget, εἶναι ἐξελικτική, (γενετική) καὶ μελετᾶ ὄχι μόνον τὴν Νοημοσύνην μὲ τὶς χαρακτηριστικές της ἐκδηλώσεις εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν (ὅπως μέχοι πρότινος μᾶς ἐπληροφόρει ἡ ψυχολογία περὶ τῶν ἐννοιῶν, κρίσεων καὶ συλλογισμῶν ὑπὸ τὴν τελικὴν αὐτῶν μορφήν), ἀλλὰ ἀναλύει ὁμοίως τὸν σχηματισμὸν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν διανοητικῶν λειτουργιῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ, μᾶς δίδει ὄχι μόνον μίαν βαθεῖαν κατανόησιν τῶν τελικῶν καταστάσεων τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ μηχανισμοῦ, ποὺ τὶς σχηματίζουν.

Ἀνακαλύπτει μίαν συσχέτισιν μεταξὺ τῆς ἐξελίξεως τῆς Νοημοσύνης καὶ τῆς συναισθηματικότητος καὶ διακρίνει ὡς σπουδαιότατον παράγοντα τῆς ὅλης ψυχικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδιοῦ τὴν ἐσωτερικὴν του ἐνεργητικότητα.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται πόσον ἐνδιαφέρον εἶναι γιὰ τὸν Διδάσκαλον νὰ γνωρίση τὰ πορίσματα τῆς Ἐξελεκτικῆς Ψυχολογίας περὶ τῆς λειτουργίας τῶν διανοητικῶν ἐνεργειῶν τοῦ παιδιοῦ καὶ περὶ τῆς συνδέσεώς των πρὸς τὰ συναισθήματά του, καθ' ὅσον ἐμεῖς ἐπιδιώκομε κυρίως τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν τῶν λειτουργιῶν διὰ τῆς μαθήσεως, τῆς ἀγωγῆς καὶ ὅλων τῶν σχολικῶν μας ἐνεργειῶν.

Περὶ τῆς μεγάλης σημασίας καὶ καταφανοῦς ὠφελιμότητος τῆς Ἐξελικτικῆς Ψυχολογίας τῆς Γενεύης διὰ τὴν ἀγωγήν, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρω τὰ συγγράμματα τοῦ κ. Piaget, ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ὁποίων διαφαίνεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναθεωρήσωμε κάπως τὰ ἀναλυτικά μας προγράμματα ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς μαθήσεως αὐτῶν ἢ ἐκείνων τῶν γνώσεων καὶ νὰ βελτιώσωμε τὶς μεθόδους ἐργασίας μας γνωρίζοντες τὸν μηχανισμὸν τῆς ἀφομοιώσεως καὶ τῶν ἀντιδράσεων τοῦ παιδιοῦ.

Ἰδοὺ ἡ πλουσία σειρὰ μελετῶν τοῦ κ. Piaget καὶ τῶν συνεργατῶν του ἀπὸ τὸ 1920—μέχρι σήμερον, ποὺ θὰ πρέπη νὰ μᾶς ἐνδιαφέρουν: 1) Ἡ γλῶσσα καὶ ἡ σκέψις εἰς τὸ παιδὶ (1923), 2) Ἡ κρίσις καὶ ὁ συλλογισμὸς εἰς τὸ παιδὶ (1926) 3) Ἡ γέννησις τῆς Νοημοσύνης εἰς τὸ παιδὶ (1936) 4) Ἡ κατανόησις τῶν συγκεκριμένων πραγμάτων ἀπὸ τὸ παιδὶ (1937), 5) Τάξεις— σχέσεις— ἀριθμοὶ (1942), 6) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς κατανοήσεως τῶν ποσοτήτων εἰς τὸ παιδὶ (1941), 7) ἡ γέννησις τοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὸ παιδὶ (1941), 8) Ὁ σχηματισμὸς τῶν [illegible]λων εἰς τὸ παιδὶ (1945), 9) Ἡ ἀνάπτυ[illegible]ίας τοῦ χρόνου εἰς τὸ παιδὶ (1946) 10) Αἱ ἔννοιες τῆς κινήσεως καὶ τῆς ταχύτητος εἰς τὸ παιδὶ (1946) 11) ἡ ψυχολογία τῆς Διανοήσεως (1947), 12) Ἡ παράστασις τοῦ χώρου εἰς τὸ παιδὶ (1948), 13) Ἡ αὐθόρμητος Γεωμετρία εἰς τὰ παιδὶ (1948) 14) Σειρὰ μελετῶν περὶ τῶν ποικίλων φαινομένων τῆς ἀντιλήψεως.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν θὰ δοθῆ μιὰ γενικὴ, σύντομη, εἰκόνα τῆς Ἐξελεκτικῆς Ψυχολογίας μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐξελίξεως τῆς Νοημοσύνης, τῆς συναισθηματικότητος καὶ τῆς κοινωνικότητος τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι 12—13 ἐτῶν καὶ κατόπιν οἱ παιδαγωγικὲς συνέπειες ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως.

Ὁ κάθε μελετητὴς τῆς ψυχολογίας τοῦ κ. Piaget μπορεῖ νὰ βρῆ ποικίλες παιδαγωγικὲς συνέπειες καὶ καθ' ὅσον ἐμβαθύνει εἰς τὶς ἀπόψεις τόσον καταλήγει εἰς συλλογισμοὺς περισσοτέρους καὶ ἀναφερομένους εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς.

Ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι προϊὸν μιᾶς ἐρευνητικῆς καὶ συγκριτικῆς ἐργασίας γενομένης ἐπὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Piaget καὶ τῶν συνεργατῶν του, καὶ ἐπὶ τῶν παραδόσεων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν μελετῶν ἄλλων ψυχολόγων καὶ παιδαγωγῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν θεωρίαν του.

Διὰ νὰ γίνουν σαφέστερες οἱ ἀπόψεις του περὶ τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως καὶ διὰ νὰ ἐπινοήση κατόπιν ὁ κάθε ἐκπαιδευτικὸς τὰ ἀνάλογα παιδαγωγικὰ πορίσματα ἐδώσαμε τὴν ἑξῆς σειράν:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α.' Βασικὲς ἔννοιες καὶ γενικὰ χαρακτηριστικὰ (τὸ ἀντικείμενον τῆς ψυχολογίας, —Προσαρμογὴ —ἡ ἐπίτευξις τῆς προσαρμογῆς — ἡ ὁλότης τοῦ ψυχικοῦ βίου —παράγοντες τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως —χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχολογίας τοῦ Piaget.

Β.' Περίοδοι τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως: (Ἔννοια τῶν σταδίων τῆς ἐξελίξεως — Οἱ τέσσερεις περίοδοι: α) βρεφικὴ ἡλικία β) πρώτη παιδικὴ ἡλικία γ) δευτέρα παιδικὴ ἡλικία δ) προεφηβεία καὶ ἐφηβεία. Διὰ κάθε περίοδον θὰ ἐξετασθῆ ἡ Νοημοσύνη, ἡ Κοινωνικότης καὶ ἡ ἐξέλιξις τῶν συναισθημάτων καὶ βουλητικῶν ἐνεργειῶν, θὰ ἀναλυθῆ ὁ ἐσωτερικὸς μηχανισμός, θὰ εὑρεθοῦν οἱ σχέσεις καὶ θὰ διατυπωθοῦν νόμοι δι' ὅλες τὶς ψυχικὲς ἐκδηλώσεις.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ.

α') Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν νέων γνώσεων καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δεξιοτήτων εἰς τὰ παιδιά,

β') κατὰ τὴν ἐπινόησιν τοῦ συστήματος τῆς διδακτικῆς μας ἐργασίας,

γ') κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν προγραμμάτων τῆς διδακτέας ὕλης,

δ') κατὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῶν ἐ-

ποπτειῶν, τῶν συγκεκριμένων πράξεων καὶ τῶν διανοητικῶν ἐνεργειῶν.

ε΄) κατὰ τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας,

στ΄) κατὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν μαθητῶν,

ζ΄) κατὰ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν μας πρὸς τὰ παιδιά.

καὶ η΄) κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α) ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.

1) ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Οἱ σύγχρονοι ψυχολόγοι, πιστεύοντες κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ σώματος, ἠσχολήθησαν διὰ νὰ καθορίσουν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης των. Σήμερον εἶναι παραδεκτὸν ὅτι ἀντικείμενον τῆς ψυχολογίας δὲν εἶναι μόνον ἡ συνείδησις, τὰ συνειδητὰ ψυχικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ καὶ ἕνας ἄλλος ὁλόκληρος, σπουδαῖος, ψυχικὸς κόσμος τὸ ὑποσυνείδητον τῆς ψυχῆς. Διὰ κάθε ψυχικὸν φαινόμενον ἀπεδείχθη, ὅτι ὑπάρχουν, ἐκτὸς τῶν συνειδητῶν, καὶ πολυάριθμοι ἄλλοι, μὴ συνειδητοί, παράγοντες. Ὅλη ἡ ψυχικὴ ζωή μας, ἡ συμπεριφορά μας, ἡ διαγωγή μας εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων. Διὰ τοῦτο ἡ σημερινὴ ψυχολογία ἔχει ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης της τὴν Διαγωγήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐννοοῦμεν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν συνείδησιν συμπεριλαμβανομένην. Ἡ ἔννοια τῆς Διαγωγῆς, ἐδῶ, εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Watson. Χαρακτηριστικὸν τῆς Διαγωγῆς εἶναι ἡ ψυχικὴ ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἀναφέρεται κι' ἐνδιαφέρει τὴν ὁλότητα τοῦ ψυχοφυσικοῦ ὀργανισμοῦ.

2) Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (= ἀφομοίωσις — προσαρμοστικὴ ρύθμισις).

Κάθε Διαγωγὴ εἶναι μία προσαρμογὴ ἢ μία ἀναζήτησις πρὸς προσαρμογήν. Τὸ ἄτομον ἔχει ἀνάγκην νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον, σχετικῶς σταθερόν, καὶ εἰς τὸ κοινωνικὸν τοιοῦτον, συνεχῶς μεταβαλλόμενον. Ἡ προσαρμογὴ αὐτὴ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ζωῆς καί, ἐννοουμένη καλῶς, θὰ μᾶς διεφώτιζε εἰς τὴν ὀρθὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς.

Τὴν λέξιν «Προσαρμογή» χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὰ ὑλικὰ ἀντικείμενα, ὅταν π.χ. λέγωμεν ὅτι αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖον, τὸ ἐξάρτημα, εἶναι προσηρμοσμένον εἰς αὐτὴν τὴν μηχανήν, καθὼς καὶ εἰς τὰ ζῶα, λέγοντας ὅτι τὸ ζῶον αὐτὸ προσαρμόσθηκε εἰς τὸ φυσικόν του περιβάλλον. Διὰ τὸν βίον ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ἡ λέξις αὐτὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν προσαρμογήν του εἰς τὸ φυσικὸν καὶ εἰς τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, γι' αὐτὸ εἶναι δυσκολωτέρα καὶ περίπλοκος αὐτὴ ἡ προσπάθεια δι' αὐτόν, ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία μεταβάλλεται συνεχῶς. Κατὰ τὴν προσαρμογὴν λαμβάνουν χώραν δύο σπουδαιότατες λειτουργίες: α) ἡ λειτουργία τῆς ἀφομοιώσεως καὶ β) ἡ λειτουργία τῆς προσαρμοστικῆς ρυθμίσεως.

Ἐνώπιον τοῦ προβλήματος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπιχειροῦμε νὰ ἀνοίξωμεν τὴν κλειστὴν θύραν τοῦ γραφείου μας μὲ ἕνα ξένο πρὸς τὴν κλειδωνιά μας κλειδί, σκεπτόμεθα καὶ ἐνεργοῦμε κατὰ δύο τρόπους: ἢ θὰ λεπτύνωμε τὸ κλειδί μας, ὥστε νὰ «πιάσῃ» στὴ κλειδωνιά, ὁπότε λέγομεν ὅτι ἐ ρ ρ υ θ μ ί σ α μ ε ν τὸ κλειδί μας π ρ ο σ α ρ μ ο σ τ ι κ ῶ ς πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τῆς κλειδωνιᾶς, θὰ διορθώσωμε τὴν κλειδωνιά μας, εὑρύνοντάς την, ὥστε νὰ προσαρμοσθῇ, νὰ ὑποκύψῃ αὐτὴ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κλειδιοῦ μας, τὸ ὁποῖον λέγομεν ὑπέταξεν αὐτήν, ἀ φ ο μ ο ί ω σ ε ν αὐτὴν εἰς τὸ σχῆμα του. Εἰς τὰ ἔμβια ὄντα οἱ διάφοροι βιολόγοι ἐρμήνευσαν τὸν βίον των παραλλήλως πρὸς τὶς ἀνωτέρω ἐνέργειες καὶ ἄλλοι μὲν ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ ὀργανισμὸς φαίνεται μᾶλλον νὰ ρυθμίζῃ τὶς ἐνέργειές του καὶ λειτουργίες του προσαρμοστικῶς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον (ὑποτάσσεται) (Lamark-ἄλλοι δὲ ὅτι περισσότερον φαίνεται νὰ ἀφομοιώνῃ ὁ ὀργανισμὸς τὸν ἐξωτερ. κόσμον μὲ μίαν ἐσωτερικὴν ζωτικὴν δύναμιν καὶ ὑποτάσσει τὸ περιβάλλον στοὺς σκοπούς του (Darwin). Εἰς τὸ ψυχικὸν βίον οἱ ἑρμηνεῖες αὐτὲς διετυπώθησαν ὁμοίως ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους οἱ ὁποῖοι ἀντιστοίχως διακρίνονται εἰς τοὺς Ἐμπειροκρατικοὺς (= προσαρμοστικὴ ρύθμισις) καὶ εἰς τοὺς Ρασιοναλιστάς. Εἰς τὸν ἠθικὸν βίον οἱ θεωρίες αὐτὲς διετυπώθησαν παραλλήλως καὶ ἀντιστοίχως ἀπὸ τὸν Νίτσε καὶ τοὺς Ἐπικουρείους.

Τὸ ὀρθὸν ὅμως, διὰ τὴν ἐποχήν μας, εἶναι ὅτι οἱ δύο αὐτὲς λειτουργίες συνυπάρχουν ὑπὸ ἀντίθετον πάντοτε ροπὴν τόσον εἰς τὸν βίον τῶν ζώων, ὅσον καὶ εἰς τὸν ψυχικὸν καὶ ἠθικὸν τοιοῦτον, ἀποτελοῦν τὰ δυὸ στοιχεῖα τῆς προσαρμογῆς καὶ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν δημιουργικὴν κι' ἐξελικτικὴν δύναμις τῆς ψυχῆς (Bergson).

Εἰς τὸν βιολογικὸν τομέα λέγομεν γιὰ τὸ κουνέλι, ποὺ τρώγει λαχανικὰ καὶ τὰ μεταβάλλει εἰς αἷμα, ἱστούς, μῦς κ.λ.π., ὅτι ἀφομοιώνει εἰς τὸν ὀργανισμόν του τὰ λαχανικά, ὅταν ὅμως, τρώγοντας πολλὰ παχαίνῃ ἢ ἀδυνατίζῃ, τότε λέγομεν ὅτι ἀναγκάστηκε νὰ ρυθμίσῃ τὸ σῶμα του προσαρμοστικῶς πρὸς τὰ λαχανικά.

Εἰς τὸν ψυχικὸν τομέα λέγομεν γιὰ τὸ [illegible] δί, ποὺ σύρει ἕνα ραβδὶ καὶ τὸ [illegible] ἀλογάκι του, πρὸς τὸ ὁπο[illegible]άει κα[illegible]

πάει γιὰ νὰ τρέξη, ὅτι στὴν ψυχή του τελεῖται μία ά φ ο μ ο ί ω σ ι ς (assimilation) τῆς ἀντιληπτικῆς εἰκόνος τοῦ ξύλου ἀπὸ τὸ ὑπάρχον ψυχικὸν περιεχόμενον (ἔννοιες, ἐπιθυμίες, τάσεις) τῆς ἡλικίας αὐτῆς, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μεταβολὴ στὴ νόησι τοῦ παιδιοῦ τοῦ ξύλου εἰς ἀλογάκι. Τὸ παιδί, ἐνῷ ἐσωτερικὰ γνωρίζει ὅτι αὐτὸ ποὺ κρατεῖ εἶναι ξύλο, ὅμως πιστεύει, ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀλογάκι του καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ στὸ παιγνίδι του 'Αντιθέτως, ὅταν βλέπωμε, ὅτι τὸ παιδὶ μιμεῖται μὲ τὸν παιδικό του τρόπον τὴν πρᾶξιν, ποὺ βλέπει, ἢ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐνηλίκων, ἢ τὴν στάσιν, ἢ ἕνα ἀντικείμενον, λέγομεν ὅτι ἐσωτερικῶς εἰς τὴν ψυχήν του τελεῖται μ ί α ρ ύ θ μ ι σ ι ς ὅλου τοῦ ψυχικοῦ ὑπάρχοντος περιεχομένου καὶ τῶν ἀποκτηθεισῶν ἤδη ἐνεργειῶν του π ρ ο σ α ρ μ ο σ τ ι κ ῶ ς πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἀντιλήψεως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μεταβληθῇ τὸ ψυχικόν του περιεχόμενον καὶ νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον (accommodation)

Τὸ φαινόμενον τῆς μιμήσεως εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς προσαρμοστικῆς ρυθμίσεως.

Κάθε μία ἀπ' αὐτὲς τὶς λειτουργίες τείνει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νέας γνώσεως, τοῦ νέου ἀντικειμένου. Ἡ ἐπικράτησις μόνον τῆς μιᾶς δὲν μᾶς δίδει τὴν ὀρθὴν γνῶσιν τοῦ νέου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ λειτουργήσουν καὶ οἱ δύο συγχρόνως, νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἰσορροπία.

3) Η ΕΠΙΤΕΥΞΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Μία σειρὰ νέων ἀντικειμένων καὶ νέων προβλημάτων ἐμφανίζεται συνεχῶς εἰς τὴν ζωήν μας. Ἡ ψυχολογία τῆς Σκέψεως μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ λύσις ἑνὸς προβλήματος προϋποθέτει ἕνα σύνολον διανοητικῶν ἐνεργειῶν, ἤδη ἀποκτηθεισῶν, τὸ ὁποῖον σύνολον συνδέει τὸν πρὸς ἐπιτυχία σκοπόν μας, (τὴν κατάκτησιν τοῦ νέου) μὲ ἕνα σύμπλεγμα ἐννοιῶν καὶ γνώσεων παλαιοτέρων. Κάθε ἀνθρώπινο μυαλὸ θέτει τὰ προβλήματα: «Τί εἶναι αὐτό;», «εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον; (βαρύ, μεγάλο, μακράν);» «ποῦ;», «πότε;», «γιὰ ποίαν αἰτίαν»;, «σὲ ποῖον σκοπόν»;, «πόσον»; Οἱ ἐρωτήσεις αὐτὲς μποροῦν νὰ ἐκφρασθοῦν καὶ ὡς λειτουργίες μιᾶς ἐνεργείας. Ἡ ἐρώτησις: «Τί εἶναι αὐτό;» ἀπαιτεῖ νὰ ταξινομήσωμε τὸ ἀντικείμενον. Ἡ ἐρώτησις: «εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον;» ζητάει νὰ συγκρίνωμε (σχέσις) Ἡ ἑπομένη: «ποῦ καὶ πότε;» ἀπαιτοῦν νὰ ταξινομήσωμε στὸ χῶρο καὶ στὸ χρόνο ἕνα ἀντικείμενον. Οἱ ἐρωτήσεις: «γιὰ ποιὰ αἰτία» = μίαν ἐξήγησιν, «γιὰ ποῖον σκοπόν;» = εὕρεσιν μέσων καὶ σκοπῶν, «πόσον;» = ἐνέργειαν μετρήσεως κι' ἀριθμήσεως. Βλέπωμε ὅτι θὰ ἐφαρμόσῃ γιὰ ἕνα νέον ἀντικείμενον, ποὺ ἀκόμη δὲν ταξινομήθη ἢ δὲν ἐτακτοποιήθηκε εἰς τὸν χῶρον καὶ χρόνον ἢ ἀκόμη δὲν ἐμετρήθη. Ἡ ἀναζήτησις τῆς λύσεως τοῦ προβλήματος ἀποτελεῖ πλέον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων.

Τὰ συστήματα τῶν διανοητικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν εἶναι ἤδη ἀποκτηθέντα, ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῆς νοήσεως καὶ θὰ προσανατολισθοῦν πρὸς τὸ νέον πρόβλημα ἅμα τῇ ἐμφανίσει του, θὰ τεθοῦν εἰς λειτουργίαν, θὰ συμπληρώσουν τὰ κενὰ καὶ θὰ ἀφομοιώσουν τὸ νέον στοιχεῖον, ὁπότε λέγομεν ὅτι ἐλύθη τὸ πρόβλημα, ἐπετεύχθη ἡ ἰσορρόπησις. Ἡ συνεχὴς ἐμφάνισις νέων προβλημάτων ἐπιφέρει τὴν συνεχῆ διατάραξιν τῆς ἰσορροπήσεως, ἡ ὁποία θὰ ὑποκινήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἐνεργητικότητα νὰ λειτουργήσῃ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἀφομοιώσεως καὶ τῆς προσαρμοστικῆς ρυθμίσεως (assimilation - accommodation) ταυτοχρόνως, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἰσορρόπησις, ἡ ὁποία διὰ τῆς τοιαύτης συνεχείας θ' ἀποβῇ σταθερωτέρα καὶ θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη σὲ κάθε στιγμὴν προσαρμογὴν τοῦ ὑποκειμένου.

4) Η ΟΛΟΤΗΣ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Ἡ προσαρμογὴ τελεῖται ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, ἐκδηλουμένην μὲ τὶς δύο ἀνωτέρω λειτουργίες. Εἶναι ὁ συνεχὴς ψυχικός μας βίος, εἶναι ἡ λειτουργικὴ συναλλαγὴ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον (adgotation). Εἶναι ἡ Διαγωγή μας, εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνομε, διὰ νὰ τὴν μελετήσωμε καλύτερα, δύο ὄψεις: α) τὴν Νοημοσύνην καὶ β) τὰ συναισθήματα καὶ τὶς βουλητικὲς τάσεις.

Ἐπειδὴ ἀκριβῶς συνυπάρχουν εἰς τὴν Διαγωγὴν οἱ δύο αὐτὲς ὄψεις, συνάγεται ὅτι οὐδὲν γνωστικὸν φαινόμενον εἶναι καθαρὸν καὶ ἀπηλλαγμένον συναισθηματικῶν στοιχείων καὶ ὁμοίως οὐδὲν συναισθηματικὸν φαινόμενον ἢ βουλητικὴ ἐνέργεια εἶναι καθαρὴ κι' ἀπηλλαγμένη γνωστικῶν στοιχείων.

Ἡ ἐξελικτικὴ ψυχολογία, κατόπιν πολυετῶν ἐρευνῶν, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει μία ἐξελικτικὴ πορεία τῆς ἱκανότητος πρὸς προσαρμογὴν συμβαδίζουσα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τῆς φυσικῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξέλιξις αὐτὴ ἀκολουθεῖ περιόδους χαρακτηριζόμενες ἀπὸ μορφὲς ἰσορροπήσεως, πρὸς τὶς ὁποῖες τείνουν ὅλες οἱ διανοητικὲς ἐνέργειες, τὰ συναισθήματα καὶ οἱ βουλητικὲς τάσεις, καὶ οἱ ὁποῖες, διὰ τῆς αὐξανομένης τελειότητος καὶ σταθερότητός των ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον, ἀποτελοῦν τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καλλιτέραν προσαρμογήν. Οἱ μορφὲς ἰσορροπήσεως, μεταξὺ τῆς ἀφομοιωτικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς προ-

σαρμοστικῆς ρυθμίσεως, συνίστανται εἰς σύνολα καὶ συνθέσεις ἐνεργειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων, ἄλλες μὲν πραγματοποιοῦνται, ἄλλες δὲ εἶναι δυνάμενες νὰ πραγματοποιηθοῦν, δηλ. νὰ λάβουν χώραν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν νέων προβλημάτων. Ὀνομάζονται ἀπὸ ἄλλους ψυχολόγους «κρίσεις» τῆς ἐξελίξεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

5) ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ.

Κατὰ τὸν Piaget παράγοντες τῆς ψυχ. ἐξελίξεως εἶναι συγχρόνως καὶ ἀπαραιτήτως οἱ τρεῖς ἀκόλουθοι: α) ἡ ἐσωτερικὴ ὡρίμανσις τοῦ ὀργανισμοῦ (νευρικὸν σύστημα, αἰσθητήρια κλπ.) β) ἡ ἐπίδρασις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ γ) ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Πέραν ὅμως ὅλων αὐτῶν τῶν παραγόντων, ὑπάρχει ἡ ἐσωτερικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς, ἡ διανοητικὴ καὶ συναισθηματικοβουλητικὴ ἐνεργητικότης ἡ ὁποία, συνεχῶς πλουτιζομένη, ἀνυψώνει τὸ ἄτομον εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀφαιρετικὴν Σκέψιν, εἰς τὰ ἀνώτερα συναισθήματα καὶ εἰς τὶς ἠθικὲς βουλητικὲς ἐνέργειες.

6) ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ.

1) Ὁ κ. Piaget καὶ ἡ συνεργάτις του Δις Inhelder καθὼς καὶ οἱ κατὰ καιρούς βοηθοί του, μοχθήσαντες ἐπὶ ἔτη, ἐδημιούργησαν ἤδη ἰδίαν ψυχολογικὴν Σχολήν, ἡ ὁποία δύναται νὰ λάβη ἐπίζηλον θέσιν εἰς τὶς ἄλλες Σχολὲς τῆς Ἐξελικτικῆς ψυχολογίας, ὅπως εἶναι: α) εἰς Ἀμερικὴν τοῦ L. Carmichael καὶ A. Gessell, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύουν τὴν ψυχικὴν ἐξέλιξιν, στηριζόμενοι εἰς τὴν ὡρίμανσιν τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ παιδιοῦ (maturation).

β) Εἰς Γαλλίαν τοῦ Wallon, ὁ ὁποῖος δέχεται δύο παράγοντας, τὴν ὡρίμανσιν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ γ') εἰς Γερμανίαν τῆς Μορφολογικῆς ψυχολογίας (de la forme = Gestal), μὲ ἀντιπροσώπους τοὺς Kofka, Lewin κλπ.) οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὴν ὁλότητα τῆς ψυχῆς.

Ἀξίζει ἀργότερον νὰ ἐπιχειρήσωμε καὶ νὰ δώσωμεν ἀνάλυσιν τῆς θεωρίας κάθε μιᾶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω Σχολῶν, διὰ νὰ γίνῃ ἡ σύγκρισις καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν πορισμάτων εἰς τὴν ἀγωγήν.

Ἡ Ἐξελικτικὴ ψυχολογία τῆς Γενεύης δέχεται τὴν ὁλότητα τοῦ ψυχικοῦ βίου, ἀλλὰ ἐξελισσομένην κυρίως διὰ τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, πραγματοποιούσης μίαν ἐσωτερικὴν διεργασίαν τῶν διανοητικῶν, συναισθηματικῶν καὶ βουλητικῶν δεδομένων, τῶν δημιουργηθέντων ἐσωτερικῶς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

2ον) Ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς Σχολῆς τοῦ Piaget εἶναι ἡ πειραματικὴ ἑρμηνεία τῆς Γνώσεως. Ἀνάπτυξις ἰδίας θεωρίας περὶ Γνώσεως, στηριζομένης εἰς πειραματισμούς. Ὅθεν συσχέτισις τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴν Ἐπιστημολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν.

3ον) Ἑρμήνευσις τῶν διανοητικῶν φαινομένων ἐξελικτικῶς καὶ εὕρεσις τῶν βασικῶν Νόμων τῆς νοητικῆς ἐξελίξεως (ἐσωτερικοποίησις — ἀντίστροφος νοητικὴ ἐνέργεια)

4ον) Ἀνάλυσις τῶν διανοητικῶν φαινομένων, βάσει τῶν Νόμων καὶ ὅρων τῆς Λογικῆς.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς Λογικῆς ἐδημιούργησε τοὺς ὅρους της καὶ τοὺς Νόμους της, βάσει τῆς διανοήσεως τῶν ἐνηλίκων καὶ ἔφκιασε τὰ ἰδεώδη Λογικὰ Συστήματα ἀφαιρετικῆς σκέψεως, τὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν καὶ μποροῦν νὰ ἔχουν ὡς περιεχόμενον τὶς διάφορες ἀνθρώπινες συγκεκριμένες πράξεις. Ὅλα τὰ διανοήματα τοῦ παιδιοῦ, κατὰ τὶς περιόδους τῆς ἐξελίξεώς του, συγκρίνονται ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ συγκεκριμένα περιεχόμενα τῶν ὅρων καὶ συστημάτων τῆς ἐπιστήμης τῆς Λογικῆς, ὥστε νὰ εὑρεθῇ μέχρι ποίου σημείου ἐκ τῶν περιεχομένων τῶν ὅρων καὶ ἐννοιῶν τῆς Λογικῆς, δύναται νὰ φθάσῃ ἡ παιδικὴ σκέψις καὶ ὑπὸ ποίαν μηχανισμὸν ἀνυψοῦται αὐτὴ εἰς τὰ συστήματα τῆς Λογικῆς.

5ον) Παραδοχὴ στενῆς σχέσεως καὶ ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως τοῦ διανοητικοῦ καὶ συναισθημικοῦ — βουλητικοῦ βίου τοῦ παιδιοῦ, διερχομένου 4 (τέσσερα) στάδια ἐξελίξεως.

6ον) Χρησιμοποίησις τῆς γενετικῆς μεθόδου ἐρεύνης, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ κάθε νέον πρόβλημα ἢ γνῶσιν γίνεται παρακολούθησις τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων γενετικῆς εἰς ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ, μέχρις τῆς τελικῆς λύσεως, ὁπότε καταφαίνεται ὁ ἐσωτερικὸς ψυχικὸς μηχανισμός. Τοῦτο ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέσον σαφοῦς διαγνώσεως τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

(Συνεχίζεται)

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

...Ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ δὲν εἶναι ἀγγεῖον εἰς ὃ πρέπει νὰ χύσωμεν γνώ... ἀλλ' ἑστία, τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀναθερμάνωμεν. ...ταλόζσι

ΝΙΚ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ δημ]ου Προτύπου τῆς Μαρασλείου Παιδ. Ἀκαδημίας. Μετεκπαιδευθέντος ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ Πτυχιούχου Νομικῆς

Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ἕνας λαὸς γιὰ νὰ ζήση, νὰ προκόψη καὶ νὰ εὐτυχήση χρειάζεται νὰ εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ κι' αἰσιοδοξία γιὰ τὸ παρὸν καὶ πίστη γιὰ τὸ μέλλον. Ἂν λείψουν τὰ ἐφόδια αὐτὰ ὁ λαὸς καταντᾶ μοιρολατρικὸς καὶ φυτοζωεῖ.

Πῶς ὅμως θὰ γίνη ὁ λαὸς ἐνθουσιώδης κι' αἰσιόδοξος; Μὲ τὴν κατάλληλη προπαρασκευή Πρέπει νὰ στραφῆ ἡ προσοχή μας στὶς ἐπερχόμενες γενεές, στὴν παιδικὴ ἡλικία, στὰ τρυφερὰ βλαστάρια, τὰ ὁποῖα θ' ἀποτελέσουν τὸ λαό.

Στὸ παιδί, ποὺ εἶναι ἡ ζωντανὴ ἐλπίδα στὴ σημερινὴ κοσμογονία, στηρίζεται ἡ ὕπαρξη κάθε λαοῦ· στὸ παιδί, ποὺ εἶναι ἡ αὔριον κάθε ἔθνους, τὸ φωτεινὸ ἀστέρι ποὺ θὰ ὁδηγήση πρὸς ἕνα καλύτερο μέλλον. Μόνο ἂν στραφοῦμε μὲ ἀληθινὴ ἀγάπη πρὸς τὸ παιδί, τὸ κάθε παιδί, τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ, τὸ πλούσιο ἢ τὸ φτωχό, καὶ φροντίσουμε γιὰ τὴ ζωή του, θὰ μπορέσουμε νὰ βελτιώσουμε τὴ φυλή μας καὶ νὰ κάνουμε ἀνθρώπους γεροὺς καὶ ἱκανοὺς καὶ πολίτες Χρηστούς. Καὶ τότε ἡ πατρίδα μας, ποὺ τόσο πολὺ ὑποφέρει σήμερα, θὰ γαληνέψη καὶ θὰ γίνη ἡ ἔνδοξη χώρα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐτυχίας. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι τὰ παιδικὰ χρόνια κυβερνοῦν τὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία κυβερνᾶ καὶ τὸν πνευματικό του κόσμο.

Τί χρειάζεται λοιπὸν τὸ παιδί; Ἀγάπη, μεγάλη φροντίδα καὶ ἄγρυπνη παρακολούθηση. Φροντίδα γιὰ τὴν τροφή του σωματικὴ καὶ ψυχική, ὅπως τὸ σῶμα, γιὰ ν' ἀναπτυχθῆ, χρειάζεται τροφὴ καὶ μάλιστα τροφὴ καλή, τὸ ἴδιο καὶ ἡ ψυχὴ χρειάζεται τροφὴ πολὺ καλή.

Ἡ τροφὴ τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ Ψ υ χ α γ ω γ ί α, δηλ. κάθε τι, ποὺ εὐχαριστεῖ καὶ διασκεδάζει τὸ παιδί. Ἡ ψυχαγωγία εἶναι ἡ συνιστημένη μιᾶς ἰσορροπίας ψυχῆς καὶ σώματος. Δὲν εἶναι ἐπομένως πολυτέλεια ἡ ψυχαγωγία, εἶναι ἀνάγκη καὶ μάλιστα ἀνάγκη μεγάλη. Ὅ,τι ἰδεῖ, ἀκούσει ἢ μάθει τὸ παιδὶ μὲ εὐχαρίστηση τὸ κάνει κτῆμά του καὶ θὰ μένη βαθειὰ τυπωμένο κι' ἀξέχαστο σ' ὅλη του τὴ ζωή, ἐνῷ ὅ,τι μάθει μὲ καταναγκασμὸ εἶναι ξένο κι' ἐφήμερο. Ἰδιαίτερα γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα ἡ ψυχαγωγία εἶναι ἀναγκαία, διότι οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ διότι ἡ φυλή μας ἐπέρασε πολλὲς συμφορές, εἴμαστε μελαγχολικοί, ἀπαισιόδοξοι καὶ γκρινιάρηδες.

Πρέπει νὰ δημιουργοῦμε εὐκαιρίες στὸ παιδὶ νὰ χαίρεται καὶ νὰ γελάη· μὲ τὸ γέλιο ξυπνοῦν ὅλες μας οἱ δυνάμεις· μὲ τὸ γέλιο νοιώθει κανεὶς τὴν εὐτυχία καὶ ἔχει τὴν ὑγεία.

Τὰ εἴδη τῆς ψυχαγωγίας εἶναι πολλά· ἀτυχῶς ὅμως ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα προσφέρονται πολὺ περιωρισμένα στοὺς μικροὺς καὶ ἄφθονα στοὺς μεγάλους, ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ συμβαίνη τὸ ἀντίθετο.

1. ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Σπουδαιότατο μέσο ψυχαγωγίας ἀποτελοῦν τὰ παραμύθια καθ' ὅσον ὡς προϊόντα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν πνευματικὴ βαθμίδα τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Γι' αὐτὸ ὅλοι οἱ λαοί, παλαιοὶ καὶ νέοι, πολιτισμένοι καὶ ἀπολίτιστοι ἔχουν τὰ παραμύθια τους. Ἡ διήγηση τῶν παραμυθιῶν εὐφραίνει τὰ παιδιὰ καὶ μάλιστα τὰ μικρότερα ὅσο κανένα μέσο ψυχαγωγίας, ὅταν μάλιστα γίνεται ἀπὸ ἄνθρωπο ποὺ νὰ ξέρη ἀπὸ κουβέντα μὲ παιδιά, ποὺ νὰ ξέρη τὸ δρόμο, ποὺ πηγαίνει κατ' εὐθεῖαν στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ. Χρειάζεται ὅμως μεγάλη προσοχὴ στὴν ἐκλογὴ τῶν παραμυθιῶν. Ν' ἀποφεύγεται ἡ προχειρολογία, καθὼς καὶ παραμύθια μὲ δράκους κ.λ.π., ποὺ γεννοῦν τὸν τρόμο ἢ ἐξάπτουν τὴ φαντασία τῶν παιδιῶν.

2. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Τὸ τραγούδι, ποὺ διασκεδάζει τὸν ἄνθρωπο, στὶς ὧρες μελαγχολίας καὶ ἀναπτύσσει τὸ καλαισθητικὸ συναίσθημα μὲ τὴν ποίησι καὶ τὸ μέλος, ἀποτελεῖ ἄριστο μέσο τῆς ψυχαγωγίας τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παιδικὸ τραγούδι, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κούνια τοῦ μωροῦ, εὐφραίνει τὸ παιδί. Ἡ μουσικὴ ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν ὡς τὸ σπουδαιότερο μέσο γιὰ τὴ μόρφωση τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Στὴν προϊστορικὴ μάλιστα ἐποχὴ ἀπεδίδετο στὴ μουσικὴ κάποια ὑπερφυσικὴ δύναμη.

Σήμερα ἀποδίδεται μεγάλη σημασία ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς στὸ παιδικὸ τραγούδι γιὰ τὴν ψυχαγωγία τοῦ παιδιοῦ, ὥστε ἔχουν γίνει συλλογὲς ὁλόκληρες ἀπὸ ὡραῖα παιδικὰ τραγούδια.

3. ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ

Τίποτε δὲν ἱκανοποιεῖ καὶ δὲν ἐνθουσιάζει τὸ παιδὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ παιγνίδι. Τὸ παιγνίδι γεννιέται μὲ τὸ παιδὶ καὶ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ, διότι μὲ τὴ διαρκῆ, τὴ ζωηρὴ κι' ἐνθουσιώδη κίνηση ἐδραιώνει τὴν ὑγεία

τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ παιγνίδι ὄχι μόνον γεμίζει τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν ἀπὸ χαρὰ καὶ εὐτυχία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ εὔθυμα γέλια καὶ τὶς ζωηρὲς φωνές τους, ἀλλ' εἶναι καὶ μιὰ προπαίδος διαρκοῦς ἀγωνίσματος πρὸς ἀπόκτηση ἱκανοτήτων, γιὰ νὰ κατορθώση ἀργότερα τὸ παιδί, ὅταν ἐνηλικιωθῆ, νὰ νικήση στὴ βιοπάλη.

Παιδιὰ ποὺ δὲν ἔπαιξαν γίνονται οἱ πλαδαροὶ ἔφηβοι, τὰ ἀνίκανα καὶ νευρικὰ πλάσματα· ἐνῶ τὰ παιδιά, ποὺ δὲν χάνουν εὐκαιρία νὰ παίζουν, ἀσκοῦν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ γίνονται ἀργότερα οἱ χαρακτῆρες οἱ ἐνεργητικοὶ καὶ σταθεροί, οἱ ὁμαλοὶ ὀργανισμοὶ καὶ οἱ φορεῖς κάθε ὑγιοῦς στοιχείου γιὰ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ πρόοδο.

Πρέπει ἐπομένως νὰ ἐξασφαλίζουμε τόπο καὶ χρόνο γιὰ τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν καὶ νὰ μὴ τὰ θεωροῦμε ὡς κάτι περιττὸ ἢ ἐπιζήμιο ἢ καὶ ὡς ἐνοχλητικὸ τῆς ἡσυχίας μας.

4. ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄριστο μέσο ψυχαγωγίας γιὰ τὸ παιδὶ ἀποτελεῖ καὶ τὸ παιδικὸ βιβλίο, τὸ ὁποῖον τὸ ἀπασχολεῖ σιωπηλά, ἀβίαστα κι' ἀθόρυβα. Τὸ εὐχάριστο περιεχόμενό του καὶ οἱ ὡραῖες εἰκόνες του τὸ συναρπάζουν καὶ τὸ συγκρατοῦν ἕνα διάστημα σὲ ἤρεμη ξεκούραση.

Γιὰ νὰ ἐκπληρώση τὸ σκοπὸ αὐτὸ τὸ παιδικὸ βιβλίο πρέπει νὰ εἶναι ὄχι μόνον εὐχάριστο, ἀλλὰ καὶ ἄφογο σὲ περιεχόμενο καὶ σὲ ἐμφάνιση. Ν' ἀποφεύγουν τὰ παιδιὰ τὶς ἀκατάλληλες φυλλάδες καὶ τὰ ἀκατάλληλα περιοδικά, τὰ ὁποῖα εἶναι φθοροποιά.

5. ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θαυμάσιο θέαμα γιὰ παιδιὰ 4—10 ἐτῶν εἶναι τὸ κουκλοθέατρο, διότι ἀνταποκρίνεται περισσότερο στὴ διάθεση τοῦ παιδιοῦ τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Τὸ μικρὸ παιδὶ ἐνθουσιάζεται καὶ χορεύει ὁλόκληρο, ὅταν ἰδῆ τὶς κοῦκλες στὸ κουκλοθέατρο νὰ κινοῦνται, νὰ μιλοῦν καὶ νὰ ζωντανεύουν· διότι ἡ κούκλα ἀνήκει στὸν κόσμο του· τὸ μωρὸ ὧρες ὁλόκληρες παίζει μ' αὐτή.

Γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἡλικία ὑπάρχει τὸ παιδικὸ θέατρο, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται στὴν ἔμφυτη ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ νὰ μιμῆται, νὰ παριστάνη. Μὲ τὴ ζωντάνια τοῦ λόγου φθάνει βαθειὰ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ καλλιεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὰ κατάλληλα συναισθήματα. Πρέπει ὅμως οἱ παιδικὲς παραστάσεις νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὰ φροντισμένες.

6. Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Καὶ ὁ Καραγκιόζης, ἂν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ὡρισμένα ἐλαττώματα, ὡς τοῦ χοντροῦ ἀστείου κ.λ.π., εἶναι πολὺ καλὸ ψυχαγωγικὸ μέσο γιὰ τὸ παιδί. Πολὺ διαφέρον παρουσιάζουν τὰ παιδιὰ γι' αὐτὸν καὶ πολὺ συχνὰ βλέπουμε νὰ φιλοτεχνοῦν μορφὲς τοῦ Καραγκιόζη καὶ τῶν ἄλλων προσώπων του.

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Θαυμάσιο μέσο ψυχαγωγίας, ἠθικῆς μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς ἀποτελεῖ ὁ κινηματογράφος, ἐφ' ὅσον εἶναι μορφωτικὸς καὶ ἠθοπλαστικὸς μὲ χαρούμενα ἔργα, κωμῳδίες, παραμύθια, ταξιδιωτικὲς περιγραφές. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ κινηματογράφου εἶναι πολὺ μεγάλη σὲ μικροὺς καὶ σὲ μεγάλους. Ἂν ἡ ταινία εἶναι καλὴ μπορεῖ νὰ ἔχη ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα, ἂν ὄχι τότε μπορεῖ νὰ ἔχη καταστρεπτικὰ τοιαῦτα· διότι οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες, λόγῳ τῆς προβολῆς των εἰς τὸ σκότος, προκαλοῦν ζωηρότερη καὶ βαθύτερη ἐντύπωση, σκηνοθετοῦν φαντασιώδη πολυτέλεια, ποὺ ἐξωθοῦν πολλὲς φορὲς σὲ ἐγκληματικὲς πράξεις καὶ ἀκολασίες γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἀναλόγου πολυτελείας.

Πρέπει λοιπὸν οἱ γονεῖς νὰ προφυλάττουν τὰ παιδιά τους ἀπὸ ἀκατάλληλα κινηματογραφικὰ ἔργα καὶ νὰ μὴ γίνωνται μὲ τὴν ἄγνοιά τους ἢ τὴν ἀδιαφορία τους παραίτιοι τῆς ψυχικῆς διαφθορᾶς τῶν τέκνων τους. Πρέπει ἀκόμη οἱ γονεῖς νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψει τους, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ὁ κινηματογράφος γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν προσχολικῶν κυρίως ἐτῶν, διότι οἱ κλειστοὶ καὶ σκοτεινοὶ χῶροι καὶ οἱ κινούμενες σκιὲς ἐπενεργοῦν ἐπιβλαβέστατα ἐπάνω στὰ παιδικὰ νεῦρα.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν μνημονευθέντων ψυχαγωγικῶν μέσων ὑπάρχουν καὶ πλεῖστα ἄλλα, ὡς λ.χ. μιὰ ἐκδρομὴ στὸ βουνὸ ἢ στὴ θάλασσα, ἕνας περίπατος στὸν κῆπο τῆς πόλεως ἢ στὸ ποταμάκι τοῦ χωριοῦ, μιὰ παιδικὴ γιορτὴ κ.λ.π. Ἀκόμη καὶ τὸ ραδιόφωνο ψυχαγωγεῖ ἄριστα μικρὰ καὶ μεγάλα παιδιά, ἀγόρια καὶ κορίτσια, γερὰ καὶ ἄρρωστα σὲ ὁποιαδήποτε ἐποχὴ καὶ μὲ ὁποιαδήποτε καιρικὴ κατάστασι.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀρχὴ Πολιτείας ἀπάσης νέων ἀνατροφή. (Πυθαγόρας)

Τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δύναμις μιᾶς χώρας δὲν ἔγκειται εἰς τὰ τείχη, οὔτε εἰς τὸν πλοῦτον, οὔτε εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πεπαιδευμένων πολιτῶν της. (Νικίας)

ΧΡ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ, διδ]λου Καλαμῶν

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΓΝΙΔΙΟΥ

Ὁ σοφὸς Ἰνδὸς Κρισναμοῦρτι, ὁ ὁποῖος ἔχει βαρύνουσαν γνώμη ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων, λέγει, ὅτι μέγα μέρος τῆς ὅλης προσπαθείας τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἀφιερώνεται στὴν ἐργασία ποὺ γίνεται στὸν παιγνιότοπο, καὶ πρέπει νὰ παραχωρηθῆ ἀρκετὸς χρόνος ἀπὸ τὸ ἡμερήσιο σχολικὸ πρόγραμμα γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὁ δάσκαλος ποὺ δὲν ξέρει νὰ παίζη μὲ τοὺς μαθητάς του, οὐδέποτε θὰ κερδίση πλήρως τὴν καρδιά τους. Καὶ ἀκόμη καὶ ὅσοι δάσκαλοι δὲν ἔμαθαν νὰ παίζουν κατὰ τὴ νεότητά τους, πρέπει νὰ πηγαίνουν στὸν παιγνιότοπο καὶ νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὰ παιγνίδια, μετέχοντες ἔτσι καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο αὐτὸν στὴν ἐκπαίδευση τῆς νεότητος.

Τὰ παιγνίδια εἶναι μιὰ εἰδικὴ εὐκαιρία στὰ παιδιὰ νὰ ἀναπτύξουν τὴν αὐτοκυριαρχία τους ὡς πρὸς τὶς πράξεις.

Φεύγουν ἀπὸ τὴν αἴθουσα διδασκαλίας, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ τυπικὴ πειθαρχία καὶ βρίσκονται ἐξαίφνης ἐλεύθερα ἀπὸ κάθε ἐξωτερικὴ ἐπιβολή. Καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἔμαθαν νὰ ἀντικαθιστοῦν τὴν ἐπιβολὴν αὐτὴν μὲ τὴ δική τους αὐτοπειθαρχία, θὰ ἰδοῦμε, στὸν παιγνιότοπο, νὰ φοβοῦνται οἱ ἀσθενέστεροι τὴ βαναυσότητα τῶν ἰσχυροτέρων.

Ὁ παιγνιότοπος ἔχει εἰδικὴ σημασία γιὰ τὴν ἐξάσκηση τῆς αὐτοπειθαρχίας καὶ ἐὰν οἱ δάσκαλοι λαμβάνουν μέρος στὰ παιγνίδια, ὑποτάσσονται στοὺς κανόνας τους καὶ δίνουν τὸν παράδειγμα τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν ἀρχηγὸ τῆς ὁμάδος, δεικνύοντες καλωσύνη καὶ ἐκτίμηση, καὶ παίζοντες γιὰ νὰ κερδίση ἡ ὁμάδα τους, καὶ ὄχι νὰ ἀναδειχθῆ, αὐτή, βοηθοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ μέγιστα τοὺς συμμαθητές τους, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν αὐτοκυριαρχίαν.

Θὰ ἰδοῦν τότε οἱ μαθηταὶ τὸ δάσκαλό τους ὑπὸ ἄλλο πρῖσμα, δὲν τοὺς ἐπιβάλλεται πλέον μὲ τὸ κῦρος τοῦ δασκάλου, ἀλλὰ ξέρει καὶ νὰ ὑποταχθῆ καὶ νὰ κανονίση τὶς δυνάμεις του σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ παιγνιδιοῦ καὶ τὰ συμφέροντα τῶν συμπαικτῶν του.

Τὸ παιδὶ ποὺ ἔρχεται στὸν παιγνιότοπο μὲ μόνη τὴ σκέψη νὰ διασκεδάση, ἔστω καὶ βλάπτοντας τοὺς συμμαθητές του, θὰ μάθη ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ δασκάλου του, ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχέστερο παίζοντας περισσότερον γιὰ τοὺς ἄλλους, παρὰ μόνον γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ ὅτι παίζει καλύτερα, ὅταν πρόκειται περὶ τῆς τιμῆς τοῦ σχολείου του, παρὰ γιὰ τὸ δικό του κέρδος.

Καὶ μαθαίνει, ἀκόμη ὅτι ὁ καλύτερος παίκτης εἶναι ἐκεῖνο τὸ παιδὶ ποὺ κανονίζει τὰ χτυπήματά του μὲ σωφροσύνην καὶ μεθοδικῶς χρησιμοποιεῖ τὶς δυνάμεις του. Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ γίνη καλὸς παίχτης, θὰ ἐξασκήση τὸ σῶμα του νὰ γίνη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτὸς θέλει, ἀποκτῶν ἔτσι τὴν αὐτοκυριαρχία του ὡς πρὸς τὶς πράξεις.

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μαθαίνει τὸ μεγάλο μάθημα ὅτι ἡ αὐτοκυριαρχία ὁδηγεῖ στὴν ἐπιτυχία.

Καὶ στὸν παιγνιότοπο μαθαίνει ἀκόμη καὶ τὴν κυριαρχία ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος του, καθόσον τὸ παιδὶ ποὺ παραφέρεται, παίζει πάντοτε κακά.

Μαθαίνει λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἶναι βιαστικό, ἢ ἀνυπόμονο, νὰ προσέχη στὰ λόγια του, μάλιστα ὅταν χάνη καὶ νὰ μὴν εἶναι ματαιόδοξο ὅταν κερδίζη. Ἔτσι δημιουργεῖ δυνατὸν καὶ χρησιμοποιημένον χαρακτῆρα, ποὺ θὰ τοῦ εἶναι χρησιμότατος, ὅταν ἀνδρωθῆ.

Καὶ ὅλα αὐτὰ μαθαίνονται καλύτερα μὲ τὰ παιγνίδια, παρὰ μὲ τὴ διδασκαλία στὴν τάξη.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Μὴ ρίπτετε τὸ παιδὶ εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν λέξεων προτοῦ νὰ διαπλάσετε τὸ πνεῦμα του διὰ τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων.

Τὸ παιδὶ δὲν θέλει καθόλου διαμέσον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς φύσεως.

(Πεσταλότσι)

Προσπαθήσατε ν' ἀναπτύξετε τὸ παιδὶ καὶ ὄχι νὰ τὸ γυμνάσετε, ὅπως γυμνάζουν τὰ σκυλιά.

(Πεσταλότσι)

Κ. ΧΑΝΙΩΤΟΥ, δημ]λου Κολχικοῦ - Λαγκαδᾶ.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φυσικὰ (σωματικὰ καὶ ψυχικά) χαρίσματα καὶ τὰ ἐπίκτητα προσόντα (μόρφωση καὶ πεῖρα), ποὺ πρέπει νὰ κατέχη ὁ διδάσκαλος, γιὰ τὴ γόνιμη καὶ ἀποτελεσματικὴ διεξαγωγὴ τοῦ ἔργου του, θεωροῦνται ὡς ἀπαραίτητα καὶ ἄλλα προσόντα, γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς προσωπικότητός του καὶ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἀπόδοση τῆς παιδευτικῆς του ἐπιδράσεως. Ὁσηδήποτε δηλαδὴ καὶ ἂν θεωρηθῆ ἱκανοποιητικὴ ἡ κατάσταση τῆς σωματικῆς ἀρτιμελείας καὶ τῶν ψυχικῶν δεξιοτήτων, τῆς ἐπαγγελματικῆς προδιαθέσεως καὶ ἰδιοφυΐας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς συγκροτήσεως ἑνὸς διδασκάλου, δὲν μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι ὁ διδάσκαλος αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀρτία παιδαγωγικὴ προσωπικότητα. Ἡ ἔλλειψις καὶ ἄλλων στοιχείων, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ εἶναι φορεύς, γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ παιδαγωγικοῦ του ὁπλισμοῦ, εἶναι σοβαρὴ καὶ αἰσθητή. Τοῦτο δέ, γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο: Ὅταν χαρακτηρίζωμε τὸ διδάσκαλο ὄχι μόνον ὡς μεταδότη γνώσεων καὶ διεξιοτήτων, ἀλλὰ ὡς παιδαγωγό, καὶ τὸ διδασκαλικὸ ἐπάγγελμα ὄχι ὡς ἁπλῆ βιοποριστικὴ ἐνασχόληση, ἀλλὰ ὡς ἀποστολὴ ἱερὴ καὶ ἀξία νὰ σκιρτᾶ τὴν καρδιὰ καὶ ν' ἀναπτερώνη τὴ διάνοια, τότε ὁ διδάσκαλος παιδαγωγός, ὁ ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς πρέπει νὰ ἔχη ὄχι μόνον τὰ παραπάνω προσόντα, ὄχι μόνον πίστη ἐνσυνείδητη εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ σχολείου καὶ τοῦ ἔργου του, ἀλλὰ — μαζὶ μ' αὐτὰ —καὶ πίστη βαθειὰ καὶ ἀδιάσειστη εἰς ὡρισμένα ἰδανικά, ποὺ ἐπιζητεῖ νὰ ἐνσαρκώση στοὺς μαθητές του. Ἀκριβῶς ἡ ἰδιότητα αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ κύριο, τὸ οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ παιδαγωγοῦ — διδασκάλου, ποὺ εἶναι ὁ ἄμεσος φορεὺς τῆς κατὰ σύστημα παιδευτικῆς ἐνεργείας. Ὁ βαθμὸς τῆς πίστεως εἰς ὡρισμένα ἰδανικὰ δίδει τὸ γνώμονα τῆς ἀξιολογήσεως τῆς τελουμένης ἀγωγῆς καὶ τὸ θεμελιῶδη παράγοντα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται, στὸ μεγαλύτερο ποσοστό, ἡ ἐπιτυχὴς ἢ ἀνεπιτυχὴς παιδευτικὴ οἰκοδομία του ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων ἀνθρώπων. Διότι τὰ ἰδανικὰ ἀποτελοῦν τὰ θερμουργὰ κίνητρα καὶ τοὺς ἀπώτατους σκοποὺς τῶν ποικίλων μορφωτικῶν ἐπιδράσεων τοῦ διδασκάλου καὶ δίδουν τὶς ὀρθὲς κατευθύνσεις, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐνιαίου σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, ποὺ ἀποβλέπει στὴ διαμόρφωση τῶν τροφίμων εἰς τελείους ἀνθρώπους καὶ τελείους πολίτες. Συνεπῶς ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς διδασκαλικῆς προσωπικότητος εἶναι καὶ ὡρισμένα ἰδανικά, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ πίστη θὰ εἶναι βαθύτατη καὶ τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενο προσδιορίζει τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς ἀγωγῆς.

Διδάσκαλος, στερούμενος ἰδανικῶν, εἶναι ἀνάξιος νὰ ἀσκῆ τὸ ὑψηλό του ἔργο. Ἂν δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι αὐτὸς ἐνασκεῖ προσωποκρατικὴν παιδαγωγικὴν λειτουργία, ἐπιβάλλεται κατὰ τὴν παιδευτική του ἐργασία νὰ κινεῖται πρὸς τὴ σφαῖρα τοῦ ἰδεώδους, ἡ ἐπίδρασή του ν' ἀποβλέπη εἰς σκοπούς, ν' ἀνυψώση καὶ νὰ ταυτίση τὸν τρόφιμο πρὸς ἰδεῶδες πρότυπον τελείου ἀνθρώπου καὶ τελείου πολίτη. Παραλαμβάνει τὸ μαθητὴ σὲ φυσικὴ κατάσταση καὶ τὸν καθοδηγεῖ πρὸς τὸν κόσμο τοῦ ἰδεώδους χρέους. Ἀλλοίμονο στὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ποὺ οἱ διδάσκαλοί του θὰ παύσουν νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ ἰδεώδεις σκοπούς!

Τέτοια ἰδανικά, ποὺ πρέπει ν' ἀποτελοῦν ἀπαραίτητα συστατικὰ τῆς παιδαγωγικῆς προσωπικότητος τοῦ διδασκάλου, εἶναι ἐκεῖνα, ποὺ δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἰδανικὰ τῆς κοινωνίας, καὶ τῆς Πολιτείας, στὴν ὁποία ζῆ. Καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ ἀκόλουθα:

1) Γιὰ τὸν Ἕλληνα διδάσκαλο ἡ παιδεία ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρο τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ δεχόμαστε, ὅτι τὰ ἰδεώδη τῆς παιδείας καὶ τοῦ διδασκάλου εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἐθνικὰ ἰδεώδη, ἐθνικοὶ ὁραματισμοί, ἐθνικὲς ἐπιδιώξεις. Καμμία πολιτιστικὴ δημιουργία δὲν πραγματοποιεῖται ἔξω ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ πλαίσια. Ἡ Ἑλληνικὴ ζωὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ δημιουργία νοοῦνται μόνον ὡς ἀποτέλεσμα ἐνεργειῶν, ποὺ ἐκτυλίσσονται στὸν ὁρίζοντα τῆς παραδόσεως καὶ τοῦ **τωρινοῦ** πνευματικοῦ καὶ ὑλικοῦ Ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος. Συνεπῶς ὁ παιδαγωγὸς διδάσκαλος πρέπει νὰ ἔχη ἀδιατάρακτη πίστη στὴν ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, νὰ πάλλεται ἀπὸ ἐθνικοὺς παλμοὺς ὡς τὰ ἐνδότατα τῆς ψυχῆς του καὶ νὰ ἀσκῆ τὸ ἔργο ἐπάνω στὶς παραδεδομένες ἐθνικὲς ἀξίες, μεταφυτεύοντας στὶς ψυχὲς τῶν μαθητῶν τὶς ἄφθιτες ἀξίες τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ μας πολιτισμοῦ. Τὸ **Ἐθνικὸ Ἰδεῶδες**—κατὰ συνέπεια πρέπει ν' ἀποτελῆ τὸ ἐπίκεντρο τῆς ζωῆς καὶ τῆς μορφωτικῆς δράσεως τοῦ διδασκάλου.

2) Ἡ ἀγωγή, γιὰ νὰ στηρίζεται ἐπάνω σὲ ὑγιεῖς βάσεις, ὀφείλει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν της, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει μὲν πρωταρχικὴ ἀξία σὰν αὐθύπαρκτη μονάδα, συγχρόνως ὅμως ἀποτελεῖ καὶ μέλος τοῦ κοινωνικοῦ ὅλου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαρτᾶται καὶ πρὸς τὸ ὁποῖο ἔχει ὑποχρεώσεις. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια πρέπει ἡ ἀγωγὴ νὰ ἐπιζητῆ ὄχι μόνον τὴν ἐνσάρκωση (στοὺς μαθητές) ὅλων τῶν ἰδιοτήτων, ποὺ χαρακτηρίζουν τὸν τέλειο ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ νὰ παρέχη εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ στοιχεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα θ' ἀποβοῦν στὴν ἀνδρικήν των ἡλικία πρόθυμοι καὶ ἱκανοὶ νὰ διαθέτουν τὶς δυνάμεις των, γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται ὁ διδάσκαλος νὰ διαπνέεται ἀ π ὸ ὑ γ ι ὲ ς κ ο ι ν ω ν ι κ ὸ ἰ δ ε ῶ δ ε ς, ἡ δὲ ἀγωγὴ νὰ προσλάβῃ βαθύτατη κοινωνικὴ χροιά.

3) Ἕνας ἀπὸ τοὺς ὑψίστους σκοποὺς τῆς ἀγωγῆς θεωρεῖται καὶ ἡ ἠθικὴ τελειοποίηση τῶν τροφίμων, μὲ τὴν ἐνσάρκωση, σ' αὐτοὺς τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, ποὺ χαρακτηρίζουν τὸν ἠθικὸ ἄνθρωπο, γιατὶ τὸ ἠθικὸ περιεχόμενο δίδει τὴν ἀληθινὴ ἀξία εἰς αὐτόν. Ἡ ἠθικὴ ἀξία ἐξαίρει, ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο, δείχνει τὴν ἐνυπάρχουσα σ' αὐτὸν θεία φύση, τὸν τοποθετεῖ ἐπάνω ἀπὸ κοινωνικὲς τάξεις καὶ διαφορές, σὲ σφαῖρα, στὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θεωροῦνται ἰσότιμοι, γι' αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴ βάση τῆς προόδου καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν. Τέτοια ὅμως ἠθικὴ ἀγωγὴ μπορεῖ νὰ κάνη μόνον διδάσκαλος, ποὺ πιστεύει σὲ ἠθικὲς ἀρχές, ἔχει ἠθικὴ βούληση καὶ χαρακτῆρα καὶ διαπνέεται ἀ π ὸ ὑ ψ η λ ὸ ἠ θ ι κ ὸ ἰ δ ε ῶ δ ε ς.

4) Εἶναι γνωστὸ πόση σπουδαιότητα ἔχει ἡ θρησκεία, γιὰ τὴν ἠθικὴ ἐξύψωση τῶν ἀνθρώπων καὶ ποιὰ εἶναι ἡ θέση της στὸν ἐθνικό μας βίο. Στὴν προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων νὰ κατακτήσουν τὶς ἀνώτερες βαθμίδες πολιτιστικῆς δημιουργίας καὶ νὰ συλλάβουν τὸν ἀληθινὸ προορισμὸ των, ἡ θρησκεία παρέχει πολύτιμη συμβολή. Γι' αὐτὸ ἡ παιδεία ἔχει καὶ ὡς ἄλλο σκοπὸ τὴν τόνωση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ τὴν ἐμφύσηση ἀκραδάντου πίστεως πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία εἰς τοὺς μαθητές. Ὁ δὲ διδάσκαλος μὲ τὴ θρησκευτική του ἀγωγὴ θὰ ἀποβλέπῃ στὸ νὰ ἐνσταλάξῃ στὶς ψυχὲς τῶν μαθητῶν τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη, ἀρετή, εὐσέβεια, λιτότητα καὶ θυσία καὶ γενικῶς τὸ χριστιανῶς ζῆν, σὰν πρυτανεύουσα ἀρχὴ καὶ ἰδέα. Ἀλλὰ τέτοια θρησκευτική —Χριστιανικὴ ἀγωγὴ μπορεῖ νὰ κάνη μόνον διδάσκαλος, ποὺ ἔχει βαθύτατο θρησκευτικὸ συναίσθημα, ὁλόψυχη λατρεία στὸ Θεὸ καὶ ποὺ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ Θ ρ η σ κ ε υ τ ι κ ὸ — Χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ὸ ἰ δ ε ῶ δ ε ς.

5) Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι μία ἀπὸ τὶς ἀνώτατες, ἀκατάλυτες καὶ εὐγενέστατες ἀξίες τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ εἶναι τὸ ὡραῖο. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ αἰσθάνεται καὶ θαυμάζει τὸ καλὸ καὶ τὸ ὡραῖο στὴ φύση καὶ στὴν τέχνη, πόση χαρὰ καὶ συγκίνηση, πόση ψυχικὴ εὐφορία δὲν αἰσθάνεται! Ἡ λησμοσύνη τῶν φροντίδων καὶ ἡ ψυχικὴ ἀνάταση, κατὰ τὴν καλαισθητικὴ ἀπόλαυση, ἐπισκοτίζουν τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον καὶ ἐξυφώνουν τὸν ἄνθρωπο σ' ἕνα ἐξαϋλωμένο κόσμο, σ' ἕνα ἰδεώδη πνευματικὸ κόσμο, στὸν ὁποῖο δὲν ἔχουν θέσεις τὰ ἀνθρώπινα πάθη, οἱ ἀντιθέσεις, οἱ ἀνταγωνισμοί, οἱ ἀτιμίες, οἱ πικρίες καὶ ὁ ὑλικὸς καταναγκασμός. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ εἶναι καιλαισθητικῶς διαμορφωμένος, πρέπει νὰ θεωρηθῆ σὰν προσωπικότητα, ποὺ ἔχει μιὰ ἀνώτατη ἰδιότητα, τὴν καλαισθητική. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ὑλικὴ δέσμευσι, ἐξιδανικεύεται. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡπαιδεία ὀφείλει νὰ καλλιεργήση ἐντόνως τὸ καλαισθητικὸ συναίσθημα τῶν μαθητῶν, νὰ τοὺς καταστήση ἱκανούς, ὅσο ἐπιτρέπει ἡ φύση των, νὰ αἰσθανθοῦν καὶ ν' ἀπολαύσουν τὰ καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ κάλλος τῶν θείων ἔργων στὴ φύση, καί, ὅταν ἀνδρωθοῦν, νὰ συμβάλλουν στὴν περαιτέρω ἐξέλιξη τοῦ καλλιτεχνικοῦ πολιτισμοῦ, γιὰ τὴν ὡραιοποίηση, καὶ ἠθικοποίηση τῆς ζωῆς των. Τέτοια ἀγωγὴ εἶναι ἱκανὸς νὰ κάνη μόνον διδάσκαλος, ποὺ θεωρεῖ τὴν καλαισθησία ἀπαραίτητο στοιχεῖο τοῦ ἀνθρωπίνου ψυχικοῦ βίου καὶ τὴν καλλιτεχνία ἐπίτευγμα ἐκπολιτιστικὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸ καὶ πιστεύει βαθύτατα στὴν ἀξία καὶ τὴ σκοπιμότητα τ ο ῦ κ α λ α ι σ θ η τ ι κ ο ῦ ἰ δ ε ώ δ ο υ ς.

Συνεπῶς μόνον διδάσκαλος, ποὺ ὁ ψυχικὸς καὶ πνευματικός του κόσμος διαπνέεται ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα ἰδεώδη (ἐθνικό, κοινωνικό, ἠθικό, θρησκευτικὸ καὶ καλαισθητικό), εἶναι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν εὐγενέστατη σημασία τῆς λέξεως καὶ ὁ παιδαγωγὸς διδάσκαλος, εἶναι ἡ ἰδεώδης διδασκαλικὴ προσωπικότης, ἡ ἱκανὴ νὰ φέρη σὲ αἴσιο πέρας τὴν ἀποστολή της. Μόνον τέτοιος διδάσκαλος, πού, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φυσικὰ χαρίσματα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπαγγελματική του κατάρτιση, ἔχει σὰν στοιχεῖα τῆς προσωπικότητός του καὶ τὰ ἀνωτέρω ἰδεώδη, εἶναι ὁλοκληρωμένη παιδαγωγικὴ προσωπικότης, ποὺ διαθέτει τὸν βαρύτατο ὁπλισμό, γιὰ τὴν ἐθνική, κοινωνική, ἠθική, θρησκευτικὴ καὶ καλαισθητικὴ ἀγωγή, γιὰ τὴ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ διάπλαση τῆς νέας γενεᾶς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ πολυτιμότερο καὶ ὑγιέστερο κεφάλαιο τοῦ ἔθνους, τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

ΔΗΜ. Χ. ΣΤΑΣΙΝΟΥ, Δ]ντοῦ 14ου δημοτ. σχολείου Ἀθηνῶν.

ΜΕΓΑΛΑΙ ΜΟΡΦΑΙ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

Μία μεγάλη, μεγίστη μορφὴ τοῦ ἐπιστημονικοῦ, φιλοσοφικοῦ, παιδαγωγικοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας ἐξέλιπε μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Θεοφίλου Βορέα.

Ὁ Θ. Βορέας ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀμαρούσιον. Διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολήν, ἔνθα καὶ διεκρίθη διὰ τὴν μεγάλην ἑλληνομάθειάν του.

Ἀκολούθως ἐσπούδασε Θεολογίαν καὶ Φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Τὸ 1894 μετέβη εἰς τὴν Λειψίαν. Παρηκολούθησε τὸν μέγαν τότε ψυχολόγον καὶ φιλόσοφον Βούντ. Τὸ 1899 ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας ἀπὸ τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσκέφθη τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν δι' ἐπιστημονικὰς σπουδάς. Τὸ ἴδιον ἔτος 1899 διωρίσθη Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου ἐν Τριπόλει καὶ Ὑφηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀκολούθως ἐδίδαξεν ὡς καθηγητὴς εἰς τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον καὶ τὸ Ἀρσάκειον. Τὸ 1912 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἔνθα ἐδίδαξεν συστηματικὴν Φιλοσοφίαν μέχρι τὸ 1939. Τὸ 1946, διὰ ψηφίσματος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀνακληθεὶς εἰς τὴν ἐνεργὸν καθηγεσίαν, ἐδίδαξεν μέχρι τοῦ 1949. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς καθηγεσίας του ἐγένετο Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου, Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, μέλος ξένων ἐπιστημονικῶν Ἱδρυμάτων καὶ ἐπίτιμος Συγκλητικὸς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.

Ὁ Θ. Βορέας ἦρχισε ὡς παιδαγωγὸς τῶν Ἑλλήνων δημοδ)λων, διέπρεψεν ὡς παιδαγωγὸς τῶν λειτουργῶν τῆς Μέσης Παιδείας, ὡς φιλόλογος καὶ ὡς φιλόσοφος.

Μὲ τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν του, τὸ ζωντανόν του παράδειγμα καὶ τὸ μέγα ἐπιστημονικὸν φιλοσοφικὸν ἔργον του ἐμόρφωσε δύο γενεὰς λειτουργῶν τῆς Παιδείας καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς Παιδαγωγικῆς παρ' ἡμῖν. Εἰδικώτερον μὲ τὴν μελέτην «Περὶ ψυχικῆς κληρονομικότητος κλπ.» ἀπέδειξε τὸ δυνατὸν τῆς Ἀγωγῆς, ὁρίσας ἅμα καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. Ἵδρυσεν ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ψυχολογικὸν ἐργαστήριον κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ψυχολογικοῦ ἐργαστηρίου τῆς Λειψίας τοῦ Βούντ. Ἐν αὐτῷ μὲ τὰς αὐστηρῶς ἐπιστημονικὰς μεθόδους τῆς συστηματικῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ πειράματος ἐθεμελίωσε τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστημονικῆς Πειραματικῆς Ψυχολογίας παρ' ἡμῖν. Ἐσυστηματοποίησε καὶ ὑπέδειξε τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῶν ψυχολογικῶν κριτηρίων (τέστς) διὰ τὴν ἔρευναν καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν βαθμίδων τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Μὲ ἰδικάς του πρωτοτύπους ἐρεύνας ἐπὶ τῆς μνήμης, τῆς φαντασίας καὶ τῶν λοιπῶν πνευματικῶν δεξιοτήτων καὶ συμπληρωματικὰς τοιαύτας ἄλλων ἐρευνητῶν, αἵτινες ἀνεκοινώθησαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ἢ περιέχονται εἰς τοὺς τόμους τῶν συγγραμμάτων του, προήγαγε τὴν ψυχολογικὴν ἐπιστήμην.

Αἱ μικραὶ εἰς ὄγκον, ἀλλὰ σοφαὶ μελέται, πραγματεῖαι καὶ διατριβαὶ ἐπὶ φιλοσοφικῶν, ψυχολογικῶν καὶ πνευματικῶν θεμάτων ὑπερβαίνουν τὰς ἑκατόν.

Φιλοδοξῶν δμως νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρῶτον ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι πλήρες φιλολογικὸν σύστημα, συνέγραψε τὰ «Ἀκαδημεικά» του. Ἐξ αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν ἡ Λογική, ἡ Ψυχολογία καὶ ἡ Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν· τυποῦται ἡ Ἠθικὴ καὶ εἶναι ἕτοιμα πρὸς ἔκδοσιν ἡ Αἰσθητική, τὸ Φιλοσοφικὸν Λεξικὸν καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας. Εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ τούτου ἔργου τὸν ἐβοήθησαν: ἡ ἀπέραντος ἀρχαιομάθεια καὶ ἀρχαιογνωσία του, ἡ πλήρης καὶ βαθεῖα φιλοσοφικὴ μόρφωσις μὲ τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν τάσεων τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, τὸ βαθὺ ἐρευνητικὸν καὶ εὐρὺ φιλελεύθερον πνεῦμα του καὶ ἡ ἀκατάβλητος ἐργατικότης του. Ἐγνώριζεν ἄριστα τὴν Ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν (καὶ ἀπὸ στήθους τὰ σπουδαιότερα ἀποσπάσματα ὅλων τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν), τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἐγνώριζεν ἐξ ἴσου ἄριστα τὰς νέας δυτικοευρωπαϊκὰς γλώσσας. Κατεῖχεν τὰς εἰδικὰς ἐπιστήμας τῆς Θεολογίας, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν Φυσικομαθηματικῶν (ἐχρημάτισε πλησίον τοῦ Δ. Αἰγινήτου βοηθὸς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Ἀθηνῶν).

Τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Θ. Βορέα στηρίζεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὰς καθαρὰς ἰδέας τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα καὶ τὰς τάσεις τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς ἐπιστήμης τῶν καιρῶν μας. Χαρακτηρίζεται δὲ ἀπὸ λαμπρὰν ἀρχιτεκτονικὴν του δομὴν καὶ τὴν ἀπαράμιλ-

λον μεθοδικότητα, ἀπὸ τὴν δημιουργίαν ἐπιτυχῶν νεοελληνικῶν φιλοσοφικῶν ὅρων, τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν θαυμαστὴν σαφήνειαν τῶν ὁρισμῶν· τὴν πυκνότητα, βαθύτητα, ἀλλὰ καὶ καθαρότητα τῶν νοημάτων· τὴν περιεκτικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν κρυσταλλικὴν διαύγειαν τῶν ἐννοιῶν, τὴν γλαφυρότητα τῆς φράσεως, τὴν χάριν καὶ τὴν κομψότητα τοῦ ὕφους. Μὲ τὰ ἀνωτέρω ἐκδοθέντα συγγράμματά του παρέσχε ὁ Θ. Βορέας ἀσφαλέστατα ἐρείσματα εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν καὶ πολυτιμώτα ἐγκόλπια καὶ βοηθήματα εἰς τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς διὰ τὴν ὀρθὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παιδαγωγικοῦ καὶ διδακτικοῦ ἔργου των.

Εἰδικώτερον δὲ καὶ ἐν βραχυτάτῃ συντομίᾳ: Διὰ τῆς «Λογικῆς» του ὑπετύπωσε τοὺς κανόνας τῆς ὀρθῆς νοήσεως καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς μεθόδους τῆς ἐρεύνης, ἄνευ τῆς τηρήσεως τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ γίνῃ διδασκαλία, οὐδὲ νὰ νοηθῇ ἐπιστήμη. Διὰ τῆς «Ψυχολογίας» του ἀντικατέστησε τὴν πεπαλαιωμένην μεταφυσικὴν ψυχολογίαν μὲ τὴν Πειραματικὴν τοιαύτην. Ἐρευνήσας δὲ καὶ ἀναλύσας τὰς ψυχοπνευματικὰς λειτουργίας, ἐχειραγώγησε ὀρθῶς τὸν λειτουργὸν τῆς Παιδείας εἰς τὴν διδακτικὴν πρᾶξιν.

Νοῦς θετικός, συνθετικός, διαυγὴς καὶ βαθύς, ἐξελάμβανε τὴν φιλοσοφίαν ὡς γενικὴν ἐπιστήμην, ἀσχολουμένην μὲ τὰ ὕψιστα προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ βίου καὶ ἐστήριξε ταύτην εἰς τοὺς γρανιτώδεις βράχους τῶν ἐπιστημονικῶν πορισμάτων καὶ τὰς αἰωνίας καὶ καθαρὰς ἰδέας τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Διδάσκων τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας διὰ τῆς ἀπροκαταλήπτου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς βαθυστοχάστου καὶ ἀμερολήπτου κριτικῆς τῶν φιλοσοφημάτων, ἔθηκε στερρὰ τὰ θεμέλια τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι μὲ τὴν «Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν». Τάσσων ὡς ὑπέρτατον σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν κοινωνικὴν εὐημερίαν καὶ εἰρήνην τοῦ συνόλου καὶ τὴν φλογερὰν τῆς Πατρίδος ἀγάπην, διετύπωσεν οὕτως εὐρύτερον τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Ἀλλ' ὁ Θ. Βορέας, παραλλήλως μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ φιλοσοφικὴν δρᾶσιν, ἐθεράπευε καὶ τὰς Μούσας. Πεφιλημένος ὑπ' αὐτῶν, ἀπέδωκεν ἀριστοτεχνικῶς εἰς τὴν καλλιεπῆ δημοτικήν μας γλῶσσαν τὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων ξένων ποιητῶν, δημοσιεύσας αὐτὰ εἰς 4 τόμους ὡς «Ρυθμοὺς Ἀθανάτων». Μᾶς ἐχάρισεν ἐπίσης τοὺς Ἐπινίκους τοῦ Πινδάρου. Καὶ πλῆθος ἄλλο λόγων, ἄρθρων εἰς τὰ «Ἀνάλεκτα» του. Εἰς τὰς σοφὰς συγγραφάς του διακρίνεται καὶ ὁ θαυμαστὸς λογοτέχνης, ὁ δεξιώτατος χειριστὴς τοῦ καλάμου, ὁ ἀνυπέρβλητος σμιλευτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς φράσεως. Ἡ ἐπιστημονικὴ καθαρεύουσα γλῶσσα μὲ τὴν εὐμέλειαν καὶ τὴν μουσικότητα τῶν προτάσεων, ἥτις συνοδεύει τὴν εὐκρινῆ περιγραφὴν καὶ τὴν σαφεστάτην διατύπωσιν, ἔφθασε μὲ τὴν γραφίδα τοῦ Θ. Βορέα εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖόν της.

Ἡ μνήμη τοῦ Θ. Βορέα θὰ μείνῃ ζωντανὴ μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν, καθηγητῶν καὶ ὅλων, οἵτινες ἤκουσαν τὰς σοφὰς παραδόσεις του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὡς μετεκπαιδευόμενοι, ἀλλὰ καὶ ὡς σπουδασταὶ ἀρυόμενοι ἐκ τῶν σοφῶν «Ἀκαδημεικῶν» του, καὶ τῶν ἀπείρων θαυμαστῶν του. Τὸ συγγραφικὸν ἔργον του, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἡ καρποφόρος διδακτική, παιδαγωγικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις ἀνέδειξαν τὸν Θ. Βορέαν ὡς ἕνα τῶν μεγαλυτέρων διδασκάλων τοῦ Γένους. Καὶ ὡς τοιοῦτος θὰ παραμείνῃ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΔΗΜ. ΧΡ. ΣΤΑΣΙΝΟΣ

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Πάντες οἱ μελετήσαντες τὴν τέχνην τῆς διοικήσεως τῆς ἀνθρωπότητος, κατεπείσθησαν ὅτι ἡ τύχη τῶν κρατῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας. (Ἀριστοτέλης)

Δημάδης ὁ ῥήτωρ ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, τί ἡ γῆ βαρύτερον βαστάζει, εἶπεν: «Ἄνθρωπον ἀπαίδευτον». (Δημάδης)

Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἐγεννήθην Ἕλλην. (Πλάτων)

Ὅ,τι εἶναι ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ Ἑλλὰς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα (Goethe)

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔχουν ἀποδειχθῆ διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἀθάνατοι (Nietzsche)

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Τοῦ παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου τῶν Δημοδιδασκάλων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Λακωνικῆς τῆς 15, 16 καὶ 17 Ὀκτωβρίου 1953.

Τὸ συνέδριον μετὰ μακρὰν διαλογικὴν συζήτησιν κατόπιν τῶν σχετικῶν εἰσηγήσεων ἐξαγει τὰ κάτωθι πορίσματα :

Α'. Ἐπὶ τοῦ πρώτου θέματος : «Μέσα δι' ὧν δυνάμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν ἠθικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀγωγὴν τῶν τροφίμων».

Διὰ νὰ τεθοῦν αἱ βάσεις τῆς ἀληθοῦς ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν τροφίμων ἀπαιτοῦνται :

α) Διὰ τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν.

1) Μόρφωσις καλῶν συνηθειῶν ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν παιδευτικῶν παραγόντων, τὸ ὁποῖον ἐπηρεάζει τὸν τρόφιμον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ὑποβολῆς.

2) Ἐπίδρασις τοῦ ἐνεργητικοῦ περιβάλλοντος τοῦ Σχολείου διὰ τῆς ὀργανώσεως τῆς σχολικῆς ζωῆς, μὲ τὴν ἵδρυσιν μαθητικῶν βιβλιοθηκῶν, δημιουργίαν σχολικοῦ κήπου, μαθητικῶν συσσιτίων, ἱδρύσεως ὁμάδων Ἐρυθροῦ Σταυροῦ προσκοπισμοῦ καὶ μαθητικῆς κοινότητος. Ἡ παροχὴ εὐκαιριῶν πρὸς αὐθορμήτους ἐκδηλώσεις τῶν μαθητῶν (χειροτεχνικαὶ ἐργασίαι, ἐλεύθεραι ἀνακοινώσεις).

3) Λειτουργία κατηχητικῶν Σχολείων, ἅτινα διὰ τῶν διηγουμένων ἐκλεκτῶν ἱστοριῶν των ἀναπτύσσουσι τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα, τὸ δὲ περιβάλλον τῶν Ναῶν προκαλεῖ τὸ δέος καὶ τὴν θρησκευτικὴν συγκίνησιν τῶν μικρῶν μαθητῶν, πράγματα τὰ ὁποῖα θέτουσι τὰς βάσεις τῆς μορφώσεως τοῦ καλοῦ καὶ ἐναρέτου χαρακτῆρος των.

4) Ἡ ὁμαδικὴ λατρεία, ἥτις στηρίζεται εἰς τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ παραδείγματος καὶ προκαλεῖ ζωηρὰ συναισθήματα μέχρι παραληρήματος. Ἡ καθημερινὴ προσευχή, αἱ καθαραὶ θρησκευτικαὶ ἑορταὶ πρέπει νὰ γίνωνται μετὰ θρησκευτικοῦ δέους. Ὅλη ἡ οἰκογένεια δέον νὰ μετέχῃ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ. Τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα προκαλοῦν ζωηρὰ συναισθήματα. Αἱ θρησκευτικαὶ διδ)λίαι καὶ τὰ ποιήματα εἶναι μέσα συντελεστικὰ τῆς τονώσεως τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς.

5) Αἱ παιδευτικαὶ ἐκδρομαὶ καὶ τὰ διάφορα παίγνια, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν φυσικὴν ἀνάγκην τῶν παιδιῶν καὶ τὰ εὐχαριστοῦσι.

β) ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΑΓΩΓΗΝ.

1) Ἡ δημιουργία πατριωτικῶν ἑορτῶν καὶ ἡ χρῆσις πατριωτικῶν συμβόλων καὶ τραγουδιῶν διεγείρουν ζωηρὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα παραμένουσι ἀνεξάλειπτα καθ' ὅλον τὸν βίον τῶν παιδιῶν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργῆται διαγωνισμὸς διὰ νὰ εὑρίσκωνται τὰ πλέον κατάλληλα ἔργα.

Ἡ χρῆσις πατριωτικῶν συμβόλων προκαλεῖ ζωηρὰ συναισθήματα κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἔνθα προέχει ἡ συναισθηματικὴ καὶ κινητικὴ κατάστασις. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἱστορικαὶ γνώσεις καταλλήλως παρεχόμεναι ὠφελοῦσι πολὺ τὴν ἐθνικὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἱστορικὰς γνώσεις νὰ γίνεται ἐπίσκεψις ἱστορικῶν χώρων. Ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας εἰς τὸ μάθημα τῆς Πατριδογνωσίας οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ μάθωσιν ὅτι κάθε μέρος τῆς πατρίδος μας εἶνε στενὰ συνδεδεμένον μὲ ἓν ἡρωϊκὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τοὺς ἀγῶνας τῆς Φυλῆς μας διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν. Κατὰ τὴν διδ)λίαν τοῦ μαθήματος τούτου δέον νὰ ἀναφερώμεθα καὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν σημασίαν ἑκάστου μέρους. Ἐκεῖ ποὺ εἶναι εὔκολον νὰ γίνεται καὶ ἐπίσκεψις ἐκ μέρους τῆς τάξεως εἰς τοιούτους ἱστορικοὺς χώρους. Εἰς τὰς μικρὰς τάξεις δέον νὰ ἀναφερώμεθα εἰς ἡρωϊκὰ παραμύθια, εἰς δὲ τὰς μεγάλας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν πατριωτικῶν κομματιῶν καὶ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν πατριωτικῶν ποιημάτων καὶ τραγουδιῶν.

Τὰ ἡρῶα πολὺ ἐξυψώνουν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, τὰ δὲ πατριωτικὰ κομμάτια δέον νὰ λαμβάνωνται ἐκ τοῦ βίου τῶν ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως π.χ. ἐκ τοῦ «Γέρου τοῦ Μωριᾶ» τοῦ Μελᾶ» οἱ ἥρωες τοῦ εἰκοσιένα «Ἡρωΐδες» τῆς ἀδελφότητος θεολόγων «Η ΖΩΗ» κ.τ.τ.

2) Τὰ διάφορα σκέτς (ζωντανὲς εἰκόνες) προκαλοῦν ζωηρὰ συναισθήματα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεται χρῆσις τούτων μετὰ μεγίστης εὐλαβείας.

3) Ἡ ὀργάνωσις περιβάλλοντος δικαίου καὶ προστατευτικοῦ ἐντὸς τοῦ σχολείου διὰ τῆς ἱδρύσεως κοινοτικῆς ζωῆς θὰ συντελέσῃ ὥστε οἱ μικροὶ μαθηταὶ νὰ ἀγαπῶνται, νὰ ἀλληλοβοηθῶνται ὡς καλοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἡ ἀγάπη αὕτη ἐξικνουμένη πέραν τοῦ σχολείου θὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς ἰδιαιτέρας Πατρίδος καὶ τέλος εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων Κρατῶν.

4) Ἡ ἵδρυσις συλλόγων συνεργασίας σχολείου καὶ οἰκογενείας μεγάλως θὰ συμβάλῃ ὥστε οἱ δύο οὗτοι σημαντικοὶ παράγοντες τῆς ἀγωγῆς νὰ θέσωσι στερεὰς τὰς βάσεις τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδιῶν.

5) Ἡ ἀπόκτησις ραδιοφώνου ἰδίᾳ παρὰ τῶν μονοταξίων σχολείων θὰ βοηθήσῃ σημαντικῶς τὸ ἔργον τοῦ σχολείου, ἀρκεῖ αἱ διάφοροι διηγήσεις νὰ εἶναι ἀνάλογοι τῆς πνευματικῆς ἱκανότητος τῶν παιδιῶν, τὰ δὲ διάφορα τραγούδια συντελεστικὰ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ φρονήματός των καὶ

6) Ὁ σχολικὸς κινηματογράφος θὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸ πολύμοχθον ἔργον τοῦ σχολείου. Ἀρκεῖ νὰ ἐπιδιωχθῇ ὥστε τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα θὰ προβάλλωνται νὰ ὠφελοῦσι τὰ παιδιά. Ἂν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφοδιασθῇ ἕκαστον σχολεῖον διὰ σχολικοῦ κινηματογράφου τότε τὰ 4—5 μηχανήματα δι' ἑκάστην ἐκπαιδευτικὴν περιφέρειαν χορηγούμενα παρὰ τῆς Δ)σεως Ἐποπτικῶν μέσων τοῦ Σου Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἢ παρ' ἄλλων πόρων ὁμογενῶν κ.λ.π) θὰ εἰ-

ναι ἱκανά, ὥστε καὶ τὸ πλέον ἀπόμερον χωρίον νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ μεγίστου τούτου ἀγαθοῦ τοῦ πολιτισμοῦ.

Β. ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ»

Εἶναι ἀναγκαία καὶ ἐπιβεβλημένη ἡ προσέγγισις τοῦ σχολείου πρὸς τὴν οἰκογένειαν διὰ μίαν ἐγκάρδιον καὶ θεληματικὴν συνεργασίαν μεταξύ των, καθ' ὅσον ἡ οἰκογένεια σύμφωνα μὲ τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα τῶν κορυφαίων κοινωνιολόγων καὶ ψυχολόγων συντελεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν καλὸν ἢ τὸν κακὸν δρόμον, ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ ἑκάστη νέα γενεὰ εἰς τὸ μέλλον.

Οἱ γονεῖς πιστεύουν, ὅτι ὅλα ἠμποροῦν νὰ τὰ κατορθώσῃ τὸ σχολεῖον, ἐνῷ ἀσκεῖται τεραστία ἐπίδρασις καὶ αὐτῶν ἐπὶ τῶν τέκνων των, ὅπως ὁμιλεῖ καὶ τὸ παιδαγωγικὸν ἀξίωμα.: «Ὅλοι παιδαγωγοῦμεν ὅλους» ἐπειδὴ ἡ οἰκογένεια ὡς παράγων τῆς ἀγωγῆς ἔχει τὸ παιδὶ εἰς τὴν διάθεσίν της τὰς περισσοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ ἐπειδὴ ἀσκεῖ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ παιδιοῦ λόγῳ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων μέσων ὑψίστης σπουδαιότητος.

Εἰς τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ παῖς μανθάνει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα μανθάνει κατὰ τὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοίτησίν του, καθ' ὅσον τὸ παράδειγμα τῶν γονέων ἢ ἄλλων συνοικούντων μετὰ τοῦ παιδιοῦ ἀσκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ βιβλίον του «Περὶ παίδων ἀγωγῆς» γράφει: «Πρὸ πάντων πρέπει οἱ γονεῖς νὰ μὴ σφάλλωσιν, ἀλλὰ ὅσα πράττοιν νὰ παρέχουν φανερὸν παράδειγμα εἰς τὰ παιδιά των, διὰ νὰ δύνανται τὰ παιδιὰ κατὰ τὸν βίον των σὰν σὲ καθρέπτην νὰ βλέπουν, ὥστε νὰ ἀποφεύγουν τοὺς αἰσχροὺς λόγους καὶ ἔργα».

Κατ' ἀρχὴν μὲ τὰς ἁπλὰς συνηθείας θὰ ἐθισθῇ ὁ παῖς νὰ προσείχεται, νὰ τρώγῃ ὅλα τὰ φαγητά, νὰ ἐκκλησιάζεται, νὰ σέβεται τὰ ἱερά, τοὺς μεγαλυτέρους κ.λ.π.

Ἕν ἄλλο ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ προσέξουν τὸ σχολεῖον καὶ ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ τεραστία ἐπίδρασις τοῦ ἐντύπου. Πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὥστε τὸ καλὸν περιοδικόν, τὰ ἐκλεκτὰ διηγήματα νὰ γίνουν οἱ ἀχώριστοι φίλοι τοῦ παιδιοῦ. Τὰ βιβλία εἶναι ἐκεῖνα ποὺ κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν ξένου συγγραφέως «δίδουν ἐργασίαν εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ ἀφορμὰς θρήνων καὶ δακρύων εἰς τὰς μητέρας».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος, ἡ οἰκονομία κ.τ.τ. μήπως διὰ τῆς συνηθείας δὲν ἀποκτῶνται;

Οἰκογένεια καὶ διδάσκαλοι ἂς παρέχουν εἰς τὸ παιδὶ τὸν ἑαυτόν τους ἀξιομίμητον παράδειγμα, οἱ κινηματογράφοι νὰ προβάλλουν ἐκλεκτὰ ἠθοπλαστικὰ καὶ πατριωτικὰ ἔργα, ἂς πυκνώσουν αἱ φάλαγγες τῶν κατηχητικῶν σχολείων, τῶν προσκοπικῶν ὁμάδων, τὰ παιδιὰ ἂς ἀναγιγνώσκουν ἐκλεκτὰ βιβλία καὶ περιοδικὰ καὶ νὰ τρέφωνται μὲ ἐκλεκτὰ πατριωτικὰ ἔργα καὶ ἐθνικὰ τραγούδια.

Νὰ γίνωνται συχναὶ συγεντρώσεις τῶν γονέων μὲ ὁμιλητὴν τὸν διδάσκαλον εἰς θέματα πρακτικῶς ὠφέλιμα καὶ διαφωτιστικὰ διὰ τὸν καλύτερον τρόπον τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς.

Μὲ ἑβδομαδιαῖα σημειώματα νὰ ἐπικοινωνῇ ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν οἰκογένειαν διὰ τὴν συνεχῆ παρακολούθησιν τῆς προόδου τῶν παιδιῶν καὶ τῆς διαγωγῆς των ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ.

Καλὸν εἶναι νὰ γίνωνται ἐπισκέψεις τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ σπίτι τοῦ παιδιοῦ πρὸς διάγνωσιν τῶν βιοτικῶν συνθηκῶν τούτου διὰ τὴν καλυτέραν μεταχείρισίν του εἰς τὸ σχολεῖον.

Πᾶσα ἐπέμβασις διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶν ἕξεων τοῦ παιδιοῦ ἂς γίνεται μετὰ πάσης λεπτότητος, διότι τυχὸν ἀπότομος τρόπος φέρει ἀντίθετα ἀποτελέσματα.

Ἡ Συνομοσπονδία τῶν γονέων, ἥτις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἐγερτήριον σάλπισμα πρὸς ὅλους τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς κύκλους τῆς χώρας.

Τὸ Διεθνὲς γραφεῖον ἀγωγῆς τῆς Γενεύης ἂς γίνῃ δι' ἡμᾶς ἕνας προσφιλὴς πρόδρομος διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἐθνικῶν μας ἰδεωδῶν καὶ τῶν λαμπρῶν ἀρετῶν ποὺ κινδυνεύουν νὰ συντριβοῦν κάτω ἀπὸ τὸ βάναυσον πέλμα τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τὸν ἐπακίνδυνον ἀφηνιασμὸν τῆς μεταπολεμικῆς οἰκογενείας.

Τὸ ἑλληνικὸ σπίτι ἂς παύσῃ νὰ βλέπῃ τὰ ἐρείπια τοῦ κατεστραμμένου σχολείου,, μὲ ἀπάθειαν καὶ νὰ περμένῃ μοιρολατρικὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους. Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ διδασκάλου θὰ παραδώσουν εἰς τὴν οἰκογένειαν ἴσως ἕνα καλλιτέχνημα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα... μὰ ἡ ὑγρὴ καὶ ἡ ἀνήλια μούχλα τοῦ ἐγκαταλελειμμένου καὶ σαθροῦ σχολείου σύντομα θὰ μαράνῃ τὰ ρόδινα μάγουλα τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ στὸ σπίτι ἕνα μόνιμο πελάτη τοῦ γιατροῦ καὶ ἕνα παθανὸ τρόφιμο εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ ἄσυλα τῆς αὐριανῆς κοινωνίας.

Γ.— ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ : «ΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ»

Διὰ νὰ δυνηθῇ ν' ἀποκτήσῃ ἡ Πατρὶς διδασκάλους ἀξίους τῆς ἀποστολῆς των ὡς ἀναμορφωτῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου ὡς παιδαγωγῶν καὶ μεταλαμπαδευτῶν τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, εἶναι ἀνάγκη πρῶτον νὰ περιβάλλῃ τούτους ἡ πολιτεία μὲ στοργὴν καὶ ἐμπιστοσύνην. Ἀλλὰ τότε μόνον θὰ ἀξίζουν τούτων οἱ διδάσκαλοι ἐὰν πιστεύσουν εἰς τὸ λειτούργημά των καὶ ἀγαπήσουν αὐτὸ καὶ μοχθήσουν καὶ θυσιασθοῦν λαμβάνοντες ὡς ὑπόδειγμα τὸν μεγάλο διδάσκαλο τῆς χριστιανοσύνης, τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ὁ αὐτοέλεγχος καὶ ἡ

εὐσυνείδητος ἀπόφασις ἐὰν εἶναι κατάλληλοι ἢ ὄχι νὰ ἐπωμισθῶσι τὸ βάρος τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου.

Διότι ὁ καλὸς διδάσκαλος πρέπει νὰ σκορπίζῃ φῶς καὶ εἰς τὸ στενὸν περιβάλλον τοῦ σχολείου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εὐρὺ ἐξωσχολικόν.

Τὸν τοιοῦτον διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν πρέπει, φρονοῦμεν, νὰ κοσμοῦν τὰ κάτωθι ἐπιστημονικά, ἐπαγγελματικά, κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ προσόντα:

α) Μόρφωσις ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρτία γενικὴ καὶ ἐπαγγελματική, β) πνευματικὴ ἀνωτερότης, γ) ἀγάπη στὸ παιδί, δ) πίστις εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διαπλάσεως τῶν τριφερῶν ψυχῶν, τῆς ἐλπίδος τῆς αὔριον, ποὺ εἰς αὐτὸν ἐμπιστεύεται ἡ Πατρίς. Ὁ καλὸς Διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ μεταδίδῃ μόνον γνώσεις, ἀλλὰ μαζὶ μὲ αὐτὰς νὰ ἐμφυσᾷ πνοὴν δυνάμεων νὰ ζωογονήσῃ καὶ τὴν πλέον ἀδύνατον διάνοιαν, νὰ διαπλάσῃ χαρακτῆρας ἠθικούς, τιμίους, χριστιανικούς, γεμάτους πατριωτικὸν παλμόν. Ὁ κάθε μαθητής του νὰ γίνῃ ἕνα ζωντανὸ δημιούργημα ἀρετῆς.

Τοιουτοτρόπως ἐξασφαλίζων τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν ἐσωσχολικὸν τομέα θὰ δυνηθῇ νὰ στρέψῃ τὸ πηδάλιον τῆς δράσεώς του καὶ ἔξω τοῦ σχολείου, εἰς τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν κοινωνίαν. Καὶ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ χωρίον περισσότερον, ὅλων τὰ βλέμματα στρέφονται πρὸς τὸν διδάσκαλον.

Θὰ ξεκινήσῃ λοιπὸν ἐκ τῆς συνεργασίας μὲ τὴν οἰκογένειαν, θὰ προσπαθήσῃ εἰς συγκεντρώσεις (μετὰ τὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἑορτάς τους) διὰ τοῦ παραδείγματός του νὰ σωφρονίσῃ, νὰ διαφωτίσῃ, νὰ διαπαιδαγωγήσῃ, νὰ νουθετήσῃ, νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀγραμματοσύνην, νὰ δημιουργήσῃ χριστιανικὸν κλίμα, νὰ τονώσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα μὲ ἑορτὰς πατριωτικῆς φύσεως καὶ νὰ ὀργανώσῃ φιλανθρωπίαν.

Ἀφοῦ ἐπιτύχῃ νὰ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦ λαοπαιδευτοῦ καλὸν εἶναι νὰ ἀναπτύξῃ τὰς σχέσεις του μὲ τὸν συναδελφικόν του κόσμον συμμετέχων εἰς τὴν συνδικαλιστικὴν κίνησιν ὡς ἐνεργὸν μέρος τοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου τῆς περιφερείας του καὶ διὰ τούτου εἰς τὴν Διδασκαλικὴν Ὁμοσπονδίαν Ἑλλάδος, καθ' ὅσον ἡ Διδασκαλικὴ Ὀργάνωσις δὲν ἔχει στενὰς ἐπαγγελματικὰς διεκδικήσεις, ἔχει ἰδανικά, τέμνει ὁδούς, δίδει κατευθύνσεις, ἀναζωογονεῖ καὶ δυναμώνει τὴν φλόγα τῆς ἐθνικῆς πίστεως, δυναμώνει καὶ συσφίγγει τὰς συναδελφικὰς σχέσεις δι' ἀποδοτικὴν συνεργασίαν καὶ ἀλληλοεξυπηρέτησιν.

Τότε καὶ μόνον τότε ἂς εἶναι βέβαιος ὁ διδάσκαλος, ὅτι ἐξετέλεσε πλήρως τὸ καθῆκον του, ἐξεπλήρωσε τὴν θείαν ἀποστολήν του καὶ δύναται νὰ αἰσθάνηται ὑπερηφάνειαν, διότι εἶχε τὴν τύχην νὰ εἶναι Ἕλλην διδάσκαλος.

Δ.— ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ : «Η ΕΝΙΑΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ»

Ἐνιαία διδασκαλία εἶναι ἡ συνένωσις ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους μαθημάτων εἰς ἓν ἐν ἑαυτῷ ἀπηρτημένον ὅλον.

Ἡ ἐνιαία διδασκαλία μὲ τὴν συνένωσιν τῶν ἐπὶ μέρους γνώσεων τῶν διαφόρων μαθημάτων προκαθεῖ νὰ συνδέσῃ εἰς ἓν ὀργανικὸν ὅλον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσφέρονται κεχωρισμένως μὲ τὴν κατὰ κλάδους διδασκαλίαν. Εἶναι ἡ πολύπλευρος ἐπεξεργασία μιᾶς ἑνότητος μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα τοῦ σχολείου ἐργασίας.

Ὅταν λέγωμεν ἐνιαίαν διδασκαλίαν ἐννοοῦμεν ἐκείνην τὴν διδασκαλίαν, ἥτις εὑρίσκεται εἰς παντελῆ ἀντίθεσιν μὲ τὸν σημερινὸν χωρισμὸν τῆς καθημερινῆς σχολικῆς ἐργασίας εἰς ἕνα ἀριθμὸν μαθημάτων διαφορετικὸν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Παρουσιάζεται ὡς μία συγκέντρωσις πέριξ μιᾶς πραγματικῆς ἑνότητος, ἥτις ἀναλόγως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδὸς τῆς κατωτέρας βαθμίδος πρέπει νὰ εἶναι συγκεντρωμένη καὶ ἐποπτική.

Καταργοῦνται τὰ ὡρολόγια καὶ ἀναλυτικὰ προγράμματα καὶ ἀντ' αὐτῶν τίθενται ἑνότητες ἐργασίας τῆς στενωτέρας Πατρίδος τοῦ τροφίμου. Ἡ πέριξ φύσις καὶ ὁ βίος ἐν τῷ συνόλῳ του ἀποτελοῦσι τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ὁ διδάσκαλος θὰ καταρτίσῃ τὸ πρόγραμμα τῶν ἑνοτήτων συμφώνως μὲ τὴν ἀντιληπτικότητα τῶν μαθητῶν, τὴν ἐποχὴν καὶ τὸ περιβάλλον των. Αἱ τοιαῦται ἑνότητες περιλαμβάνονται εἰς κατευθυντηρίους γραμμὰς καθορίζουσαι λεπτομερῶς τὴν διδακτέαν ὕλην καὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν σελίδα 93—94 τοῦ Δ' Τόμου τῶν δημοσιευμάτων τοῦ πειραματικοῦ σχολείου Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὴν σελίδα 496 τοῦ περιοδικοῦ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» τεῦχος 21 τοῦ Ἰουνίου 1952, ἐκ τῶν ὁποίων ἐδοκιμάσθησαν ἐν τῇ πράξει κατὰ τὴν περυσινὴν λειτουργίαν τοῦ ἐξαταξίου προτύπου δημοτικοῦ σχολείου Γυθείου εἰς τὰς τρεῖς κατωτέρας τάξεις μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα. Εὐκαιριακαὶ ἑνότητες θὰ προτιμῶνται ἐκ τῶν τακτικῶν τοιούτων καὶ γενικῶς τὸ πρόγραμμα τῶν ἑνοτήτων θὰ εἶναι ἐλαστικόν, ὥστε νὰ ἐπιτρέπεται πᾶσα μεταβολή.

Ἡ ἐνιαία διδασκαλία δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰς τρεῖς κατωτέρας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, καθ' ὅτι τὰ πράγματα παρουσιάζονται ἁπλᾶ, τόσον ποὺ ὁ διδάσκαλος εὐκολώτερον δύναται νὰ ἐπισκοπήσῃ τὸν γνωστικὸν κύκλον τῶν μαθημάτων.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η ΕΝΙΑΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

α) Ἡ ἐνιαία διδασκαλία εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ παιδὸς διότι ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἐνιαία καὶ αἱ πνευματικαί του δυνάμεις παρουσιάζονται ὑπὸ ἐνιαίαν μορφήν, ἑπομένως ὁ χωρισμὸς τῆς ὕλης ὑπὸ τοῦ προγράμματος καὶ ἡ διάσπασις τῶν γνώσεων ἀντίκειται πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ. Ἡ παιδικὴ ψυχὴ κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ἑνότητά της μὲ τὴν διδασκαλίαν τακτῶν μαθημάτων καὶ ἀλληλοδιαδόχως εἰς χωριστὴν ὥραν. Τὸ τοιοῦτον

δὲν συγκροτεῖ τὴν ἑνότητα τῶν γνώσεων, δὲν ἐπιδρᾷ ὠφελίμως ἐπὶ τὴν διανοητικὴν καὶ συναισθηματικὴν ἐνέργειαν καὶ εἶναι ἀντιψυχολογικὸν φαινόμενον καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν παιδικὴν ψυχικὴν ἑνότητα.

β) Εἶναι ἀνάλογος καὶ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, τὴν φύσιν, διότι ἡ φύσις μὲ τὰ ἀντικείμενά της παρουσιάζεται ὡς μία ἑνότης καὶ οὐχὶ τεμαχισμένη. Ἔτσι πρέπει καὶ νὰ τὴν διδαχθοῦν διὰ νὰ ἠμπορέσουν εὐκόλως νὰ τὴν νοιώσουν, διότι δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην πνευματικὴν ὡριμότητα, ὥστε εὐκόλως νὰ ἠμποροῦν νὰ μεταπίπτουν καὶ νὰ προσαρμόζωνται ἀπὸ τὴν μίαν περιοχὴν γνώσεων ποὺ διδάσκονται τὴν μίαν ὥραν εἰς τὴν ἄλλην, δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν τὰ ἅλματα ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ διαίρεσις τῆς ὕλης κατὰ κλάδους. Ἡ ψυχολογικὴ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ προσαρμόζεται σὲ κάτι νέον μὲ τὴν πάροδον ἑνὸς χρονικοῦ διαστήματος καὶ οὐχὶ μὲ τὴν τόσην συντομίαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἡμιωρίου εἰς τὸ ἄλλον καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὥρας εἰς τὴν ἄλλην. Τὸ παλαιὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον μὲ τὸν χωρισμὸν τῶν μαθημάτων ἀποσπᾷ τὰ διδακτέα πράγματα καὶ τοποθετεῖ ταῦτα ἐπὶ τῇ βάσει θεωρητικῶν ἀρχῶν. Ἔτσι δὲν ἐξυπηρετεῖ τὴν φυσικὴν καὶ ἀδιαστον τάσιν τῶν παιδιῶν νὰ γνωρίσουν τὸν περιβάλλοντα κόσμον διὰ τῆς αὐτοσυναναστροφῆς των, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ τρόπον τεχνικόν, ἀφύσικον καὶ ἀντίθετον πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν παιδιῶν.

γ) Καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας δικαιολογεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐνιαίας.

Κάθε παιδαγωγικὴ μεταρρύθμισις δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ βαδίζει παραλλήλως μὲ μερικὰ ἄλλα φαινόμενα εὑρισκόμενα κυρίως εἰς στενὴν σχέσιν μὲ αὐτὸν τὸν πολιτισμόν. Κατ' αὐτὸν παρατηρεῖται μία μεγάλη διάδοσις τῶν ἐπιστημῶν κατὰ εἰδικοὺς κλάδους συγχρόνως καὶ μία πρόοδος τῆς τέχνης μὲ τὴν δημιουργίαν μεγάλων βιομηχανιῶν.

Εἰς τὴν ἀγωγὴν ἐπεκράτησεν ἡ μεγάλη ἐπίδρασις καὶ ἀντίληψις νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὸ ποσὸν τῶν γνώσεων καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ποιόν. Ἤδη ὅμως μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐνιαίας δίδεται προσοχὴ εἰς τὸ ποιὸν τῶν παρεχομένων γνώσεων καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ποσὸν τούτων.

δ) Ἡ ἐνιαία ἀντλεῖ τὴν δικαιολογίαν της καὶ ἐκ λόγων οἰκονομικῶν, διότι ἐνῷ τοποθετεῖ εἰς τὸ βάθος τὸ πατριδογνωστικὸν ἐποπτικὸν στοιχεῖον, παρασκευάζει θαυμάσια τὴν ἑρμηνείαν τοῦ στενωτέρου ἐδαφικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν καθημερινὴν ἀπὸ κοινοῦ δημιουργικὴν ἐργασίαν τοῦ παιδιοῦ.

ε) Ἡ ἐνιαία διδασκαλία κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν θεμάτων ἀπομιμεῖται τὴν φυσικὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος μανθάνων, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς ἐλευθέρας πνευματικῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἐνηλίκων, ἥτις παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς οἰκογενείας καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς συναναστροφάς των.

Εἶναι ἐπιβεβλημένον ὅπως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐπεξεργασίας ἑκάστης μεγάλης ἑνότητος γίνωνται ἐπαναλήψεις καὶ ἀνασκοπήσεις τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισαν οἱ μαθηταὶ κατὰ μαθήματα, τοῦτο δὲ θὰ κατορθώσῃ ὁ διδάσκαλος ἂν ἔχῃ καταγράψῃ τὰς προσφερθείσας γνώσεις κατὰ μαθήματα εἰς βιβλίον διδασκομένης ὕλης.

Ε' ΕΠΙ ΤΟΥ Ε' ΘΕΜΑΤΟΣ: «ΜΕΣΑ ΔΙ' ΩΝ ΗΜΠΟΡΟΥΜΕΝ ΝΑ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΩΜΕΝ ΤΑ ΚΑΤΕΣΤΡΑΜΜΕΝΑ ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΝΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΩΜΕΝ ΝΕΑ ΤΟΙΑΥΤΑ»

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπόκτησις συγχρονισμένων διδακτηρίων καὶ ἡ ἐπισκευὴ τῶν ὑπαρχόντων, τοῦτο στηρίζομεν εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις δέον νὰ ἔχῃ κῦρος ἔναντι τῶν κατοίκων καὶ τοῦτο θὰ τὸ κατορθώσῃ μὲ τὴν ἐσωσχολικὴν καὶ ἐξωσχολικήν του δρᾶσιν. Πρέπει δηλαδὴ ὁ διδάσκαλος νὰ καταστῇ ἐνεργὸν μέλος τῆς κοινωνίας ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κατοίκων ἱδρύων πρότυπους πειραματικοὺς ἀγρούς, γεωργικὴν βιβλιοθήκην, γεωργικοὺς συνεταιρισμούς, λοιτρά καθαριότητος, κοινοτικὸν ὑδραγωγεῖον, νυκτερινὰ σχολεῖα ἀγραμμάτων, συλλόγους γονέων καὶ κηδεμόνων, φιλεκπαιδευτικοὺς συλλόγους, ἀθλητικοὺς ὁμίλους, σωματεῖα κοινωφελῶν ἔργων, φιλανθρωπικὰ σωματεῖα. Ἐπὶ πλέον νὰ δίδῃ διαλέξεις μορφωτικάς, ὑγιεινῆς, παιδαγωγικῆς κ.λ.π. καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν πνευματικὴν ἄνοδον τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν μουσικήν, σχολικὸν κινηματογράφον, θεατρικὰς παραστάσεις, μὲ ἐκλεκτὰ πατριωτικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα, μὲ τὸν προσκοπισμόν, μὲ ἀλληλογραφίαν τοῦ σχολείου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν κ.λ.π. Ἡ τοιαύτη ἐργασία τοῦ διδασκάλου ἀποκτᾷ τὴν συμπαθῆ συμπαράστασιν, ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην τῶν κατοίκων, οἵτινες συντρέχουν πάντοτε τὸν διδάσκαλον εἰς ἔργα κοινωφελῆ, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ δημιουργία διδακτηρίων.

Καλὸν εἶναι νὰ δημιουργηθῇ διδακτηριακὴ συνείδησις καὶ διδακτηριακὴ κίνησις δι' ὁμιλιῶν, διὰ δημοσιογραφίας καὶ διὰ πυκνῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογενῶν, αἱ δὲ κοινότητες νὰ παραχωρῶσι δωρεὰν τὰ οἰκόπεδα.

Ὡς πρώτην ἐπιτυχίαν ἐπιτεύξεως τοῦ ἀνωτέρου σκοποῦ μας δέον νὰ θεωρήσωμεν τὴν κατάλληλον ἐκλογὴν προσώπων ἐμπιστοσύνης εἰς τοὺς ὁποίους νὰ ἀνατεθῇ τὸ ἔργον τῆς ἀνεγέρσεως. Πρὸς συστηματικωτέραν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τούτου κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἱδρυθῇ μία διεύθυνσις μὲ κύριον σκοπὸν τὴν ἀνέγερσιν νέων διδακτηρίων, τὴν διαρρύθμισιν τῶν παλαιῶν, βάσει συγχρονισμένων σχεδίων καὶ μὲ κατοικίαν διδασκάλων εἰς τὰ μονοτάξια καὶ 2τάξια ἰδίᾳ σχολεῖα τῆς ὑπαίθρου. Εἰς τὴν διεύθυνσιν ταύτην πρωτεύοντα ρόλον θὰ ἔχουν οἱ ἐπιθεωρηταὶ οἱ Διευθυντὲς τῶν σχολείων καὶ οἱ μηχανικοὶ τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν, θὰ ἔχῃ δὲ κεντρικὴν ἕδραν ἐν Ἀθήναις καὶ παραρτήματα ἐν ταῖς ἕδραις τῶν ἐπιθεωρητῶν.

Ἡ ἐν λόγῳ διεύθυνσις θὰ καταβάλῃ προσπάθειαν δι' ἐξεύρεσιν πόρων δυναμένων νὰ λύσωσι τὸ διδακτηριακὸν πρόβλημα, θὰ ἀτενθυνθῇ δέ:

1) Εἰς τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν τῶν κατοίκων διὰ τὴν συγκέντρωσιν ὑλικῶν (πετρῶν, ἀσβέστου, ἄμμου, ξυλείας κ.λ.π.).

2) Εἰς τὴν ἐπιβολὴν ὑποχρεωτικῶν ἐράνων ἐπὶ τῶν κατοίκων ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς των καταστάσεως.

3) Εἰς τὴν συγκέντρωσιν ἐσόδων προερχομένων ἐκ τῶν σχολικῶν κλήρων (ἐνοικίων ἀγρῶν, οἰκιῶν, ξενοδοχείων κ.λ.π.).

4) Εἰς τὰς δι' εἰσιτηρίων θεατρικὰς καὶ κινηματογραφικὰς παραστάσεις.

5) Εἰς τὴν ἐνέργειαν ἅπαξ τοῦ ἔτους καθολικοῦ ἐράνου μεταξὺ ἁπάντων τῶν κατοίκων τῆς πατρίδος ἢ λαχείου δι' ἀνέγερσιν διδακτηρίων.

6) Εἰς τὴν ἐπικόλλησιν εἰδικοῦ ἐνσήμου διαφόρου κλίμακος ἐπὶ τῶν κυκλοφορούντων διδακτικῶν βιβλίων καὶ τίτλων σπουδῆς.

7) Εἰς τὴν ἐπικόλλησιν εἰδικοῦ γραμματοσήμου ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν καὶ ταχυδρομικῶν δεμάτων.

8) Εἰς τὴν κράτησιν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ παντὸς ἐσόδου καὶ ἐξόδου τοῦ δημοσίου καὶ ἐπὶ πάσης εἰσπράξεως δημοσίων ταμείων, τελωνείων καὶ οἰκονομικῶν ἐφορειῶν.

9) Εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν κοινοτήτων καὶ Δήμων νὰ ἐγγράφωσιν εἰσφορὰς ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων των.

10) Εἰς τὴν συχνοτέραν καὶ γενναιοτέραν κρατικὴν ἀρωγήν.

Τὰ οὕτω δημιουργούμενα ἔσοδα θὰ κατανέμωνται εἰς ἁπάσας τὰς ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν, θὰ δύνανται δὲ τὰ ἔσοδα ταῦτα καὶ τὰ πληρωνόμενα ἐνοίκια εἰς ἰδιωτικὰ διδακτήρια νὰ ἐξασφαλίσωσιν τὴν σύναψιν τοκοχρεωλυτικοῦ δανείου ἱκανοῦ νὰ λύσῃ τὸ ἐπείγον διδακτηριακὸν πρόβλημα.

ΣΤ' ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤ' ΘΕΜΑΤΟΣ: «ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΚΕΙΜΕΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ»

Ἡ γνῶσις τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τῆς νομοθεσίας καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ Ἕλληνος Δημοδιδασκάλου τυγχάνει ἐξ ἴσου ἀπαραίτητος μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ κατάρτισιν καὶ τὸν ἐν γένει προσανατολισμόν του εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Τὸ Σχολεῖον ὡς μορφωτικὸν ἵδρυμα τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ παρακολούθησιν τοῦ Κράτους βάσει κειμένης νομοθεσίας, ἥτις ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται καὶ νὰ συστηματοποιῆται ἐπὶ τὰ βελτίω ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1821, ὅτε ἐψηφίσθη ἡ ἵδρυσις Κρατικῶν Σχολείων καὶ ἡ λειτουργία των βάσει εἰδικῆς νομοθεσίας ἀποσκοπούσης εἰς τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀπὸ τοῦ 1834 ἐψηφίσθησαν νόμοι περὶ ἐκπαιδεύσεως, ἱδρύθησαν διδασκαλεῖα πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν καὶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις διὰ τὴν διὰ νομοθετημάτων προστασίαν τῆς ἐθνικῆς παιδείας. Ἡ βελτίωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διὰ τοῦ σχολείου ἐπιδιωκομένου ἐθνικοῦ καὶ μορφωτικοῦ σκοποῦ ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ χώραν, ἀφ' ἧς ὁ διδασκαλικὸς κλάδος ὠργανώθη εἰς σῶμα τεθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος διὰ τὴν δημιουργίαν Παιδείας ἀνταξίας τῶν παραδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ διδάσκαλος ὡς πρωσφέρων τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ σχολεῖον ἀνεγνωρίσθη ὡς Κρατικὸς λειτουργὸς καὶ ὑπήχθη εἰς τὰς διεπούσας τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους γενικὰς νομικὰς ἀρχάς. Πρὸ τοῦ 1951 ἴσχυον εἰδικοὶ νόμοι ρυθμίζοντες τὰ τῆς Διοικήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὸ 1951 ἐψηφίσθη ὁ Νόμος «Περὶ Κώδικος Καταστάσεως Δημοσίων Διοικητικῶν Ὑπαλλήλων», ὅστις, τεθεὶς ἐν ἰσχύι ἀποβλέπει εἰς τὴν ὁμοιόμορφον ρύθμισιν τῶν ὑποχρεώσεων καὶ δικαιωμάτων τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων ἔναντι τοῦ Κράτους. Ὁ Δημοδιδάσκαλος ἵνα ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον του ὀφείλει νὰ εἶναι γνώστης τόσον τῆς σχολικῆς νομοθεσίας, ἥτις ἀφορᾷ εἰς τὰ τῆς λειτουργίας καὶ προόδου τῶν σχολείων, ὅσον καὶ τοῦ νεωτέρου Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος, εἰς ὃν ὑπάγεται ὡς δημόσιος ὑπάλληλος. Ἡ σχολικὴ νομοθεσία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐγγραφὴν καὶ φοίτησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν μετὰ τῶν προϊσταμένων καὶ λοιπῶν ἀρχῶν ὑπηρεσιακὴν σχέσιν καὶ εἰς τὴν δρᾶσιν τοῦ διδασκάλου ὡς γραμματέως τῆς σχολικῆς ἐφορείας.

Τὰ τῆς ἐγγραφῆς, φοιτήσεως, ἐξετάσεων, διακοπῶν ρυθμίζονται διὰ Νομοθετικοῦ Δ)τος, τὰ τῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν προϊσταμένων καὶ λοιπῶν ἀρχῶν προβλέπονται ὑπὸ Διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων Διαταγῶν, τὰ δὲ καθήκοντα τοῦ διδ)λου ὡς γραμματέως σχολικῆς ἐφορείας, διέπονται ἀπὸ τὸν βασικὸν νόμον 5019)1931 «περὶ σχολικῶν ταμείων καὶ σχολικῶν ἐφορειῶν». Καθῆκον τοῦ γραμματέως τῆς σχολικῆς ἐφορείας εἶναι ἡ καλὴ τήρησις τῶν βιβλίων, ἡ σύνταξις τοῦ ἐτησίου ἀπολογισμοῦ καὶ ἡ ἐνέργεια διδακτηριακῶν ἔργων. Ὁ Ὑπαλληλικὸς Κῶδιξ (Νόμος 1811) 1951) ἀφορᾷ πάντας τοὺς Δημοσίους ὑπαλλήλους ὅλων τῶν κλάδων καὶ ρυθμίζει τὰ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα τοῦ ὑπαλλήλου ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ μέχρι τῆς παραιτήσεώς του. Σχετικὸν πρὸς τὸν νόμον τοῦτον εἶναι τὸ Ν. Δ)μα τῆς 30.4.1952, ἀφορῶν τὴν σύνθεσιν τῶν ὑπηρεσιακῶν συμβουλίων τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰς ἁρμοδιότητας ἑκάστου συμβουλίου. Οὕτω συνίστανται 3 ὑπηρεσιακὰ συμβούλια πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ὑποθέσεων τῶν λειτουργῶν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως: α) Τὰ Περιφερειακὰ Ὑπηρ. Συμβούλια Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως (Π. Υ.Σ.Σ.Ε.), β) Τὰ Ἀνώτερα Ὑπηρ. Συμβούλια Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως (Α.Υ.Σ.Σ.Ε.) παρὰ τῇ ἕδρᾳ ἑκάστης γενικῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ γ) Τὸ Κεντρικὸν Ὑπηρεσιακὸν Συμβούλιον Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως (Κ.Υ.Σ.Σ.Ε.) παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Παιδείας.

Αἱ μεταθέσεις, προαγωγαί, χορήγησις εὐδοκίμου ἐπιδόματος, ἐκδίκασις πειθαρχικῶν ποινῶν κ.λ.π. ἐνεργοῦνται διὰ πράξεων τῶν ἄνω συμβουλίων. Τὰ Α.Υ.Σ.Σ.Ε. καὶ τὸ Κ. Υ.Σ.Σ.Ε. ἐκδικάζουν διὰ τελεσιδίκων ἀποφάσεων τὰς ὑποβαλλομένας ἐνστάσεις λειτουργῶν Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ' ἀποφάσεων κατωτέρων συμβουλίων.

Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, δημ]λου 'Ασπροπύργου 'Αττικῆς

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ εἴδη τῆς Τέχνης ἡ λογοτεχνία καὶ μάλιστα ἡ ποίηση μπορεῖ νὰ μεταδώση ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὶς ἱστορικὲς στιγμὲς ἑνὸς λαοῦ, τὸν πολιτισμό του καὶ τὴν ψυχική του σύσταση, ὄχι μόνο γιατὶ τὰ τραγούδια πρὸ πάντων τὰ τραγούδια τοῦ λαοῦ, εἶναι τὰ αὐτόφυτα λουλούδια τῆς ψυχῆς του, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη γιατὶ δὲν πεθαίνουν ποτέ. Ξανανθίζουν στὸ στόμα τῶν γενεῶν ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ζεσταίνουν τὶς καρδιές, ξαναζωντανεύοντας τὴ συγκίνηση ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνάβλυσαν.

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι συνθέσεις ἀγνώστων ποιητῶν, εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ συνολικὴ ἐκδήλωσις τοῦ συναισθήματος τοῦ χαρακτῆρος κάθε λαοῦ,

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φωνὴ τῶν διαφόρων λαῶν.

Ἡ Πατρίδα μας μὲ τὴν ἱστορία τῶν τριάντα αἰώνων ἔχει τὸν πιὸ πλούσιο θησαυρὸ δημοτικῶν τραγουδιῶν. Αὐτὰ πρέπει νὰ τραγουδᾶ ἡ νεολαία μας καὶ τὸ σχολειό μας, γιατὶ τὸ τραγούδι δὲ εἶναι ἁπλῶς μέσον διασκεδάσεως ἀναψυχῆς καὶ ξεκουράσματος γιὰ τὸ παιδί, ἀλλ' εἶναι καὶ μέσον ἐκλεπτύνσεως τῆς ψυχῆς του. Εἶναι πνευματικὴ τροφὴ ἀπὸ τὶς πιὸ χυμώδεις. Εἶναι ἀνάγκη — Εἶναι ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς.— Εἶναι ἕνα ὅπλο γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ σπουδαιότερο ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀποτελεσματικὰ μέσα, ποὺ μ' αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος ἐκδηλώνει τὰ ψυχικά του συναισθήματα.

Δὲν εἶναι καθόλου παράξενο πῶς τὰ κλέφτικα τραγούδια ἐστάθησαν τὸ ξεκίνημα τῆς ποίησής μας. Σ' αὐτὰ ἐπάνω ὁ Διονύσιος Σολωμὸς θεμελιώνει τὸ πιὸ ἄδολο ποιητικό του ἔργο. Μὲ τὸ ὑλικὸ τῶν ἴδιων τῶν τραγουδιῶν πασκίζει ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης νὰ ὑψώσει τὸ ποιητικό του παλάτι.

Σὲ ποιανοῦ τὴ μνήμη δὲν ἔρχεται τὴ στιγμὴ αὐτὴ ὁ Δῆμος του, ἡ ἐπανάληψη αὐτή, ἢ κάπως πλατιασμένη ἴσως ὡρισμένων δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ τραγουδήθηκε ἀπὸ περασμένες γενιὲς καὶ τραγουδιέται κι' ἀπὸ τὴ δική μας.

«Ἐγέρασα μωρὲ παιδιά· πενῆντα χρόνια κλέφτης, τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα. Καὶ τώρ' ἀποσταμένος, θέλω νὰ πάω, νὰ κοιμηθῶ, τὸν ὕπνο νὰ χορτάσω».

Ἀλλὰ ὁ Γέρο Δῆμος εἶναι στάλα στὸν Ὠκεανὸ τῆς Κλέφτικης Ποίησης τοῦ Βαλαωρίτη. Ἀλλὰ καὶ ποιὸς ποιητὴς ἀπὸ τοὺς παλιούς, μας ἔμεινε ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν δημώδη μας ποίηση;

Τυπάλδος — Μαρκορᾶς, Ζαλοκώστας — Παράσχοι — Ραγκαβῆς συγκινοῦνται ἀπὸ τὰ θέματα τῆς κλέφτικης ζωῆς καὶ προσπαθοῦν ὁ καθένας φυσικὰ μὲ τὸ δικό του τρόπο νὰ ἐκφράση τὴν συγκίνησή του.

Καὶ πιὸ ἔπειτα ὁ Κρυστάλλης κι' ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς τί δὲν ὀφείλουν στὰ κλέφτικα τραγούδια; Ἢ καλύτερα τί δὲν ὀφείλουμε ὅλοι μας;

Ὅταν κανεὶς βρίσκεται μακριὰ στὴ ξενητιὰ ἀνάμεσα ἀπὸ λογῆς-λογῆς ξένες ἐπιδράσεις ἔρχεται ἐξαγνιστικὸ τὸ θέλγητρό τους, ξεχύνεται σὰ βάλσαμο στὴν ψυχή του καὶ τραγουδᾶ νοσταλγικὰ σὲ Κάλβεια μέτρα.

Ὦ τραγούδια ἐσεῖς Κλέφτικα ποὺ στὰ χείλη μου ἐρχόσαστε ἀπροσκάλεστα, ὁλόδροσα, σὰν τῆς ἄνοιξης τὴν αὔρα καὶ γινόσαστε ἡ χίμαιρα ποὺ μὲ πέρνει καβάλλα καὶ μὲ πάει στὴ πηγή σας πὰ σὲ Γκιῶνες, σὲ Λιάκουρες καὶ σὲ Κισάβους καὶ λαγγάδια διαβαίνοντας καὶ κλεισοῦρες μεθάω ἀπὸ εἰκόνες ἀγέραστες..

Αὐτὰ εἶναι ἡ Ἐθνικὴ Μουσικὴ τοῦ λαοῦ μας καὶ γι' αὐτὸ δὲν πεθτίνουν ποτέ, ὅπως ποτὲ δὲν πεθαίνει καὶ ἡ Ἑλλάδα μας.

Τὴν ἀπονομὴν ἠθικῶν ἀμοιβῶν καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς ὁριστικῆς παύσεως ἐνεργεῖ μόνον τὸ Κ.Υ.Σ.Σ.Ε. ὅπερ τυγχάνει ἁρμόδιον. Διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ Ν. Δ. 2500)1.8.53 ἀναστέλλονται τὰ ἄρθρα 94—114 τοῦ Υ. Κ. περὶ ἐνεργείας προαγωγῶν, μεταθέσεων, ἀποσπάσεων κ.λ.π. ἐπανερχομένων ἐν ἰσχύϊ τῶν διατάξεων τῶν Νόμων 2180)40 καὶ 615)45. Διὰ τὴν χορήγησιν ἀναρρωτικῶν ἀδειῶν ἀποφαίνονται αἱ ὑπὸ τοῦ Υ. Κ. προβλεπόμεναι Ὑπ. Ὑγειον. Ἐπιτροπαὶ (πρωτοβάθμιοι καὶ δευτεροβάθμιοι), αἵτινες ἀποφασίζουσι καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐχόντων ἀνάγκην εἰς θεραπευτήρια ὑπαλλήλων καθὼς καὶ διὰ τὴν ἔγκρισιν οἴκοι νοσηλείας. Διὰ φυματίωσιν, καρκίνον καὶ παθήσεις τῶν μεγάλων ἀρθρώσεων αὐξάνονται τὰ χρονικὰ ὅρια ἀδειῶν εἰς τὸ διπλάσιον κατόπιν γνωματεύσεως εἰδικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ διδ)λος ὀφείλει παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπαγγελματικήν του κατάρτισιν νὰ μεριμνᾷ καὶ διὰ τὴν ἐνημέρωσίν του εἰς τὴν νομοθεσίαν, καθ' ὅσον διὰ τῆς γνώσεως τῶν ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρεώσεων καὶ δικαιωμάτων του θὰ δυνηθῇ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἁρμονικὴν λειτουργίαν τοῦ σχολείου του. Ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων ἐξαρτᾶται ἡ καλὴ ὀργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ ἐν γένει ἐξύψωσις τοῦ σχολείου εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα.

Ἐν Γυθείῳ τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1958

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου

ΔΗΜ. ΜΠΑΡΚΟΥΛΑΣ

ΦΩΤΗ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ δι)λου Περιφ. Ἀγρινίου

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ

Πιστεύω πὼς ἡ κατάπιασή μου μὲ τοῦτο τὸ θέμα θ' ἀποτελέση τὴν ἀπαρχὴ κατατοπισης γύρω ἀπ' τὴν ἐπιμορφωτικὴ ἀποτελεσματικότητα τῶν Παιδαγωγικῶν συνεδρίων, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἀποφασιστικῆς μας ἐπιδίωξης γιὰ καινούργια ἐπιμορφωτικὴ ὀργάνωση. Γιατί, ἐνῶ ὅλοι οἱ διδάσκαλοι ἀναγνωρίζουν καὶ ἐκτιμοῦν τὴν καθιέρωση Παιδαγωγικῶν συνεδρίων σὰν ἐπιμορφωτικοῦ παράγοντα, πολὺ ἐλάχιστα, γιὰ νὰ μὴ πῶ καθόλου, οὐσιαστικὰ ὠφελοῦνται. Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ αὐτό, γιατὶ ὅπως καὶ ὅπου πραγματοποιοῦνται παιδαγωγικὰ συνέδρια, κάθε ἄλλο, παρὰ ἐγγύηση παρέχουν οἱ δοσμένες προϋποθέσεις των, κι' ἀκόμα οὔτε φαίνεται νὰ ξεπεραστοῦν βασικὰ ἐμπόδια. Ἐρωτήματα σὰν τὰ παρακάτω πλαισιώνουν ὅλη τὴν ὑφή τους, κι' ἀποδείχνουν τὴν ὕπαρξη ζητήματος.

1. Κάθε πότε εἶναι δυνατὸν ὅλοι οἱ δ)λοι μιᾶς περιφέρειας μὲ τὴ σειρά τους νὰ μελετήσουν καὶ ἐπεξεργαστοῦν σὰν εἰσηγητὲς ἀπὸ ἕνα θέμα ἢ ν' ἀναλάβουν καὶ πραγματοποιήσουν ἀπὸ μιὰ ὑποδειγματικὴ διδασκαλία;

2. Εἶναι δυνατὸν ὡς ἀκροατὴς ἢ θεατὴς ὁ δ)λος στὸ συνέδριο, μπροστὰ στὴ προχειρότητα καὶ στὴ διασύνη, ὅπως ἀναγιγνώσκει ὁ συνάδελφός του τὴν ἀνάλυση ἑνὸς θέματος, νὰ διαθέτη τόση μνήμη καὶ κρίση, ὥστε ν' ἀφομοιώνη καὶ νὰ τοῦ μένουν οἱ καινούργιες αὐτὲς γνώσεις;

3. Γιατὶ πολὺ λίγη ἢ καὶ καθόλου συζήτηση γίνεται πάνω στὸ θέμα τοῦ εἰσηγητή; ἢ πρέπει, ὅ,τι ἀκοῦμε κι' ἀπ' ὅποιον ἐκεῖ, νὰ τὸ παραδεχάμαστε σὰν σωστό;

καὶ 4. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἀπὸ οἰκονομικὴ πλευρὰ νὰ συμμετέχουν ὅλοι οἱ δ)λοι στὰ συνέδρια, ἀφοῦ κατὰ κανόνα αὐτὰ πραγματοποιοῦνται στὶς ἕδρες τῶν Ἐπιθ)τῶν;

Ἡ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὰ πράγματα:

1. Οὔτε σὲ μιὰ εἰκοσαετία εἶναι δυνατὸν μὲ τὴ σειρὰ του ὁ καθένας δ)λος ν' ἀναλάβη καὶ ἐπεξεργαστῆ θέμα, ἢ νὰ πραγματοποιήση ὑποδειγματικὴ διδασκαλία. Ἀλλὰ καὶ τί μ' αὐτό, ἂν ὑποθέσωμε, ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ σὲ μιὰ δεκαετία; Καὶ ξέρουμε καλά, πὼς ἡ ἐπιμόρφωση τοῦ Ἐπιστήμονα τότε μόνο σιγουρεύεται θετικὰ καὶ προάγεται ἀξιολογικά, ὅταν μόνος του σκύβη πάνω στὶς διάφορες ἐπιστημονικὲς πηγὲς καὶ μελετάει τὰ διάφορα ἐπὶ μέρος προβλήματα, ἔξω ἀπὸ κάθε ἄμεση ἢ δεσμευτικὴ προκατάληψη καὶ μακρυὰ ἀπ' τὴν ἀνελεύθερη κατώτερη χαρὰ γιὰ ἐργασία, θὰ τοῦ δημιουργηθῆ ὁ ἀνώτερος ἐνθουσιασμὸς καὶ θὰ τείνη τίμια πρὸς πορίσματα καθολικῆς ἀξίας.

2. Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχη δ)λος νὰ ἰσχυρισθῆ, πὼς εἶναι δυνατὸν μέσα στὴ μιὰ ἢ δυὸ ὧρες, ἐκεῖ ποὺ διαβάζεται ἕνα θέμα — προφανῶς δύσκολο καὶ σοβαρὸ — κι' ὅπως διαβάζεται συνήθως, ἡ μνήμη μας νὰ συγκρατήση ἐκεῖνο τὸ γνωσομάζωμα ποὺ ἀκοῦμε, ἢ τὴν πολυτέλεια ποὺ βλέπομε σὲ μιὰ ὑποδειγματικὴ διδασκαλία, πολὺ δὲ περισσότερο, ὅταν συγχρόνως προσπαθοῦμε νὰ ἐπιστρατεύσωμε καὶ τὴν κρίση νὰ ἐνεργήση. Τὸ πολύ, πολὺ συσκότιση θὰ πάθη τὸ γνωστικό μας.

3. Ἔγινε συνήθεια καὶ παράδοση στὰ Παιδαγωγικὰ συνέδριά ν' ἀντικρύζωμε κεῖνο ποὺ διαβάζει ὁ εἰσηγητὴς ἑνὸς θέματος σὰν τὸ ἐπίσημο καὶ ὑποχρεωτικό. Δὲν εἶναι ὅμως σωστό, γιατὶ ἀποτελεῖ συνέπεια ἄσχετων, κι' ἔξω ἀπ' τὴν Ἐλεύθερη βούληση καὶ Ἰδεολογικὴ διάθεση τοῦ καθενός, παραγόντων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον διεμόρφωσε τελικὰ τὴ δοσμένη τέτοια παθητικότητά μας, ἀρνητικὴ πάντα γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τῶν ἐπιστημονικῶν μας γνώσεων.

καὶ 4. Οἱ προσπάθειες καὶ οἱ ἀγῶνες ποὺ καταβάλλονται συνδικαλιστικὰ γιὰ ἀποζημιώσεις, ὁδοιπορικὰ κ.λ.π. φανερὰ ἐξηγοῦν, πὼς ἡ συμμετοχή μας στὰ συνέδρια ἀποτελεῖ τὸ ὀλιγώτερο θυσία μας οἰκονομικὴ καὶ χρεωκοπία γιὰ πολὺ διάστημα, πολὺ δὲ περισσότερο γιὰ ἐκείνους ποὺ δυσβάσταχτα ἔχουν οἰκογενειακὰ βάρη.

Ὕστερα λοιπὸν ἀπὸ μιὰ τέτοια κατάσταση, χωρὶς κατ' ἀρχὴν ν' ἀμφισβητοῦμε, ἐπαναλαμβάνω, τὸν σκοπὸ τῶν Παιδ. συνεδρίων, καὶ μιὰ ποὺ δὲ φαίνεται πρὸς τὸ παρὸν καμιὰ ἀλλαγὴ καὶ καμμιὰ διασφάλιση πρὸς ἐπιτυχία του, εἶναι καιρὸς νὰ σκεφτοῦμε πραχτικώτερα γιὰ τὴν ἐπιταχτικὴ σ' ὅλους μας ἀνάγκη ἐπιμορφωσης πάνω σὲ κύρια, ζωτικὰ καὶ σύγχρονα προβλήματα τοῦ Ἐπιστημονικοῦ μας Ἔργου. Κι' ἀκόμα εἶναι καιρὸς ν' ἀντιληφθοῦμε πὼς ἡ ἐπιμόρφωσή μας εἶναι ζήτημα καθαρὰ δικό μας, καὶ σὰν τέτοιο, μόνο ἡμεῖς εἴμαστε οἱ ὑπεύθυνοι ν' ἀντιδράσωμε σὲ κάθε ἀρνητικὴ καθιέρωση καὶ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε σωστά. Καὶ θὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμε, τουλάχιστο ἀπὸ μιὰ τέτοια πλευρά, μὲ τοὺς Ἐλεύθερους Παιδαγωγικοὺς ὁμίλους.

Σὲ κάθε περιφέρεια ὅλοι οἱ δ)λοι πρέπει

Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ Ἐπιθεωρητοῦ δημ. σχολείων Χαλκίδος

Ο ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΜΑΘΗΤΙΚΑΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ

(Μελέτη ὑποβληθεῖσα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας κατόπιν σχετικῆς Δ/γῆς)

— Κατ' ἀρχήν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν:

α) Τῆς προελεύσεως τῶν ἀποστελλομένων τροφίμων τοῦ Δημ. Σχολείου εἰς τὰς Μαθητικὰς Κατασκηνώσεις, προερχομένων κατὰ τὸν κανονισμὸν καὶ κατὰ τεκμήρια ἐκ τῶν πλέον πενεστέρων τάξεων, τῶν ὑποσιτιζομένων καὶ διαβιούντων εἰς ἀνθυγιεινὰς κατοικίας, χωρὶς φῶς, ἀέρα καὶ ἥλιον, ὑπὸ ἀθλίας ὑγιεινὰς συνθήκας καὶ ὅρους, καχεκτικῶν κατὰ τὸ σύνολον σχεδὸν μαθητῶν, πολλοὶ τῶν ὁποίων δὲν ἐγνώρισαν ἀγάπην, στοργὴν καὶ φροντίδα (πατρικὴν καὶ μητρικήν),

β) τῆς ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ τύπων σχολείων συγκεντρώσεώς των,

γ) τῆς ἐκ διαφόρων τάξεων τοῦ Δημ. Σχολείου προελεύσεώς των,

δ) τῆς διαφορᾶς ἀντιληπτικῆς δυνάμεως, παραστατικοῦ των κύκλου καὶ διαφερόντων καὶ

ε) τῆς βλάβης ἢ ὠφελείας, ἥτις θὰ προκύψῃ ἐκ κατὰ σύστημα ἢ ἐπιπολαίας προσκτήσεως γνώσεων καὶ δὴ ἐν συγκρίσει μὲ συμμαθητὰς μὴ κατασκηνωτάς.

Ἡμεῖς τούλάχιστον ἀποκλείομεν τὴν ἐπὶ τῇ βάσει ὁριστικοῦ προκαθωρισμένου ἀναλυτικοῦ προγράμματος παίδευσιν τῶν κατασκηνωτῶν.

— Εἶναι τόσον μικρὸν ἄλλως τε τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν ταῖς κατασκηνώσεσι παραμονῆς των, ὥστε οἱαδήποτε προσπάθεια (προσκτήσεως γνώσεων καὶ δεξιοτήτων) θὰ ἦτο ἀμφιβόλου ἀποτελέσματος.

— Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι οὔτε πρέπει ν' ἀποτελέσῃ μοναδικὴν μέριμνάν μας ἡ πάχυνσις τῶν κατασκηνωτῶν. Εἶναι καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα εἴχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, καί, ἡμεῖς τούλάχιστον, κατετείναμεν πρὸς αὐτά. Ἐκ τῶν κατωτέρω ἐκτιθεμένων θὰ διαφανῇ πῶς εἰργάσθημεν καὶ ὅσα ἐκτίθενται ἀποτελοῦσι ἕνα πρόγραμμα ἀναπηδῶν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἐφαρμόσιμον.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

Ἀποτελεῖ διὰ τοὺς κατασκηνωτὰς μετάβα-

νὰ κινηθοῦν μὲ πρωτοβουλία, νὰ συνεννοηθοῦν, νὰ μελετήσουν, ν' ἀποφασίσουν καὶ νὰ ὀργανώσουν ἐλεύθερα τόσους Παιδαγωγικοὺς ὁμίλους, ὅσους ἐπιβάλλουν οἱ τοπικὲς καὶ γενικὰ ἰδιαίτερες συνθῆκες.

Κανένας περιορισμὸς δὲν ὑπάρχει στοὺς δέκα τὸ πολὺ δέκα-πέντε ὁμίλους ἑνὸς ὁμίλου, ποὺ θὰ συνέρχεται κάθε μῆνα, νὰ καταπιαστῇ ὁ καθένας μὲ τὴ σειρά του, νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ εἰσηγηθῇ κάθε θέμα ποὺ τὸν ἀνησυχεῖ στὸ δύσκολο ἔργο του. Ἐξ ἄλλου, κάθε ὁμίλος μὲ τὴν πεποίθηση, ὅτι ὁ ὅμιλος ἀποτελεῖ πραγμάτωση δική του, ἀλλὰ καὶ μέσον μὲ τὸ ὁποῖον πολὺ εὔκολα μπορεῖ νὰ φανερώνῃ τὴ γνώση του καὶ τὴν ἄγνοια, τὶς πεποιθήσεις του καὶ τὶς ἀμφιβολίες, τὶς ἀρχές του καὶ τὶς ἀντιλήψεις, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἐπιστρατευμένες ὅλες τὶς ψυχοπνευματικές του ἱκανότητες γιὰ εἰλικρινέστερη συνεργασία καὶ συνειδητότερη μέθεξη. Ἐκεῖ δέ, ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις πλατειᾶς καὶ λεπτόλογης συζήτησης πάνω σὲ θέματα ὄχι τραβηγμένα καὶ ἐξηζητημένα σὲ θεωρητικὲς πολυτέλειες, ἀλλὰ βγαλμένα προπαντὸς μέσα ἀπ' τὴν φυσικὴ καὶ ζωντανὴ πρακτικὴ ἀπαίτηση τοῦ σχολείου.

Τέλος δέ, καμμιὰ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση δὲ συντελεῖται, γιατὶ ἀπὸ σχολεῖο σὲ σχολεῖο ποὺ θὰ ὁρίζεται ἡ μηνιάτικη συγκέντρωση τοῦ Παιδαγωγικοῦ ὁμίλου, κάθε δάσκαλος θὰ μετακινεῖται μᾶλλον μὲ χαρὰ καὶ δίχως καμιὰ δαπάνη.

Τὰ ἐμπόδια, τὰ τρωτὰ καὶ γενικὰ οἱ ἀρνητικὲς προϋποθέσεις ποὺ ἔβαλαν σὲ νεκροφάνερα κι' ἀνουσιότητα τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια δὲν ἔχουν καμμιὰ πέραση καὶ ἰσχὺ σὲ τέτοιους Παιδαγωγικοὺς ὁμίλους.

Καὶ δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ ἀντίρρηση ἀπὸ κανέναν, ὅταν ἔτσι μὲ τὶς παραπάνω προϋποθέσεις οἱ Παιδαγωγικοὶ ὅμιλοι, δὲν θ' ἀποτελέσουν ζωντανοὺς πυρῆνες πληρέστερους καὶ σιγουρότερους κατάκτησης τῶν ὁρίων τῆς ἐπιστήμης μας, καὶ ὅτι πάντα ἔτσι, θὰ νοιώθωμε τὴ λύτρωση ἀπ' τὴ καταθλιπτικὴ συχνότητα τῶν ἀτελεύτητων θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν της προβλημάτων.

Μόνο μὲ τοὺς παιδαγωγικοὺς ὁμίλους ὁ δάσκαλος θὰ καταστῇ ὁ πραγματικὸς ζητητής, ὁ ἀληθινὸς εὑρέτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμένος κοινωνικὸς λειτουργός.

Ἡ ἐπιστημονική μας ἐπιμόρφωση μπαίνει ἐπιταχτικὰ σὰν τὸ πιὸ σοβαρώτερο καθῆκον μας ἔναντι τοῦ παιδιοῦ, τοῦ λαοῦ καὶ τῆς Πολιτείας Ἂς πάρῃ ὁ καθένας μας γρήγορα πρωτοβουλία γι' αὐτό.

σιν ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν καὶ ἀτομικὴν ζωήν, εἰς τὴν Κοινὴν τοιαύτην. Τὸ περιβάλλον ὅλως διάφορον γεννᾶ ἀμέσως, ὑποχρεώσεις καὶ εὐθύνας. Ὑποδεικνύονται καὶ ἀναγνωρίζονται αὗται διὰ τὴν ὁμαλὴν συμβίωσιν.

Ἐπιδιώκεται νὰ ἡ ρ ε μ ή σ η τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν παιδιῶν, πού, λόγῳ τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς, ἔχει συνταραχθῆ. Ἀποφεύγεται ὁ θόρυβος, ἡ ἀνησυχία, αἱ νευρικότητες καὶ γενικῶς καταβάλλεται πᾶσα προσπάθεια νὰ ἡρεμήσῃ τὸ νευρικόν του σύστημα.

Ὁ ὕ π ν ο ς ἀπὸ τῆς 10 μ.μ. μέχρι τῆς 7ης πρωΐας καὶ ἡ μεσημβρινὴ ἀνάπαυσις καταβάλλεται ἰδιαιτέρα προσοχὴ νὰ εἶναι ἀτάραχος. Διάφοροι αἱ προελεύσεις καὶ αἱ συνήθειαι τῶν κατασκηνωτῶν, ἀπαιτοῦν διαρκῆ ἐπαγρύπνησιν, ἐπιμονήν, καρτερίαν, ἀδιάλειπτον μέριμναν τῶν στελεχῶν, ἰδίως διὰ τοὺς ἐκ τούτων ζωηροτέρους καὶ νευρικωτέρους, οἵτινες ἀποβάλλουν τὰ σκεπάσματα, θορυβοῦν, ἀτακτοῦν. Ἡ ἐπιδεικνυομένη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς στοργὴ καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ κυριώτερον μέσον ἐπιτεύξεως τῶν ἄνω.

Ἡ ἀ π ό κ τ η σ ι ς κ α λ ῶ ν ἢ ἡ ἀ π ο β ο λ ή κ α κ ῶ ν σ υ ν η θ ε ι ῶ ν ὡ ς: Πειθαρχίας, ἀλληλοσεβασμοῦ, Εὐπρεπείας, Φιλαλληλίας, καθαριότητος ἀτομικῆς— ἱματισμοῦ — ρουχισμοῦ — καταπολεμήσεως φθειριάσεως (κονίδα), τακτοποίησις σκηνῶν, κρεββατιῶν, ἀπόκτησις ψυχραιμίας, ἄφθονος χρῆσις ὕδατος, διὰ πλύσιμον χρησιμοποίησις σάπωνος, λαιμαργίας, (πρὸς ἄρτον κατ' ἀρχάς), προσέλευσις μὲ τὸ προσκλητήριον — Σιωπή — βοήθεια εἰς ἀτυχήματα μαθητῶν, κατάσβεσις πυρκαϊᾶς, κατανόησις καὶ συνεργασία προσωπικοῦ, καταπολέμησις φόβου καὶ τῆς νοσταλγίας τῶν μικρῶν, ψεύδους καὶ ἀπάτης, συνειθειῶν αἰσχρολογίας, βλασφημίας κλοπῆς ἀντικειμένων, ἐθισμὸς εἰς περιποίησιν καὶ φροντίδα διὰ τὸν ἑαυτόν των, παρακολούθησις σεξουαλικῶν ἐκδηλώσεων (ἐπιστολαὶ ἐρωτικαί, αἰσχρολογίαι), ἐθισμὸς εἰς χρῆσιν κουταλιῶν, πηρουνίων, μαχαίρας τεμαχισμοῦ κρέατος, φρούτων, ἀποφυγὴ λερώματος, μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἐπιμονῆς ἐπιτυγχάνονται.

Ὀ χ λ ή σ ε ι ς ἐ κ π α θ ή σ ε ω ς ἢ ἄ λ λ ω ν α ἰ τ ί ω ν: Ἐκ τῆς ἀλλαγῆς κλίματος προέρχονται ἐρεθισμοὶ ἀμυγδαλῶν, καὶ πυρέτια. Ἐκ τῆς τροφῆς καὶ φρούτων φόρτοι κοιλιακοί. Δὲν ἀποκλείεται νὰ προσέρχωνται εἰς κατασκήνωσιν μὲ μολυσματικὰς νόσους. Πάσχοντες ἐξ ἀκρατίας οὔρων. Ἡ νοσταλγία μικρῶν συνήθης. Ὁ ἀποκλεισμὸς μικρῶν κατασκηνωτῶν ἢ ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπισκέψεων ἐνδείκνυται. Παρεισφρύσαντες ἀνώμαλοι πνευματικῶς τύποι, φέρουν ἀναταραχὴν καὶ χρήζουν ταχείας τακτοποιήσεως.

Ἡ Δ ι ά π λ α σ ι ς τ ο ῦ χ α ρ α κ τ ῆ ρ ο ς ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα καὶ ἡ κανονική, ὁμαλὴ ζωὴ καὶ διαμονὴ ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἠθικοῦ, σταθεροῦ, εὐγενοῦς ἤθους, χρηστοῦ χαρακτῆρος. Ἀποσκοπεῖται νὰ ἐπανέλθουν μὲ περισσοτέραν «ἀνθρωπιάν» εἰς τὴν οἰκογένειάν των.

Ἡ Ψ υ χ α γ ω γ ί α: ἐπιδιώκεται διὰ διδασκαλιῶν ποιημάτων, τραγουδιῶν, βραδυνῆς ψυχαγωγίας — ἀναγνώσεως ἢ ἀπαγγελίας κωμικῆς ἱστορίας —σκέτς, ἐλευθέρων ἀνακοινώσεων — ἐπιτραπεζίου ψυχαγωγίας — στελεχῶν κατασκηνώσεως —' ἀπασχολήσεις ἐλευθέρας. Ραδιοφώνου — Κινημ)φου καὶ καραγκιόζης — ἀσμάτων τῆς κατασκηνώσεως καὶ τοιαύτη θρησκευτικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ περιεχομένου.

Φροντίζομεν ν' ἀποδιώξωμεν τὴν μελαγχολίαν καὶ σκυθρωπότητα καὶ νὰ διαχύνεται τὸ γέλοιο καὶ ἡ χαρά.

Θ ρ η σ κ ε υ τ ι κ ὴ ἀ γ ω γ ὴ κ α ὶ ζ ω ή: συντελεῖται διὰ τῶν λειτουργιῶν εἰς ναὸν καὶ κηρύγματος Προσευχῆς πρὸ Βωμοῦ —κοινῆς, ἀναπτύξεως σημασίας παρεμπιπτουσῶν ἑορτῶν Ἁγίου Παντελεήμονος — Ἁγίας Παρασκευῆς, μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος — Γεννήσεως — Κοιμήσεως Θεοτόκου, ἑορτῆς ἐπὶ τῇ λήξει περιόδου, ἀσμάτων ἐκκλησιαστικῶν, προσευχῆς κοινῆς πρωϊνῆς καὶ πρὸ τῆς κατακλίσεως, φαγητοῦ — Διηγήσεως τοῦ θαύματος χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων διὰ πέντε ἄρτων καὶ ἐκ ταύτης προσευχῆς πρὸ φαγητοῦ — Τὸ Εὐλογητὸς εἰ... Διδασκαλίας περὶ μοναστηρίων καὶ ἐπισκέψεως τούτων, Ἑρμηνείας περικοπῆς Κυριακῶν Εὐαγγελίων — Περὶ Ναῶν — Μυστηρίων, ἐκ τῆς τελέσεως, βαπτίσεως, γάμου κλπ.

Ἡ ἀ ν ά π τ υ ξ ι ς τ ο ῦ π α τ ρ ι ω τ ι κ ο ῦ σ υ ν α ι σ θ ή μ α τ ο ς: γίνεται μὲ τὰ κάτωθι.

Ἀνάγνωσις πατριωτικῶν ἱστοριῶν, Διηγημάτων, Ἀνεκδότων προγόνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν — ἄσματα πατριωτικά — ἔπαρσις καὶ ὑποστολὴ Σημαίας — ὕμνοι καὶ ποιήματα διὰ τὴν σημαίαν — ὕψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ — Τὰ Κρυφὰ σχολεῖα — Γεγονότα τοπικὰ ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας ἱστορίας μας. Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἕλληνος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ αἱ θυσίαι κατὰ καιροὺς διὰ τὴν ἐξασφάλισίν της. Ἔσονται μὲ παραστάσεις, μὲ σκέτς — ποιήματα ἄσματα πατριωτικά.

Ἡ Σ ω μ α τ ι κ ὴ ἀ γ ω γ ὴ δ ι ὰ γ υ μ ν α σ τ ι κ ῆ ς ἐξ ἐλαφρῶν ἀσκήσεων κατ' ἔγερσιν, παιδιῶν ἀφθόνων καὶ καταλλή-

λων. Βηματισμῶν — ἀθλοπαιδιῶν — ἐλευθέρας πάλης — ἁλμάτων κλπ.

Ἐκ τῆς Γεωγραφίας Παρατηρήσεις τῶν οὐρανίων φαινομένων — Ἡλίου —Σελήνης κλπ. τῆς νυκτός, τοῦ σκότους, τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ — Ἀνέμων — νεφῶν, ἐξηγουμένης τῆς αἰτίας τούτων. Ἡ Γύρω φύσις μὲ ὅλα τὰ φαινόμενα, οἱ γύρω τόποι ἐπίσκεψις γειτονικῶν τόπων καὶ χωρίων — Ἡ Νῆσος — ὁ Νομός — Ἡ Ἑλλάς — Ὁ ἄλλος Κόσμος. Περιγραφὴ καὶ μελέτη τούτων κατόπιν διαφόρων γεγονότων καὶ σχετικῶν συζητήσεων.

Ἐκ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας. Μελέτη ὡρισμένων φυτῶν καὶ ζώων τῆς Πατρίδος μας ἀναλόγως πρὸς τὸ περιβάλλον. Χρησιμότης καὶ ἀγάπη πρὸς αὐτά. Τὸ δάσος ὁ καλύτερος φίλος μας. Συχναὶ ἐπισκέψεις καὶ παραμονὴ εἰς αὐτό. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα τοιαῦτα ἐκ τῆς διαβιώσεως — ἔντομα — πτηνὰ — Ἑρπετά, προφυλάξεις ἐξ ἐνοχλητικῶν ἢ ἐπικινδύνων τοιούτων.

Ἐκ τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας: Ἀναπτύσσονται καὶ ἐρευνῶνται. Θερμότης — μέτρησίς της, ὑδατώδη μετέωρα — πλάστιξ χρῆσις της, Δεξαμεναί — ὑδρόμυλοι Ἦχος— Φῶς — ποτάσα — ἄνθραξ — ἀήρ — οἰνόπνευμα κλπ.

Ἐκ τῆς Γεωμετρίας: γίνεται καταμέτρησις ἐπιφανειῶν — γραμμῶν— γωνιῶν — Σχήματα. Σώματα — ὄγκοι — Κυβισμὸς σκηνῶν χώρου, κλπ.

Ἐκ τῆς Ἀριθμητικῆς: Λογαριασμοὶ διάφοροι ἀνακύπτοντες ἀπὸ τὴν κατασκηνωτικὴν ζωήν: ὡς πόσο καρπούζι χρειαζόμαστε — Πόσα ξυδεύσαμε σήμερα κ.τ.ὅ.

Ἀγωγὴ Πολίτου: Ἀρχαὶ τόπου ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπισκέψεων Σεβασμιωτάτου — Νομάρχου — καὶ ἄλλων. Διοίκησις Νομοῦ, Ὑπηρεσίαι, Κυβέρνησις, Ὑπουργοὶ Βουλευταί Τρόπος ἀναδείξεως τούτων. Κοινότητες, Δῆμοι, Διοίκησίς των καθήκοντα καὶ δικαιώματα πολιτῶν. Ἐκκλησία — Στρατὸς — Ἐκπαίδευσις — Δικαιοσύνη κ.λ.π. Καθήκοντα πρὸς γονεῖς Δ)λους, πνευματικοὺς ἡγέτας.

Ἀσχολίαι Χειρός: Κατάλληλοι καὶ μὲ ὑλικὰ ἐξασφαλιζόμενα ἐπιτοπίως. Κεντήματα θηλέων καὶ ραψίματα, ἐλευθέρα ἀπὸ μνήμης ἰχνογράφισις καὶ ἀναπαράστασις σκηνῶν. πλύσιμο ἀτομικῶν εἰδῶν, μὲ πετραδάκια χρωματιζόμενα στόλισμα τῶν σκηνῶν.

Μέριμνα διὰ τὴν ὑγείαν: Καταβάλλεται διηνεκὴς ὑπὸ τῆςσχολιατρικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν Νοσοκόμων. Τὸ φαρμακεῖον ἐφωδιασμένον μὲ τὰ ἀπαραίτητα καὶ πρόχειρα φάρμακα καὶ εἴδη Νοσοκομείου γεννᾶ τὸ αἴσθημα ποιᾶς τινος ἀσφαλείας εἰς τοὺς ἀσθενοῦντας ἢ ἀδιαθετοῦντας κατασκηνωτὰς μαθητάς.

Τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀποτελοῦν πρόγραμμα σταθερόν. Ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰ πράγματα καὶ ἄλλα, παραλειπόμενα, καὶ τὰ ὁποῖα τὸ κατάλληλον, ἔμπειρον καὶ δημιουργικὸν προσωπικόν, τὸ ἔχον τὴν διάθεσιν καὶ δύναμιν νὰ συμβάλλῃ ὁλοψύχως, εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῶν κατασκηνώσεων, θὰ ἀνεύρῃ ἐγκαίρως ἐπικαίρως καὶ ἀσφαλῶς πρὸς καθολικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ. Ἐπιδιώκεται πάντοτε τὰ διδόμενα καὶ γινόμενα νὰ ἔχουν ζωήν, νὰ γίνωνται βιώματα τῶν κατασκηνωτῶν καὶ νὰ μὴν τοὺς κουράζουν ἢ δέχωνται παθητικῶς πᾶσαν παιδευτικὴν προσπάθειαν.

Περιτὸν νὰ λεχθῇ ὅτι χωριζόμενοι οἱ μαθηταὶ κατὰ ἡλικίας καὶ τάξεις δέχονται ἀναλόγους ὕλας, χρησιμοποιουμένων ἀναλόγων μεθόδων διδασκαλίας.

Δὲν ἠκολουθήσαμεν πιστῶς τὴν σειρὰν τοῦ ἐρωτηματολογίου διότι ἐστηρίχθημεν διὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν διατύπωσιν ἀπαντήσεων στηριζομένων εἰς μακρὰς παρατηρήσεις καὶ ἐφαρμογὰς τῶν ὅσων ἐκθέτω.

— Ἐνταῦθα, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ παρέκκλισις, νὰ διατυπώσωμεν ἀνησυχίας αἵτινες κατὰ καιροὺς μᾶς ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι, ἐπὶ 28 ἡμέρας, οἱ ἀποστελλόμενοι εἰς τὰς κατασκηνώσεις πτωχοὶ μαθηταί, ἐλλιπέστατα διατρεφόμενοι, εὑρίσκονται, ἀντὶ τοῦ ξηροῦ ἄρτου τῶν οἰκογενειῶν των, πρὸ πέντε φαγητῶν τῆς κατασκηνώσεως (ροφήματος, προγεύματος, γεύματος, προδείπνου καὶ δείπνου) καὶ (εἰς τὰς ἀρχὰς τοὐλάχιστον) τρώγουσι τὸν ἄρτον καὶ ἀφήνουσι τὸ φαγητόν. Ἐξοικειούμενοι κατὰ τὴν παραμονὴν μὲ τὸ ἑτοιμασθὲν δι' αὐτοὺς περιβάλλον, ὅταν τοῖς γνωσθῇ ἡ λῆξις τῆς περιόδου περιπίπτουσιν εἰς μελαγχολίαν, διότι θὰ στερηθῶσι τόσων ἀγαθῶν ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς πτωχὰς οἰκογενείας των.

Κατὰ τὸ τρέχον μάλιστα θέρος μετὰ τὴν κάθοδον, μία κατασκηνώτρια γειτονοπούλα μας ἐζήτησε τὸ ἀπόγευμα ἀπὸ τὴν πτωχὴν καὶ ἄπορον χήραν μητέρα της τὴν κρέμαν ἢ τὸ ριζόγαλο... κλαίουσα.

Ἐρωτώμεθα καὶ πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ποῖα αἰσθήματα γεννῶνται εἰς τὴν ψυχὴν τῶν κατασκηνωτῶν μας ἐκ τῶν μεταπτώσεων, ἐκ τῆς πενιχρᾶς εἰς τὴν πλουσίαν καὶ τανάπαλιν, τροφῆς. Καὶ ναί μὲν πάντες ἡμεῖς ἐξαίρομεν ἐγκαίρως καὶ καταλλήλως τὴν χάριν τῶν τέκνων του, θυσίαν τοῦ Κράτους ἐκ τοῦ ὑστερήματός του, διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ τὸ αἴσθημα τῆς ἀδικίας, μειονεκτικότητος κλπ. εἰς τὰς ψυχάς των, δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ μὴ ἀρκῇ τοῦτο

ἀλλὰ καὶ νὰ γίνηται ἐπιτηδείως ἐκμετάλλευσις τοῦ πράγματος ἀπὸ ἀποβλέποντας εἰς κλονισμὸν τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν. Ὁμοίως ἐνταῦθα διατυπώνομεν τὴν ἐκπεφρασμένην, ἄλλως τε, γνώμην, ὅτι ἐὰν ἐξησφαλίζετο ἕνα μεσημβρινὸν φαγητὸν εἰς ποσοστὸν 20% τῶν ἀπόρων μαθητῶν ἡ πρόνοια αὕτη θὰ ἀπέβαινε σωστικὴ διότι θὰ διήρκει.

Μὲ τ' ἀνωτέρω δὲν διενοήθημεν νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν Μαθητικῶν Κατασκηνώσεων εἶναι περιττὸς ἢ ἐπιβλαβής, ἀλλὰ νὰ ἀνακοινώσωμεν μίαν κατάστασιν ὑφισταμένην. Ἀντιθέτως ὑποστηρίζομεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ μαθητῶν εἰς τὰς κατασκηνώσεις θὰ ἔπρεπε νὰ φθάσῃ ὄχι εἰς τὰ 5% τῶν μαθητῶν μας, ἀλλὰ εἰς τὰ 20% τοὐλάχιστον, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ πραγματικῶς ἔχοντες ἀνάγκην παραθερισμοῦ ἐξοχῆς καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ διὰ τῶν μαθητικῶν συσσιτίων πρόνοια διὰ τοὺς ἀπόρους μαθητάς μας, διὰ νὰ μὴ γεννηθοῦν καὶ ἐμφωλεύσουν ἄλλα αἰσθήματα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπόρων μελῶν τοῦ συνόλου.

Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι βελτιουμένων τῶν συνθηκῶν ζωῆς ὅλων τῶν κατοίκων τῆς φιλτάτης μας Πατρίδος τὸ ποσοστὸν τῶν δεομένων προστασίας θὰ περιορισθῇ.

Τελικῶς μετ' εὐχαριστήσεως βλέπομεν ὅτι, ἔστω καὶ ἀργά, ἐγένετο ἀντιληπτὸν ὅτι δὲν ἔπρεπεν αἱ κατασκηνώσεις, μετὰ τόσα ἔτη λειτουργίας των, νὰ ἔμενον ἀπρογραμμάτιστοι καὶ ἐκφράζομεν τὴν γνώμην ὅτι ἐπιβάλλεται βάσει παρατηρήσεων καὶ μελετῶν καὶ ἄλλων συναδέλφων μας, νὰ καταρτισθῇ ἓν εὐρὺ πρόγραμμα μὲ ὕλας ἐκ τῶν γνώσεων τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ καὶ νὰ δοθῶσι γενικαὶ κατευθυντήριοι γραμμαί, καὶ ἀφήνεται ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐφαρμογή, ἐλευθέρως καὶ ἀδιάστως ἀναλόγως τῶν ἐπικρατουσῶν συνθηκῶν εἰς κάθε κατασκήνωσιν, εἰς τὰ Στελέχη, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου καὶ ὑπευθύνου διὰ τὴν λειτουργίαν Ἐπιθ)τοῦ, ἀποζημιούμενα γενναιότερον κάπως, διότι στεροῦνται τῆς θερινῆς των ἀναπαύσεως, καθισταμένης ἅμα ὑποχρεωτικῆς τῆς ὑπηρεσίας τῶν κρινομένων ὡς καταλληλοτέρων διὰ τὸ ἔργον τοῦτο. Δ)λων.

ΣΟΦΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

ΘΑ ΗΤΟ ἴσως περιττὸν ν' ἀπαντήσω εἰς τὸν ἀναγνώστην μου ἐκεῖνον ποὺ μοῦ γράφει ὅτι τὰ προγράμματα τῶν σχολείων εἶναι κατάφορτα ἀπὸ τὰ μαθήματα τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄνθρωποι τόσον ἐπιπόλαιοι, ἀξίζει νὰ τοὺς πῇ κανεὶς δυὸ λόγια. Ἕνα παιδὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ νὰ σκέπτεται καλά, ἂν δὲν ἔχῃ μίαν γλῶσσαν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ὁμιλεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ σκέπτεται μὲ τὴν γλῶσσαν. Εἰς κάθε λογισμόν του τὰ ἀντίστοιχα λόγια γεννῶνται μέσα εἰς τὸ στόμα του. Καὶ ὁ προφορικὸς λόγος δὲν μαθαίνεται καλά, ἂν δὲν βοηθῆται ἀπὸ τὸν γραπτόν. Δι' αὐτοῦ ὁλοκληροῦται.

Δὲν εἶναι πολλά, ὅπως φαντάζεται κανείς, τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ποὺ ξεχωρίζουν ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ ἕνα ζῷον. Τὸν ἀγριάνθρωπον μάλιστα καὶ τὸν καννίβαλον δὲν τὸν ξεχωρίζει τίποτε. Ὑπάρχει ὅμως ἕνα γνώρισμα διακριτικὸν ἀσφαλέστατον: ἡ παράδοσις καὶ ἡ ἱστορία. Τὰ ζῶα — καὶ αὐτὰ ἀκόμη— αἰσθάνονται, πολλὰ χαίρουν καὶ λυποῦνται, ἔχουν τὸ ἔνστικτον τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς ὑπερηφανείας μέσα των, γελοῦν καὶ κλαίουν, μαθαίνουν μερικὰ στοιχειώδη πράγματα. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν τίποτε διὰ τοὺς προγόνους των, δὲν ἔχουν θρύλους, μύθους, παραμύθια, παραδόσεις ἱστορίαν. Χωρὶς αὐτὴν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ τί θὰ ἦτο ὁ ἄνθρωπος;

«Ἀθηναῖος»

(Ἀπὸ τὰ σημειώματα τῆς «Καθημερινῆς»)

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν πρέπει ν' ἀναζητοῦνται αἱ ρίζαι τῆς μορφώσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

(Πίος ΙΒ'.)

Ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἡ πεμπτουσία τῆς πνευματικῆς σοφίας, τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς, τῆς ψυχικῆς ἀγαθότητος καὶ ἀφοσιώσεως.

(Ἀχ. Κύρου)

Ἡ δόξα εἶναι χρέος τὸ ὁποῖον ὀφείλουσιν οἱ Θεοὶ εἰς τὸν ἐπιμελῶς ἐργαζόμενον ἄνθρωπον.

(Αἰσχύλος)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως

ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ - ΑΡΤΙΩΤΕΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔ. ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΩΤΕΡΑ ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

(Μελέτη ὑποβληθεῖσα εἰς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον κατόπιν Δ)γῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας)

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ὡς γνωστόν, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον δὲν δύναται νὰ ἀγνοήσῃ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ ζωήν, οὐδὲ δύναται νὰ νοηθῇ ἀπομεμονωμένον τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς πολιτειακῆς μηχανῆς.

Κατὰ συνέπειαν ὁ δημ)λος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περιορισθῇ ἐντὸς τῶν 4 τοίχων τοῦ σχολείου, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ριφθῇ εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἀποβῇ ὁ σπουδαιότερος παράγων πάσης προόδου.

Ὁ σημερινὸς μάλιστα Ἕλλην δημ)λος ἐκὼν ἄκων καλεῖται ὑπὸ τῆς Πολιτείας νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν δικαιοσύνην, τὴν συγκοινωνίαν, τὴν ἐκκλησίαν, τὴν διοίκησιν, τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, τὸν στρατόν, τὴν κοινότητα καὶ νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς πᾶσαν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κίνησιν.

Πλὴν ὅμως τῆς ἀναγκαστικῆς ταύτης δράσεώς του ὁ δημ)λος ὑπέρτατον καθῆκον ἔχει ὄχι μόνον τοὺς μαθητάς του νὰ καταστήσῃ ἱκανοὺς πρὸς συντήρησιν καὶ ἐπαύξησιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας του, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ καταστῇ ὁ σοβαρώτερος παράγων πάσης πλουτοπαραγωγικῆς κινήσεως ἐν τῇ κοινότητί του. Ὕψιστον καθῆκον του πρέπει νὰ θεωρῇ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ φυσικοῦ πλούτου τοῦ τόπου του, τὴν ὑπόδειξιν παντὸς μέσου, τὸ ὁποῖον θὰ συντελέσῃ οὐ μόνον εἰς τὴν ἠθικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Δὲν πρέπει ἰδίᾳ νὰ λησμονῇ οὗτος, ὅτι ἡ βάσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὴ τοῦ Ἕλληνος εἶναι ὁ ἄρτος καὶ συνεπῶς, ὅτι ἡ ἐντατικὴ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἡ χρῆσις τῶν μέσων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ αὐξηθῇ ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους, θὰ καταστῇ αὐτάρκης ἡ Ἑλλὰς καὶ θὰ παύσῃ ἡ ἐξαγωγὴ συναλλάγματος πρὸς ἀγορὰν γεωργικῶν προϊόντων, θὰ ἔχῃ εὐεργετικώτατον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς χώρας ἡμῶν.

Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ ἀγνοῇ ὁ δημ)λος ὁποίαν σημασίαν ἔχουν σήμερον διὰ τὴν κρατικὴν καὶ τὴν ἀτομικὴν εὐημερίαν οἱ δύο ἄλλοι πλουτοπαραγωγικοὶ κλάδοι, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ βιομηχανία ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῶν ἐννοίᾳ.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἀπαραίτητον νὰ καταλάβουν εὐρεῖαν θέσιν ἐν τῷ προγράμματι τῶν Π. Ἀκαδημιῶν ἡ Γεωπονία, ἡ Κηπουρική, ἡ Δενδροκομία, ἡ Ζωοτεχνία, ἡ Μελισσοκομία, ἡ Σηροτροφία κ.λ.π., πρὸς δὲ ἡ Φυσική, ἡ Ὀρυκτολογία καὶ ἡ Χημεία, ἰδίᾳ εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα δι' ὧν ἡ κοινωνία διεμορφώθη ἐπὶ νέων βάσεων καὶ ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τοὺς ὅρους τῆς παραγωγῆς, τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν σχέσεων λαῶν καὶ ἀτόμων (αὐτοκίνητον, ραδιόφωνον, τηλεόρασις, ραντάρ, ἀεροπλάνον, ἀτομικὴ ἐνέργεια κ.λ.π.). Ὡσαύτως, ἐν τῷ προγράμματι πρέπει νὰ καταλάβουν σπουδαιοτέραν τῆς νῦν θέσιν ὡρισμένα μαθήματα, τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων κατέστησαν ἐπιτακτικὴν αἱ νέαι συνθῆκαι τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὕτω, λ. χ., παρὰ τὰ φιλοσοφικά, τὰ παιδαγωγικὰ καὶ τὰ φιλολογικὰ μαθήματα, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρασχεθοῦν εἰς τοὺς νέους δ)λους καὶ στοιχεῖα τοῦ ἰσχύοντος δικαίου τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου, τῆς ὑγιεινῆς, τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ ξένης τινὸς γλώσσης.

Ἐπίσης πρέπει ὁ σπουδαστὴς τῶν Π. Ἀκαδημιῶν νὰ ὁπλισθῇ μὲ πρακτικάς τινας γνώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ διηυκόλυνον αὐτὸν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἔργου του. Π. χ. νὰ γνωρίσῃ τὴν σχολικὴν νομοθεσίαν, νὰ διδαχθῇ πῶς θὰ συμπληροῖ τὰ ὑπηρεσιακὰ βιβλία, πῶς θὰ ἀλληλογραφῇ μὲ τὰς Προϊσταμένας του Ἀρχάς, ποῦ θὰ ἀπευθύνεται δι' ἕκαστον ὑπηρεσιακὸν ζήτημα, πῶς θὰ συντάσσῃ πίνακας, εἰδοποιήσεις, διακηρύξεις, πῶς θὰ ἐνεργῇ μισθώσεις καὶ ἄλλα ζητήματα πρακτικῆς φύσεως, ἕνεκα τῶν ὁποίων πολλάκις ἀποτυγχάνει ὁ δημ)λος εἰς τὸ ἔργον του.

Πρώτιστα πάντων ὅμως ὀφείλει οὗτος νὰ εἶναι ἐγκρατὴς τῆς γλώσσης του, νὰ ἔχῃ γνῶσιν τῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ ἔθνους του διὰ μέσου τῶν αἰώνων, νὰ γνωρίζῃ τὰς πηγὰς τῶν ἀξιολόγων γνώσεων καὶ νὰ εὑρίσκεται εἰς στενωτάτην σχέσιν πρὸς τὰ ἄριστα

τῶν προϊόντων τῶν τιτάνων τοῦ δαιμονίου ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ περιεχόμενον τῶν μαθημάτων καὶ τὰς ὥρας τῆς καθ' ἑβδομάδα δ)λίας, ἔγκυρον γνώμην δύνανται νὰ ἔχουν οἱ κ. κ. Δ) νταὶ καὶ Καθηγηταὶ τῶν Π. Ἀκαδημιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη τούτων δέον νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν βάσανον τοῦ Σου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Μόνον δέ, ἀφοῦ γίνῃ σύνοψις καὶ ἔλεγχος τῶν γνωμῶν τούτων καὶ ἀποκρυσταλλωθοῦν αὗται εἰς Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα καὶ τεθῇ τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἁρμοδίων ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν, δύνανται νὰ γίνουν ὑποδείξεις ὑφ' ἑκάστης τούτων καὶ συζητήσεις ἐν γενικῇ αὐτῶν συγκεντρώσει πρὸς διατύπωσιν τοῦ ὁριστικοῦ προγράμματος.

Κατὰ ταῦτα, τὰ διδακτέα μαθήματα ἐν ταῖς Π. Ἀκαδημίαις δέον νὰ κατανεμηθῶσι κατὰ ἔτη σπουδῶν ὡς ἑξῆς:

1ον ΕΤΟΣ Δ)ΛΙΑΣ

Α'. Παιδαγωγικά: 1. Ἱστορία τῆς Παιδαγωγικῆς. 2. Γενικὴ Παιδαγωγική. 3. Γενικὴ Διδακτική.

Β'. Φιλοσοφικά: 1. Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν. 2. Φιλοσοφία τῶν Θρησκευμάτων καὶ Ἠθική. 3. Γενικὴ Ψυχολογία. 4. Λογική.

Γ'. Γλωσσικά: 1. Ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα (Ἀνάγνωσις καὶ ἑρμηνεία ἐκλεκτῶν κειμένων ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ποιητικῶν καὶ πεζῶν ἔργων). 2. Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία.

Δ'. Βιολογία: 1. Ἡ δομὴ τῶν ὀργανισμῶν. 2. Αἱ βιολογικαὶ ἀλήθειαι καὶ οἱ βιολογικοὶ νόμοι. 3. Σωματολογία τοῦ ἀνθρώπου. 4. Φυσιολογία τοῦ ἀνθρώπου. 5. Λεπτομερεστέρα ἔρευνα τοῦ νευρικοῦ συστήματος. 6. Τὰ ζῶα καὶ ἡ συστηματικὴ ταξινόμησις αὐτῶν. 7. Στοιχεῖα Ζωοτεχνίας (Μελισσοκομία, Σηροτροφία κ.λ.π.).

Ε'. Ἐπέκτασις τῆς διδαχθείσης ἐν τῷ Γυμνασίῳ ὕλης. Αἱ τελευταῖαι πρόοδοι τῆς Φυσικῆς Ἐπιστήμης δι' ὧν ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Ἄσκησις τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν κατασκευὴν ὀργάνων Φυσικῆς διὰ προχείρων μέσων.

ΣΤ'. Χημεία: Ὁμοία ἐπέκτασις τῆς ὕλης τῆς ἀνοργάνου χημείας.

Ζ'. Ὑγιεινή: 1. Γενικαὶ γνώσεις. 2. Ἡ σχολικὴ ὑγιεινή. 3. Αἱ θεωρίαι περὶ παιδιᾶς καὶ Σωματικῆς ἀγωγῆς.

Η'. Γυμναστική: Παιδιαί, ἀθλοπαιδιαί, ἐκδρομαί, κολύμβησις, χορός.

Θ'. Μουσική: 1. Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ (διὰ τοὺς ἄρρενας σπουδαστάς). 2. Ὠδική. 3. Τετράχορδον (διὰ τοὺς ἄρρενας). 4. Μανδολῖνον (διὰ τοὺς θήλεις).

Ι'. Τεχνικά: 1. Ἰχνογραφία γεωμετρικὴ καὶ ἐλευθέρα. 2. Καλλιγραφία. 3. Χειροτεχνία.

ΙΑ'. Γεωγραφία: Φυσική, πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας.

ΙΒ'. Ἱστορία: Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (πολιτικὴ καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ).

ΙΓ'. Οἰκιακὴ Οἰκονομία: 1. Γενικαὶ γνώσεις. 2. Ὀργάνωσις τοῦ οἴκου. 3. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

ΙΔ'. Διδακτικαὶ καὶ Παιδαγωγικαὶ ἀσκήσεις: Κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ σχολ. ἔτους νὰ παρακολουθῶσι οἱ σπουδασταὶ τὰς διδακτικὰς ἀσκήσεις τῶν ἀνωτέρων τάξεων καὶ τὰς παιδαγωγικὰς συγκεντρώσεις αὐτῶν.

2ον ΕΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Α' Παιδαγωγικά: 1. Παιδολογία. 2. Εἰδικὴ διδακτική. Κοινωνιολογικὴ παιδαγωγική.

Β'. Φιλοσοφικά: 1. Στοιχεῖα κοινωνιολογίας. 2. Ψυχολογία τοῦ παιδός. 3. Ψυχολογία τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν μετ' ἐφαρμογῶν.

Γ'. Γλωσσικά: 1. Μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα (ἀνάγνωσις καὶ ἑρμηνεία ἐκλεκτῶν κειμένων ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ποιητικῶν καὶ πεζῶν ἔργων). Ἑρμηνεία περικοπῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. 2. Μεσαιωνικὴ Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία. Κρητικὴ ποίησις.

Δ' Βιολογία: 1. Τὰ φυτὰ καὶ ἡ συστηματικὴ ταξινόμησις αὐτῶν. 2. Στοιχεῖα γεωπονίας, δενδροκομίας καὶ κηπουρικῆς. 3. Ἐξάπλωσις καὶ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευσις τῆς ἑλληνικῆς χλωρίδος. Τὰ δάση καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα τῆς Ἑλλάδος. 4. Αἱ μεγάλαι καλλιέργειαι (σίτου, καπνοῦ, βάμβακος, ὀρύζης, ἀμπέλου κ.λ.π.). 5. Τὰ χημικὰ λιπάσματα. Πρακτικαὶ ἐφαρμογαί.

Ε'. Φυσική: Συνέχεια τῆς διδαχθείσης κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ὕλης.

ΣΤ'. Χημεία: 1. Ὀργανικὴ χημεία. 2. Ἑλληνικαὶ βιομηχανίαι καὶ βιοτεχνίαι στηριζόμεναι ἐπὶ τῶν προόδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ζ'. Ὑγιεινή: 1. Ὑγιεινὴ τοῦ διδακτηρίου καὶ τῶν παραρτημάτων του. 2. Ἡ καταπολέμησις τῶν νοσογόνων αἰτίων—ἀπολυμάνσεις. 3. Πρῶται βοήθειαι. 4. Νοσηλευτική.

Η'. Γυμναστική: Ὀργάνωσις γυμναστηρίων, ἀσκήσεις σωματικαί, παιδιαί, ἀθλοπαιδιαί, ἀγωνίσματα, ἀθλητισμός, ἐκδρομαί, πορεῖαι, κολύμβησις, χορός.

Θ'. Μουσική: 1. Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ (διὰ τοὺς ἄρρενας). 2. Ὠδική. 3. Τετράχορδον (διὰ τοὺς ἄρρενας). 4. Μανδολῖνον (διὰ τοὺς θήλεις).

Ι'. Τεχνικά: Χειροτεχνία. Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ξυλοτεχνίαν καὶ μεταλλοτεχνίαν.

ΙΑ΄. Γεωγραφία: Γεωγραφία φυσική, πολιτική καὶ οἰκονομική Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας.

ΙΒ΄. Ἱστορία: Ἡ μεσαιωνικὴ πολιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἑλληνικὴ ἱστορία.

ΙΓ΄. Οἰκιακὴ Οἰκονομία: 1. Ἐδεσματολογία, μαθητικὰ συσσίτια, μαθητικαὶ κατασκηνώσεις, τήρησις λογιστικῶν βιβλίων. 2. Εἰδικαὶ γνώσεις διὰ τοὺς θήλεις σπουδαστάς: α) ἡ ὑγιεινὴ τῆς ἐγκύου γυναικός, β) βρεφοκομία, γ) νηπιοκομία), δ) παιδοκομία, ε) ἐργασίαι τῆς χειρός, στ) εὐπρεπισμὸς τοῦ οἴκου, ζ) κατάλληλος χρησιμοποίησις τῶν παντοίων ὑλικῶν τοῦ οἴκου, η) ραπτική, θ) κοπτική, ι) ἐμβάλωμα, ια) μαντάρισμα.

ΙΔ΄. Διδακτικαὶ ἀσκήσεις — Παιδαγωγικὰ θέματα: 1. Παρακολούθησις κατὰ τοὺς 6 πρώτους μῆνας τῶν διδακτικῶν ἀσκήσεων τῆς ἀνωτάτης τάξεως. 2. Διδακτικαὶ ἀσκήσεις κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον. Ἀνάπτυξις παιδαγωγικῶν θεμάτων βάσει τῶν κτηθεισῶν γνώσεων.

3ον ΕΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Α΄. Παιδαγωγικά: 1. Ἀνάπτυξις ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν ἀτομικῶς καὶ καθ' ὁμάδας ποικίλων θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν γενικὴν Παιδαγωγικήν, τὴν παιδολογίαν καὶ τὴν σχολικὴν πρᾶξιν. 2. Διδακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς εὐρεῖαν ἔκτασιν. 3. Ἀνάπτυξις ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν ἀτομικῶς καὶ καθ' ὁμάδας θεμάτων εἰδικῆς καὶ γενικῆς διδακτικῆς. 4. Ὀργάνωσις σχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς. 5. Ἡ διδακτικὴ ἐργασία ἐν τοῖς μονοταξίοις δημοτικοῖς σχολείοις. 6. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀναλυτικοῦ καὶ τοῦ ὡρολογίου προγράμματος τῶν μαθημάτων, ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, αἱ κατὰ καιροὺς τροποποιήσεις καὶ ἡ ἐξέλιξις ἐν γένει τοῦ προγράμματος. Ἡ σχέσις τοῦ προγράμματος πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος καὶ ἡ προσαρμογή του πρὸς τὴν τοπικὴν καὶ τὴν σχολικὴν πραγματικότητα. Ἐπιστημονικαὶ ἀρχαί, ἐφ' ὧν δέον νὰ στηρίζεται ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος. Ἡ προσαρμογὴ τοῦ προγράμματος πρὸς ἑκάστην παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ἑκάστην παιδικὴν ἀτομικότητα. Πρόγραμμα κατὰ μαθήματα καὶ πρόγραμμα κατὰ ἑνότητος. Ἔκτασις τοῦ προγράμματος ἐν τοῖς διαφόροις τύποις τῶν σχολείων (1)ξιον, 2)ξιον κ.λ.π.) καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ μονοτάξια. Πρόγραμμα μαθημάτων καὶ πρόγραμμα εἰδολογικῆς μορφώσεως τῶν μαθημάτων.

Β΄. Φιλοσοφικά: 1. Αἰσθητική. 2. Ἡ ψυχολογία τοῦ ἐφήβου. 3. Ἡ ψυχολογία τοῦ βάθους. 4. Ἄσκησις τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν ψυχικὴν ἔρευναν μαθητῶν δημοτ. σχολείων. 5. Ἄσκησις τῶν σπουδαστῶν εἰς τὸν καταρτισμὸν παιδικῶν ψυχογραφημάτων. 6. Τέστς καὶ μετρήσεις πρὸς διάγνωσιν τῆς νοημοσύνης τῶν μαθητῶν, τῶν ἐπὶ μέρους ψυχικῶν δεξιοτήτων, τῶν διαφερόντων καὶ τῆς ὅλης προσωπικότητος αὐτῶν.

Γ΄. Γλωσσικά: 1. Ἡ Νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα καθαρεύουσα καὶ δημοτικὴ (φθογγολογία, τυπικόν, ἐτυμολογικόν, συντακτικόν, προσωδία). 2. Ἀνάγνωσις, ἑρμηνεία, αἰσθητικὴ ἔρευνα καὶ κριτικὴ ἐκλεκτῶν κειμένων ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως ἐπὶ πεζογραφίας πνευματικῶν προϊόντων. 3. Ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ λογοτεχνία. 4. Στοιχεῖα συγκριτικῆς γλωσσικῆς. 5. Γαλλικὴ γλῶσσα.

Δ΄. Γεωγραφία: 1. Ἡ ὑπόλοιπος Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερική. 2. Σύντομος ἀνασκόπησις τῆς πολιτικῆς, φυσικῆς καὶ οἰκονομικῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος. 3. Γεωλογία. 4. Κοσμογραφία. 5. Χῶραι ἀσκήσασαι καὶ ἀσκοῦσαι ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πολιτιστικῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων.

Ε΄. Ἱστορία: 1. Πηγαὶ ἱστορίας. 2. Συλλογαὶ ἱστορικῶν ἀνεκδότων καὶ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ. 3. Παγκόσμιος ἱστορία ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ συσχέτισις αὐτῆς πρὸς τὸν ἑλληνικὸν ἱστορικὸν βίον καὶ πολιτισμόν. 4. Ἀγωγὴ τοῦ πολίτου. 5. Στοιχεῖα πολιτικῆς οἰκονομίας.

ΣΤ΄. Σχολικὴ πρᾶξις: 1. Στοιχεῖα δημοσίου δικαίου. 2. Ἡ ἐξέλιξις τῆς σχολικῆς νομοθεσίας. 3. Ἡ ἰσχύουσα νῦν σχολικὴ νομοθεσία μετὰ πρακτικῶν ἐφαρμογῶν. 4. Ἡ τήρησις καὶ ἡ συντήρησις τῶν ὑπηρεσιακῶν βιβλίων. 5. Ἡ σχολικὴ ἀλληλογραφία, τὰ περιοδικὰ ἔγγραφα, οἱ πίνακες, αἱ καταστάσεις, τὰ πρακτικά, αἱ ἀνακοινώσεις, τὰ δικαιολογητικὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ, τὰ τέλη, αἱ διακηρύξεις, αἱ μισθώσεις κ.λ.π. μετὰ παροχῆς ὑποδειγμάτων.

Ζ΄. Σωματικὴ ἀγωγή: 1. Ὀργάνωσις τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς κατὰ τρόπον πληροῦντα τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπ' αὐτῆς σκοπόν. 2. Ἐξελικτικὸν πρόγραμμα τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς. 3. Ὀργάνωσις σωματικῶν, ἀγωνιστικῶν καὶ ἀθλητικῶν ἀσκήσεων καὶ ἐπιδείξεων. 4. Γυμναστικὰ μέσα καὶ ὄργανα, τρόπος κατασκευῆς καὶ ἀποκτήσεως τῶν μᾶλλον ἀπαραιτήτων ἐξ αὐτῶν. 5. Σωμασκίαι παιδιαί, ἀθλοπαιδιαί, ἀγωνίσματα, ἀθλητισμός, ἐκδρομαί, πορεῖαι, χορός, κολύμβησις, σκοποβολή.

Η΄. Μουσική: 1. ὨΙδικὴ μετὰ καὶ ἄνευ ὀργάνου. 2. Τετράχορδον διὰ τοὺς ἄρρενας. 3. Μανδολῖνον διὰ τοὺς θήλεις. 4. Ὀργάνωσις χορῳδιῶν.

Θ΄. Τεχνικά: 1. Χειροτεχνία. 2. Ὀργάνωσις χειροτεχνικῶν ἐκθέσεων.

Β΄ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΤΑΚΤΙΚΑΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ὁμιλοῦντες συνήθως περὶ πρακτικῶν ἀσκήσεων ἐννοοῦμεν τὰς διδακτικὰς τοιαύτας. Κα-

τατριβόμεθα κυρίως μὲ ζητήματα πορείας διδασκαλίας, οὕτω δὲ παρέχομεν σταθεροὺς τύπους διεξαγωγῆς τῆς διδασκαλίας, τοὺς ὁποίους προσλαμβάνουν εὐχερῶς οἱ σπουδασταὶ καὶ μιμοῦνται δουλικῶς κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ διδακτικοῦ των ἔργου.

Ἀναμφιβόλως αἱ τοιαῦται ἀσκήσεις παρέχουν ἀσφάλειάν τινα εἰς τοὺς δ)λους, διότι οὗτοι γνωρίζουν πῶς θ' ἀρχίσουν καὶ πῶς θὰ διεξαγάγουν καὶ πῶς θὰ περατώσουν τὴν διδασκαλίαν των. Πέραν ὅμως τῆς ἀσφαλιστικῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἐνδείκνυται καὶ ἡ ἄσκησις εἰς τὴν προσαρμογὴν τοῦ διδακτικοῦ ἔργου πρὸς τὰς ποικίλας συνθήκας ὑφ' ἃς δύναται νὰ διεξαχθῇ τὸ διδακτικὸν ἔργον. Ἐπιβάλλεται ὅπως ἐξετασθῶσι λεπτομερῶς οἱ παράγοντες μιᾶς διδακτικῆς ἐνεργείας (π.χ. α)ὁ μαθητής: πένης, πλούσιος, ὀρφανός, ἐργαζόμενος, νῆστις, ὑγιής, ἀσθενής, κανονικῶς διαιτώμενος καὶ κοιμώμενος, ἄϋπνος, ζῶν ἐν ἀτμοσφαίρᾳ γαλήνης ἢ ἀναταραχῆς, διαθέτων χρόνον καὶ τόπον πρὸς κατ' οἶκον ἐργασίας, εὐφυής, κάτοικος χωρίου, πόλεως ἢ ἀγροικίας, μὲ πλούσιον ἢ πενιχρὸν γλωσσικὸν θησαυρόν κ.ο.κ. β) Τὸ διδακτήριον: Καταλληλότης αἰθουσῶν, μέσα ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, αὐλή, βιβλιοθήκη κ.ο.κ. γ) Ὁ διδάσκαλος: Οἰκογενειάρχης ἢ μή, εὐδιάθετος ἢ δυσδιάθετος, εὔπορος ἢ ἄπορος, καλῶς ἢ κακῶς ἐστεγασμένος, διαθέτων μέσα μορφώσεως καὶ προπαρασκευῆς τοῦ ἢ στερούμενος τούτων, εὐκίνητος ἢ δυσκίνητος κ.ο.κ. δ) Αἱ καιρικαὶ συνθῆκαι: εὐδία, βροχή, νέφωσις, ψῦχος θερμότης, χιών, χάλαζα, ὑγρασία, ξηρασία. ε) Τοπικαὶ συνθῆκαι: χωρίον, πόλις, πεδιάς, βουνόν, βλάστησις, γυμνότης ἐδάφους, βράχοι, πηλοί, θάλασσα, ἕλη, παραδόσεις, ἐνδιαφέρον κατοίκων διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν κ.ο.κ.). Ἰδίως δέον νὰ ἐξετασθῇ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ διδακτικοῦ ἔργου ἐν μοναταξίοις δημοτ. σχολείοις, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν σχολείων μας.

Κατὰ ταῦτα δέον νὰ γίνουν πολυειδεῖς διδακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς σχολεῖα διαφόρων τύπων καὶ δὴ εἰς μονοτάξιον πρότυπον καὶ μὴ μετὰ προηγουμένην παρακολούθησιν διδασκαλιῶν γενομένων εἴτε ὑπὸ τῶν δι5)λων τῶν Προτύπων εἴτε ὑπὸ τῶν διδασκόντων τὸ μάθημα τῆς Διδακτικῆς καθηγητῶν. Τὰς τοιαύτας διδασκαλίας δέον νὰ ἀκολουθῇ ἐξήγησις περὶ τοῦ ἐπιδιωχθέντος διδακτικοῦ σκοποῦ, περὶ τῆς ἀφορμήσεως τῆς διδασκαλίας, περὶ τῶν χρησιμοποιηθέντων μέσων, περὶ τῆς πορείας τῆς διδασκαλίας, περὶ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων, περὶ τῶν λόγων ἕνεκα τῶν ὁποίων δὲν ἐπετεύχθησαν ἄλλοι ἐπὶ μέρους σκοποὶ καὶ περὶ τῆς δυνατότητος διεξαγωγῆς τῆς Διδασκαλίας κατ' ἄλλον τρόπον. Μετὰ τὴν μύησιν τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν διδακτικὴν τέχνην μεθ' ἑκάστην διδασκαλίαν δέον νὰ προκαλῆται συζήτησις μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν πρὸς εὐρυτέραν ἐπισκόπησιν τοῦ διδακτικοῦ ἔργου. Ἡ παρακολούθησις τῶν διδασκαλιῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῶν καθηγητῶν, τῶν διδασκάλων τῶν προτύπων καὶ τῶν σπουδαστῶν εἰς ἀνωτάτας τάξεις δέον νὰ ἄρχηται ἀπὸ τοῦ τελευταίου τριμήνου τοῦ α΄ σχολικοῦ ἔτους καὶ νὰ ἐξακολουθῇ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ α΄ ἑξαμήνου τοῦ β΄ ἔτους. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου δὲ τριμήνου τοῦ β΄ σχολικοῦ ἔτους καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου σχολικοῦ ἔτους θὰ ἀναλαμβάνουν διδασκαλίας οἱ σπουδασταί, θὰ ἐκθέτουν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ θὰ κρίνουν τοῦτον ἐν συζητήσει. Τοιαῦται διδακτικαὶ ἀσκήσεις δέον νὰ γίνωνται οὐ μόνον εἰς τὰς τάξεις τοῦ Προτύπου ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα δημοτικὰ σχολεῖα ὑπὸ διαφορετικὰς συνθήκας λειτουργοῦντα καὶ δὴ εἰς μονοτάξια τοιαῦτα.

Οἱ σπουδασταὶ δέον νὰ κατανοήσουν ὅτι ἑκάστη διδασκαλία των δέον νὰ εἶναι ἰδιοφυής, πρωτότυπος, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους καὶ τοὺς παράγοτας τῆς διεξαγωγῆς της, γεγονὸς ἅπαξ λαμβάνον χώραν ἀλλὰ σύμφωνον πρὸς τὰς παιδευτικὰς καὶ διδακτικὰς ἀρχάς, τὴν σωματικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῶν διδασκομένων, τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν καὶ τὰ διαφέροντα τούτων καὶ ὅτι αὐτὴ ὑπὸ ἄλλους ὅρους λαμβάνουσα χώραν δέον νὰ ὑποστῇ τὰς ἐκ τῶν ὅρων τούτων ἐπιβαλλομένας μεταβολάς.

Πέραν ὅμως τῶν διδακτικῶν ἀσκήσεων δέον νὰ ἀνατίθεται εἰς τοὺς σπουδαστὰς καὶ ἡ ἀνάπτυξις παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν θεμάτων, ἅτινα θ' ἀναπτύσσωνται ἐν γενικαῖς συγκεντρώσεσι, θὰ κρίνωνται καὶ θὰ συμπληρώνωνται διὰ συζητήσεως. Τὰ θέματα ταῦτα θὰ ἀναπτύσσωνται εἴτε ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου σπουδαστοῦ εἴτε ὑπὸ ὁμάδων σπουδαστῶν.

Ἐπίσης δέον νὰ ἀσχολῶνται οἱ σπουδασταὶ μὲ τὴν ὀργάνωσιν σχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς εἴτε καθ' ὁμάδας εἴτε κατὰ σπουδαστήν, μὲ τὴν τήρησιν καὶ συμπλήρωσιν ὑπηρεσιακῶν βιβλίων, μὲ τὴν σύνταξιν περιοδικῶν, ἐγγράφων, πινάκων, καταστάσεων, πρακτικῶν, ἀνακοινώσεων, μὲ τὴν σύνταξιν προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ τῶν σχολικῶν ταμείων καὶ τῶν δικαιολογητικῶν τούτων ἐγγράφων, μὲ μισθώσεις καὶ ἐνὶ λόγῳ μὲ τὴν σχολικὴν ἀλληλογραφίαν παρεχομένων αὐτοῖς καί τινων ὑποδειγμάτων.

Ἰδιαιτέρως ὅμως δέον νὰ ἀσκηθῶσιν οἱ σπουδασταὶ εἰς τὴν συλλογὴν καὶ τὴν ταξινόμησιν ὅλων τῶν μέσων ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀφόρμησιν καὶ τὴν αἰσθητοποίησιν τῆς διδασκαλίας εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου (κυτίων, καρτῶν, εἰκόνων, ἐπιγραφῶν, παιγνιδίων, ἀποκομμάτων, λαογραφικοῦ ὑλικοῦ, νομι-

σμάτων, χειροτεχνικοῦ ὑλικοῦ, ποιημάτων, χρωμάτων, σχημάτων, βαρῶν, διαφόρων μέτρων μήκους, (πήχεις, μέτρου) ἐπιφανείας, ὄγκου, δερμάτων, ὑφασμάτων, ὑλικῶν συγκρίσεως, σχέσεων, (πλατὺ-στενόν, ὑψηλόν-χαμηλόν κ.λ.π.), ἀριθμῶν (π.χ. ἀριθμητηρίων ἐξ ξυλαρίων, χανδρῶν, σπόρων, καρτονίων ἐγχρώμων καὶ μὴ κ.ο.κ.) καὶ ἐνὶ λόγῳ ποικίλων μέσων περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν ἐκτενῶς εἰς σχετικὴν ἐγκύκλιόν μας ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τοὺς ἐπιθεωρητὰς Β΄ Γεν. Ἐπιθεωρήσεως καὶ ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Σὸν Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον.

Γενικῶς δέον οἱ σπουδασταὶ νὰ λάβουν εὐρυτάτην γνῶσιν δι' αὐτοτελοῦς ἐργασίας των καὶ δι' ἐνθαρρύνσεως τῆς πρωτοβουλίας των ὅλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς ἐρεθίσματα εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἐλευθέραν, αὐτοτελῆ καὶ ἀντενεργὸν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ ἀντικείμενα τῆς διδασκαλίας καὶ ἐνὶ λόγῳ πρὸς αὐτοαγωγὴν καὶ αὐτομόρφωσίν των.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι καταιωνίζονται οἱ διδάσκαλοί μας μὲ εὐήχους ἐπιστημονικοὺς ὅρους, ἀλλ' οἱ ὅροι οὗτοι εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσιν αὐτούς, ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνουν συγκεκριμένην μορφὴν καὶ δὲν ἀναλύονται μέχρι τῶν λεπτοτάτων πρακτικῶν λεπτομερειῶν.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τὸ διδακτικὸν δὲν εἶναι γενικαί τινες καὶ ἀφηρημέναι ἐκφράσεις, ὄπισθεν τῶν ὁποίων κατοχυρώνεται ἡ ἀδράνειά μας καὶ ἡ δυστακτικότης μας πρὸς ἐμφάνισιν ἐργασίας θετικῆς, ἀναλυτικῆς καὶ πλήρους, ἀλλ' ἀνησυχία, πειραματισμὸς ἀδιάλειπτος, ἀναζήτησις μέσων, τακτοποίησις καὶ ταξινόμησις τῶν μέσων τούτων, ὀρθὴ καὶ σκόπιμος χρῆσις αὐτῶν, σχέδια διδασκαλικὰ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ὀργάνωσις τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ ζωῆς εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν μαθητῶν εἰς τὰς σχολικὰς αἰθούσας οὗτοι νὰ τίθενται πρὸ ἐρεθισμάτων ἀνταποκρινομένων πρὸς τὰ διαφέροντα καὶ τὴν πνευματικὴν ὡριμότητά των, ὁ δὲ διδάσκαλος παραμένων εἰς τὰ παρασκήνια νὰ ἀσχολῆται ἀφανὴς μόνον μὲ τὴν ἄρσιν τῶν ἐμποδίων, μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν καὶ μὲ τὴν σκόπιμον διάθεσιν τῶν παραγωγικῶν καὶ δημιουργικῶν δυνάμεων τῆς σχολικῆς κυψέλης.

Ἔχομεν διαπιστώσει, ὅτι εἰς τὰς ποικίλας ἐκπαιδευτικὰς συγκεντρώσεις οἱ πάντες ἀποδίδομεν σημασίαν μόνον εἰς φιλόφρονα ρητορικὰ ἄνθη, εἰς γενικὰς καὶ ἀορίστους ἐκφράσεις, εἰς ὑπονοούμενα καὶ εἰς εὐήχους τινὰς λόγους, ἀποφεύγομεν δὲ τὴν κοπιώδη ἀναλυτικὴν ἐργασίαν καὶ ἀσχάλλομεν ὁσάκις τοιαύτη ἐργασία ἐμφανίζεται ἐνώπιόν μας καὶ χαρακτηρίζομεν τοὺς τοιαύτην σοβαρὰν προσπάθειαν ἐμφανίζοντας ὡς στερουμένους ἀφαιρετικῆς ἱκανότητος!!!

Ἀλλ' ὑπὸ τοιούτους ὅρους εἶναι ἀδύνατον νὰ προαχθῇ τὸ διδακτικὸν καὶ μορφωτικὸν ἔργον καὶ νὰ προαχθῇ ἡ ἑλληνικὴ Παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη. Καὶ τὰ θεμέλια τῆς δημιουργίας τῆς ἐπιστήμης ταύτης δέον νὰ τεθῶσιν ἐν ταῖς Παιδ. Ἀκαδημίαις δι' ἀσκήσεων εἰς τὸ ἀναλυτικῶς ἐργάζεσθαι, εἰς τὸ συλλέγειν καὶ κατατάσσειν καὶ κρίνειν καὶ διακρίνειν καὶ συγκρίνειν καὶ συστηματοποιεῖν τὸ διδακτικὸν καὶ μορφωτικὸν ὑλικόν. Μόνον οὕτω θὰ καλλιεργηθῇ ὁ ὑγιὴς ἐπιστημονικός, παιδαγωγικὸς καὶ διδακτικὸς νοῦς καὶ μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ γενικοὶ καὶ ἀφηρημένοι ὅροι θὰ ἀποκτήσουν ἐδραίας καὶ πραγματικὰς βάσεις.

γ) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΚΑΘΟΛΟΥ

1. Προκειμένου περὶ τῶ εἰσιτηρίων ἐξετάσεων:

Κριτήριον ἀσφαλὲς διὰ τὴν εἰσαγωγὴν σπουδαστῶν εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μας, ἡ βαθμολογία τῶν ἀπολυτηρίων των ἐκ τῶν Γυμνασίων. Εἰς τὰ Γυμνάσια οἱ μαθηταὶ κρίνονται ἀσφαλέστερον, διότι φοιτῶσιν εἰς αὐτὰς ἐπὶ μίαν ἐξαετίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας παρέχεται εἰς τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν ἡ εὐκαιρία νὰ μορφώσῃ διαυγῆ γνώμην περὶ ἑνὸς ἑκάστου μαθητοῦ.

Σκόπιμον θὰ ἦτο ἂν ἐγένοντο δεκτοὶ πρὸς εἰσιτήριον ἐξέτασιν μόνον οἱ τυχόντες ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ τοῦ Γυμνασίου Γενικοῦ Βαθμοῦ 17 καὶ ἄνω.

Ἐξαιρετικὴ σημασία δέον νὰ δοθῇ εἰς τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῶν εἰσαχθησομένων εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας καὶ εἰς τὸ παράστημα αὐτῶν.

Ἡ σωματικὴ ὑγεία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις τοῦ διδασκάλου δὲν εἶναι ἄνευ σπουδαίας σημασίας. Αἱ σωματικαὶ παραμορφώσεις καὶ ἡ σωματικὴ καχεξία εἶναι μέγιστα κωλύματα διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου καὶ αἴτια λυπηρῶν ἀποτελσμάτων διὰ τοὺς διδάσκοντας καὶ τοὺς διδασκομένους. Τούναντίον ἐπιβλητικὴ ἐμφάνισις, κομψότης εἰς λόγους καὶ πράξεις, σωματικὸν κάλλος, ζωηρότης καὶ γλυκύτης ὀφθαλμῶν, φωνῆς καὶ κινήσεων προάγουν τὸ ἔργον τοῦ σχολείου καὶ καθιστοῦν εὐτυχεῖς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους.

Κατάλληλοι ὡσαύτως πρὸς παρακολούθησιν σπουδῶν εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας εἶναι οἱ ἔχοντες ἱκανοποιητικὴν μουσικὴν μόρφωσιν καὶ οἱ ἔχοντες ἐπίδοσιν εἰς τὰ τεχνικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα νῦν κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὡς ἐκ τούτου ἐνδείκνυται ὅπως ἡ ἐξέτασις εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα μὴ εἶναι τυπική, ἀλλὰ λεπτομερὴς ἐπὶ πασῶν τῶν διακλαδώσεων αὐτῶν. Δέον δηλαδὴ οὗτοι νὰ κριθῶσιν ἐπὶ κατασκευῶν των διὰ πηλοῦ, ξύλου, μετάλλου, χάρτου κ.λ.π.

Τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου ὅμως εἶναι κυρίως ἔργον ψυχικὸν διότι δι' αὐτοῦ διαπλάσσονται ψυχαί. Δὲν σκοπεῖ τοῦτο νὰ παρασκευάσῃ ἀχθοφόρους γνώσεών τινων, ἀλλὰ νὰ προαγάγῃ τὴν ἀτομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ν' ἀνυψώσῃ ἐν ὀλίγοις τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀλλὰ πρὸς τοιοῦτον ἔργον δὲν εἶναι κατάλληλος οἷος δήποτε. Αἱ ψυχαὶ διαπλάσσονται μόνον διὰ ψυχῶν. Ὑπάρχουν ἄτομα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἔμφυτον τὴν κλίσιν πρὸς το διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα καὶ αἰσθάνονται λατρείαν πρὸς τὴν νεολαίαν, «σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἀριστούργημα τῆς φύσεως, τὸ παιδί.

Ἐξ ἀντιθέτου, ἄλλα ἄτομα ἐπιδιώκουν τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι τοῦτο δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὡρισμένα συμφέροντα αὐτῶν, ἢ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτὰ ὡς μέσον πρὸς ἀπωτέρους σκοπούς των. Οἱ τοιοῦτοι εἶναι συνήθως ἐγωϊσταί, ἀδιαφοροῦν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὡς μόνην σκέψιν ἔχουν τίνι τρόπῳ θὰ ἐκμεταλλευθοῦν τοὺς ὁμοίους των.

Εἶναι φανερόν, ὅτι οἱ δεύτεροι δέον νὰ εὕρουν κλειστὴν τὴν θύραν τῶν Παιδ. Ἀκαδημιῶν.

Ἀκόμη τὸ ἔργον τὸ διδασχαλικὸν δὲν εἶναι μηχανικόν, ἀλλ' ἀπαιτεῖ πρωτοβουλίαν, εὐστροφίαν, διαύγειαν πνεύματος, ἱκανότητα πρὸς διάγνωσιν τῶν μαθητῶν καὶ τῆς χρησιμότητος τῶν παιδαγωγικῶν μέσων, ἐν ὀλίγοις ρώμην πνευματικήν. Ἐπίσης ἀπαιτεῖ τοῦτο ζωήν, ἐνθουσιασμόν, θέρμην, εὐδιαθεσίαν, γλυκύτητα, προθυμίαν, καρδίαν τρυφεράν, ἀνάγκην ἐσωτερικήν.

Ἀλλ' ἡ διάγνωσις τῆς ψυχικῆς ὑφῆς τῶν προσερχομένων πρὸς φοίτησιν εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας, ἥτις ὑφὴ ἀποτελεῖ τὸ οὐσιωδέστερον στοιχεῖον ἐπιλογῆς αὐτῶν, δὲν εἶναι ἔργον εὐχερές. Καὶ εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ παρασκευασθῶσι ψυχολογικά τινα κριτήρια πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου των, ἀλλ' ἀποβαίνει προβληματικὴ ἡ διὰ τῶν τοιούτων κριτηρίων μόρφωσις ἀσφαλοῦς γνώμης. Ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ στηριχθῶμεν ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν ἃς θέλουσι παράσχει ἡμῖν τὰ γυμνάσια, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀσχολοῦνται μὲ τὰ θέματα ταῦτα ἀποβαίνοντα οὕτως ὄντως παιδαγωγοῦντα ἱδρύματα.

Μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν θὰ ἔχωμεν ἂν ἐπιλέξωμεν τὰ πνευματικῶς ὑπερέχοντα τέκνα τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, τὰ ὁποῖα ὡς γαλουχηθέντα μὲ ὑψηλὰ ἰδανικὰ καὶ ζήσαντα τὰ ἰδανικὰ ταῦτα ἐν ταῖς οἰκογενείαις των, ἐγγυῶνται εἰς ἡμᾶς τὴν συνέχισιν τῆς διδασκαλικῆς παραδόσεως καὶ βελτίωσιν αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ἀποκλειομένων τῶν μὴ τυχόντων βαθμοῦ 17 ἐν τοῖς ἀπολυτηρίοις, τῶν μὴ ἐχόντων ἔφεσιν πρὸς ἄσκησιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῶν στερουμένων ὑγείας, ἀρτιμελείας καὶ ἐμφανίσεως ὑπολείπεται ἡ ἐξέτασις τῶν λοιπῶν ὑποψηφίων εἰς τὴν Μουσικὴν καὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν ὑπὸ εἰδικῶν καθηγητῶν κρινόντων τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν ἐξ ἐργασιῶν των, δι' ἃς δέον νὰ διατεθῇ ἱκανος χρόνος καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν γενικῶν των γνώσεων καὶ τῶν θεμελιούντων τὴν διδασκαλικὴν προσωπικότητα πνευματικῶν δεξιοτήτων των διὰ τῆς ἀναθέσεως εἰς αὐτοὺς πρὸς διαπραγμάτευσιν θεμάτων ἀπαιτούντων πνευματικὴν ὡριμότητα καὶ οὐχὶ ἀνάμνησιν κεφαλαιωνάπομνημονευθέντων ἐν τοῖς γυμνασίοις. Ἡ ἐξέτασις δὲ αὕτη δέον νὰ γίνεται ἐπὶ πάντων τῶν διδασκομένων ἐν τοῖς γυμνασίοις μαθημάτων, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν στοιχείων τούτων ἀρύεται ἡ ὕλη τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

2. Προκειμένου περὶ τῶν ἐξιτηρίων ἐξετάσεων.

Αὗται δέον νὰ στηρίζωνται:

α) Ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως θεμάτων ψυχολογικῶν, παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν ἀνατιθεμένων εἰς τοὺς σπουδαστὰς κατὰ τὸ β΄ ἑξάμηνον τοῦ τελευταίου ἔτους ἀνακοινουμένων εἰς τὴν τάξιν, κρινομένων διὰ συζητήσεως καὶ βαθμολογουμένων ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Παιδ. Ἀκαδημίας.

β) Ἐπὶ γραπτῆς ἐξετάσεως ἐπὶ τῆς διδαχθείσης ὕλης τιθεμένων ἐρωτημάτων ἀπαιτούντων γενικὴν ἀναμόχλευσιν τῆς ὕλης ταύτης.

γ) Ἐπὶ λύσεως προβλημάτων λειτουργίας τῶν σχολείων καὶ διεκπεραιώσεως ὑπηρεσιακῆς ἀλληλογραφίας συνταξομένων γραπτῶν ἐκθέσεων.

δ) Ἐπὶ ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν εἰς πάντα τὰ μαθήματα, ὧν τινὲς δύνανται νὰ εἶναι μόνον γραπταί.

Πρὸς ἐξαγωγὴν τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος θὰ εἶναι σκόπιμον ὅπως μετ' ἠτιολογημένην γνώμην γίνεται αὔξησις ἢ μείωσις τῆς βαθμολογίας κατὰ 1—2 βαθμοὺς ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Παιδ. Ἀκαδημίας ἢ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν Καθηγητῶν.

3. Προκειμένου περὶ τῶν λοιπῶν καθ' ἑξάμηνον καὶ κατ' ἔτος ἐξετάσεων:

Αὗται θὰ ἐνεργῶνται ἐπὶ τῆς διδαχθείσης ὕλης ὁριζομένων ζητημάτων τοιούτων, ὥστε ἐκ τῆς διαπραγματεύσεως αὐτῶν νὰ καταδεικνύεται ὁ βαθμὸς τῆς ἀφομοιώσεως τῆς ὕλης ταύτης ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν.

δ΄) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Τὸ θέμα τοῦτο ὂν εὐρύτατον, ἔχει ἐξετασθῇ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὰ πορίσματα τῶν Ἐπιθεωρητῶν τῆς β΄ Γεν. Ἐπιθεωρήσεως καὶ ἔχει δημοσιευθῇ εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὸ νέο σχολεῖο».

Β. ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ